

Ғ
А
Ж
А
Й
Ы
П

ҒАБЕН

ҒАЖАЙЫП ҒАБЕҢ

ҒАБИТ МҮСІРЕПОВКЕ АРНАЛҒАН ЖЫРЛАР
(1950-2011)

“TST COMPANY”
баспасы

Алматы
2012

УДК 821.512.122
ББК 84Каз7-5
Ғ 19

Алматы қаласының Мәдениет басқармасы
С. Мұқанов пен Ғ. Мүсіреповтің
мемлекеттік әдеби-мемориалдық мұражай кешені

**Кітапты құрастырған, алғы сөзін жазған әрі
жауапты редакторы – Әділғазы ҚАЙЫРБЕКОВ**

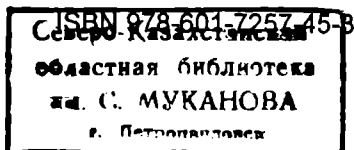
Ғажайып Ғабәң. Ғ. Мүсіреповке арналған жырлар.
Құраст. Ә. Қайырбеков. – Алматы: "TST Company",
2012, - 188 б.

ISBN 978-601-7257-45-3

50726

XX ғасырдағы қазақ көркемсөз өнерінің аса көрнекті өкілі, ұлттық әдебиетіміз бен мәдениетіміздің алыптарының бірі, академик-жазушы Ғабит Мүсіреповтің жарқын бейнесі оның өзі жазып қалдырған шығармалары арқылы біздің жадымызда әрдайым сақталуымен қоса, қазақ ақындарының атақты сөз зергеріне арнаған әралуан өлең-жырлары арқылы да қайта жаңғырады.

Бұл кітапта өлеңмен өрілген, жырмен қашалған ғажайып Ғабәң бейнесімен сағына қауышамыз.

@Ғажайып Ғабәң, 2012

Арнау өлеңдердің жанрлық түрі мен сипаты ерекшеленіп тұратынына әдебиет теориясын зерттеушілер сан мәрте көңіл аударған. Әсіресе, белгілі бір тарихи тұлғаларға, халық жадында өшпейтін із қалдырған ерен қайраткерлерге, қайталанбас құбылыстарға, заманауи оқиғаларға ақындар әр дәуірде айналып соғып отырған. Ақындық алғашқы қадамның өзі арнау өлеңдермен басталатынын аңғарамыз. Анаға, әкеге, туған жерге, алғашқы махаббатқа арналған жырлар қаншама десеңізші. Ал уақыт елеп-екшеп солардың ішінен інжу-маржандарын келер ұрпақтың рухани игілігіне жаратуға жұмсайды.

Қазақ әдебиетінің классигі, Еңбек Ері, академик-жазушы Ғабит Мүсіреповтің өмірі мен шығармашылығына қызыға да құрметпен қараған қазақтың ақындар қауымы оның өзгеше бейнесін, сұлу жан әлемін, айшықты тұлғасын жырмен сомдауға ұдайы атсалысқан. Әрине, ол арнау өлеңдердің бәрі бірдей маржан деуден аулақпыз, бірақ бір ақынның оқыс теңеуі, екінші ақынның сәтті суреттеуі, үшінші ақынның қапысыз сыр ашуы, т. б. оқырманын баурауы мүмкін. Осы орайда, академик Зәки Ахметовтің мына бір пікірі ойға оралады: “Арнау өлең – белгілі бір адамның бейнесін, мінез-сипатын суреттеу мақсатымен жазылған дербес поэзиялық туынды... Бұл үлгідегі өлеңдердің негізгі ерекшелігі – олар жай біреуге құрмет сезімін білдіру үшін арналған өлең емес, сол адамды мінездеуге арналған шығарма”. Яғни, арнау өлеңде портреттік сипат та, мінез қырлары да жан-жақты ашылуы керек.

Бұл талап тұрғысынан қарағанда да Ғабит Мүсіреповке арналған өлеңдердің табиғаты әралуан. Әу баста ізгі көңілден құрмет сезімінен бастау алатын арнау өлеңдердің Ғабеннің мінез қырларын, өзіндік келбетін ашуға қосар үлестері де әрқилы. Бұл ретте, әрине, ақынның шеберлігіне сын. Кейде ер сипатын екі ауыз сөзбен түйіп айтуға да болады, кейде белгілі бір кезең аясындағы кейіпкерінің іс-қимыл әрекетінен ойлар өрбиді, кейде тіршіліктің қарбалас сәттеріндегі қайсыбір жақсылығы,

жанашырлығы, қамқорлығы тілге тиек немесе кейде жазушы шығармашылығындағы сәтті ізденістердің тамырын баса өлең шумақтары өріледі.

Сырбаз суреткер, сыршыл жазушы Ғабит Мүсіреповтің қаламынан жүздеген кейіпкерлерінің әрқилы кескін-келбеті қағазға түсті, сөзбен айшықталды. Сол сияқты қазақ ақындарының ғажайып суреткер бейнесін жасаудағы ізденістері де оқырмандарын қызықтырады деп ойлаймыз. Ғ. Мүсірепов өзінің № 344 қойын дәптерінде мынадай қызық тұжырым жасайды: "...адамның ой-көңіл, ниет портреті жүзінде. Түгел жүзінде. Адамның жүзі сұрланып кететін, қызарып кететін, қоңырайып кететін, бозарып кететін, жадырап кететін кездері болады. Осының себебі неде? – Көңіл құбылысында, ойлау өзгерісінде. Олай болса, адам ойының, ниет-пейілінің дәл осы сәттердегі дәл портреті жүзінде. Адамның бет терісі миы жасалған материядан жасалса керек. Сондықтан миына (ойына, сезіміне, көңіліне) келгені қолма-қол бетке шыға келеді. Кейбір адамның жүзі қарамен таңбаланып қалады, кетпейді. Сондықтан, мен адам ойының портреті жүзінде дегім келеді". Бұл – жазушының кейіпкер бейнесін қалай жасау керектігі жөнінде өзі түйген байлам, өзі тоқтаған шешім. Ал жазушының жан-дүниесі оның жазған дүниелері арқылы да ашылады емес пе. Ендеше, ақындардың Ғабит Мүсіреповтің көркем бейнесін жасауға әр қырынан келуін құптаймыз. Ғабеңнің жүз жылдық мерейтойы қарсаңында өткізілген мүшайра да жемісті болды. Ал осынау арнау өлеңдердің бәрінің басын біріктіргендегі, бір кітапқа сыйғызғандағы мақсат – ғажайып Ғабеңді әр қырынан көргісі, білгісі, танығысы келетін қарапайым оқырмандарға оңтайлы тұстан қол ұшын беру, Ғ.Мүсіреповтің шығармаларымен жақсы таныс кітапқұмар қауымға қосымша көмек көрсету, арнау өлеңдер арқалаған жүктің де жеңіл емес екендігін аңғарту.

Әділғазы ҚАЙЫРБЕКОВ,

С.Мұқанов пен Ғ.Мүсіреповтің мемлекеттік әдеби-мемориалдық мұражай кешенінің директоры,
филология ғылымдарының кандидаты.

ВАГОНДАҒЫ БИ

(Ғабит Мүсіреповке)

Жолдама төскі қалтада,
Келеміз заулай әндетіп.
Біздермен бірге Арқаға
Барады батыл ән көшіп.

Қозғайды сезім ырғағын
Гармонь мен біздің домбыра,
Келеді тынбай жырлағым,
Жаңғырсын сыры мол Нұра.

“Сарыарқа” кенет күмбірлеп,
Вагонда толқып би көшті.
Шақырдым биге жүр-жүрлеп,
Тұлымы толқын бикешті.

Қыз “Оянған өлкенің”
Бетіне үнсіз үңілген .
“Керек емес селтеңің,
Билемеймін бүгін мен...”

Кешегі бір ерлікті
Түрің бар тастап, шаршаған.
Гүл ұсынған “көздікті”
Шығарсың мүмкін аңсаған.

Болар ма соның керегі,
Күтелік алдан үмітті.
Қиыннан қашар немені
Ұмытшы, құрбым, ұмытшы!

Оқырмын кейін, төзіңіз,
Романның бетін қой ашып.
Барамыз ғой өзіміз
Сол өлкені оятып.

Айтпақшы, осы ағамыз
Алмақшы қоныс Нұрадан.
Жас шағын жалғап барамыз,
Жаз, дейміз жаңа роман.

Күлкіге ойын жеңдіріп,
Ұсынды бикеш білегін.
Әкеттім белден мен де іліп,
Кеудемді қағып жүрегім.

Нұр сәуле толқып төгілген
Ұзадық билеп Нұрадан.
Ғабеке, қыздың көзінен,
Оқыр ең отты роман...

Би үстінде аңдап сыр,
Күледі нәзік, қыз маған.
“Көздікті” жігіт аулақ жүр,
Қызды мен енді қызғанам.
1954 ж.

Мұзафар ӘЛІМБАЕВ

ӨЗІҢ ҚАНАТ ҚАҚТЫРДЫҢ

Ел жаңа түскен шақта түзу жолға,
Ту тіккен жас астана Қызылорда!
Қатпаған қауырсыны көгілдірдей,
Жас еді ұлың менен қызың онда.

Жасынан көкірегінде оты жанған,
Көкейге ел мұратын тоқып алған.

Бір балаң заңғарыңа түлек жырды,
Ұшырған өз ұясы Елтіңжалдан .

Сен одан мархабатын аямаған,
Сен оны алақанда аялаған.
Қосыпсың жайсаңдардың жасағына,
Ол бүгін аян саған, аян маған.

Куә ғой бұл сөзіме тарих – ана,
Сол жайсаң алдыңда тұр – Ғабит аға.
Әр әке өзіңе ұқсап ұл өсірсін
Атыңнан айналайын, халық – дана.
1958 ж.

Әбдікәрім ОҒАЛБАЕВ

МҮСІРЕПОВ ҒАБИТКЕ

(Сайлаушылар жиналысында)

Асыл, абзал азығы адам жанының –
Жарқылдаған жүректе ыстық жалының.
Білемін мен жұрт көңілін жылыттың,
Маздатып мол ойдың өршіл жалынын .

Жырға бөлеп Отан даңқын, жанды атың,
Ой тастадың әр қиялы алға тың.
Қан майданда жауынгерге дем берді,
Жаны жарқын сенің “Қазақ солдатың”.

Арпалыста берсе жігер жеңіске,
Бүгін бейбіт етек-жеңі кең істе.
Жүр ол жойқын ерлік күшін көрсетіп,
Өндірісте, малшы ауылында, егісте.

“Өлкең сенің қатты ұйқыдан оянған”,
Ұлы көсем ақылынан ой алған.
Тасқындатты миллиардтар бұлағын,
Осы еді ғой аңсаған зор ой-арман.

Солмас ешбір, мәңгі көктеп-көгерер,
Елдің құрмет-сыйына мол бөленер.
Жақсы ойыңның тәтті асыл жемісін,
Жұрт алдына жомарттықпен төге бер.

Бойыңда бар ақыл-ойдың тасқыны,
Өз халқыңның от қанатты жақсы үні,
Даусым саған, сен арқылы еліме,
Өз халқымның мақтан етер жақсы ұлы.

Қанат қаққан өмірдің әр шыңына,
Берсем дауыс елдің жақсы ұлына.
Дарқан, асыл дауысымды бергенмін,
Өскен халық өлеңіне, жырына.

Мендік емес, бүкіл елдік мендегі үн,
“Ел!” деп жырлап, “ел!” деп құлаш сермедім.
Ел қалаған дауыс берсем Ғабитке,
Пария үшін, Отан үшін бергенім.

Ғабит, саған бір аманат жүректен,
Өзіңді өршіл қыран етіп түлеткен –
Сүй халқыңды, қызмет ет аянбай,
Көңіліңе күй, жүрегіңе жыр еккен.

Көргенде елдің қарапайым адамын,
Малшыларын, егіншісін даланың,
Биіксініп балай көрме бойыңды,
Жазғы күндей жайнай түссін қабағың.

“Ұлық болсаң, онан сайын кішік бол”.
Ықыласың тұрсын жұртқа түсіп мол.
Дастархан ғып жай алдыңа жаныңды,
Жылы амандас жүрегіңмен, қысып қол.

Ту ғып ұстап сүйген халық арманын,
Жүрегіңе жүрегімді жалғадым.
Халық қалап сүйген досым, Ғабитым,
Мен де қалап, жырымды осы арнадым.

АҚЫН ШАТТЫҒЫ

Білемін, жағындың деп “досым” сөгер.
Құр күңкіл бір бықсыр да сосын сөнەر.
Қайтейін, шалқып-тасып, мол қуаныш
Жанымды жарқыратса осынша егер.

Жасырам осынымды, бұл тағы айып,
Жайсаңға жақсы сөзді бұлдамайық.
Қазақтың қашаннан-ақ айтары бар,
Қалаулы халқы сүйген ұлға лайық.

Санаман сый-сыйпатын өзге үлгілі,
Майталман ол әуелі сөз дүлдүлі.
Ескендей ұшқыр қалам екпінінен
Оянған өлкедегі мезгіл үні.

Осынау үн қасымыздан күнде естілген,
Алғысын айтып елдің мүддесі мен,
Саңқылдар сұлу сырлы сөз боп тасып
Советтің ең жоғарғы мінбесінен.

1958 ж.

Мағираш САРИКОВА

ФАБИТ АҒАҒА

Өмірдің мен өтпеген өткелдерін
Келтірді көз алдыма отты өрнегің.
Жастай-ақ жалынды ыстық сөздеріңмен,
Жанымды жылыттың да көп тербедің.

Құмартып оқи бердім, көз алмадым,
Ой кеңіп, айқындалды тез алдағым.
Жақындап келе берді, келе берді,
Елестеп еліктеген өз арманым.

Өмірдің сездім-дағы өскелеңін,
Арманның аялаттым төске лебін .
Күн сайын әр сөзіңнен тұрушы еді,
Естіліп “өс, өренім, өс!” деген үн .

Бөлеген тәтті сезім бар адамды,
Менің де жас жаныма тараған-ды.
Аралап көрмесем де кең өлкесін,
Таныс-ақ болды маған Қарағанды.

Сүйсініп жас та оқыды, қарт та оқыды,
Ардақты Ақан сері – Ақтоқтыны.
Еске алып Ақ Баянды, Қыз Жібекті,
Аяды, елжіреді, көп толқыды.

Сүйеді ел өзінің мақтанышын,
Жырымен жүрегіне жаққаны үшін .
Ғабеңе салтанатты бұл сайлауда,
Арналды менің тұңғыш шат дауысым...
1958 ж.

Қуандық ШАҢҒЫТБАЕВ

ТҮРКІСТАН

(Ғабит Мүсіреповке)

Шаң.
Шаң. Шаң...
Көрінбейді айнала,
Көрінбейді сайын, сақи бай дала.
Көрінбейді Қаратаудың сілемі,
Көрінбейді таудың торқа кілемі.

Шаң.
Ұлпа шаң.
Ұнтақ шаң.
Қаратпайды
Көзімді ашсам,
Терлей берем

Бетім бассам.
Шағырайып тас төбеден күн шыжып,
Уһ, шаң-ай, шаң!

Кейде шаң серпілсе,
Ақ желегін желпіп ыстық жел түрсе,
Жалпақ дүзде
Тәңірідей боп бір өзі,
Мұнарасын нұрға бөлеп күн көзі,
Көрінеді қиыр шеттен
Әзірет Сұлтан күмбезі.

Әзірет Сұлтан,
Әзірет Сұлтан!..
Көрсем ғажап келбетінді,
Болам аң-таң.
Әр тасыңның бояуына тұнып тұр қан.
Сүйді сенің күмбезіңді
Қанша мың таң!
Қурап бітті төңірегінде
Қанша мың тән!

Әзірет Сұлтан,
Әзірет Сұлтан!..
Төңірегінде сансыз тұяқ
дүбірлеп,
Жатты-ау бір кез
Жер қайысып дірілдеп.
Талай қыршын
Саған қарап, телміріп,
Өлген шығар күбірлеп...

Әзірет Сұлтан!
Өтті сенің өр даңқың.
Кетті тарап төңірегіңе толған түн .
Көшті, көшті заманалар кемесі.
Тек шаң қалды –
Ескі кездің елесі.
Ей, Түркістан!

Енді сенің
Әрбір топырағың асыл,
Шаң басқан шалқар атырабың асыл .
Гүліңді құшып сүйгім келеді,
Күнінде жатып күйгім келеді.
Сенің ғажайып сәулетіңді сүйдім,
Дарқан дәулетіңді сүйдім.

Сапар шалғай, жол алыс,
Ақынға жоқ ешуақытта демалыс.
Сау бол, Түркістан!
Жанға дауа күніңнің
Жалқыны сау болсын,
Жұлдызды түніңнің
Салқыны сау болсын!
Гүліңе тұнған
Қырмызың сау болсын,
Мейірбан ұл-қызың сау болсын!
Сау бол, елің жомарт,
Жерің абат, Түркістан!
Сау бол, гүл құшқан Түркістан,
Ей, нұр құшқан Түркістан!

1959 ж.

1960-1969

Сырбай МӘУЛЕНОВ

ҚАРАТАУ

(Ғабит Мүсіреповке)

“Басынан Қаратаудың көш келеді...”
Осы еді ата-баба ескі өлеңі,
Жатталып көне дала көкірегінде
Осы өлең жылдармен бір көшкен еді.

Қалпына қарапайым қарамастан,
Қаныма қалған ұйып бала жастан .
Тұратын көз алдымда көлеңкедей,
Қаратау қанды жаңбыр, қаралы аспан .

Даланың дал-дұл болып омырауы,
Ел босып боз інгендей аңырады.
Ақтабан шұбырынды Алқакөлде
Шайқалды қазақ ата шаңырағы...

Қаратау, шығып кеше асқарыңа,
Қарадым бұлтсыз мөлдір аспаныңа.
Енді сен қамкөңіл қария емес,
Ұқсайсың өз еліңнің жас шағына.

Қарасам түнде қалың ормандайсың,
Ал күндіз киіз үй боп қонғандайсың,
Құйылған қорғасыннан құрыш қамал,
Енді сен жау ала алмас қорғандайсың.
1961 ж.

Сапарғали БЕГАЛИН

ӘДЕБИЕТ ТӨРІНДЕ

Алпысқа келдің, Ғабит, еркін басып,
Қарттыққа емес едің онша асық.
Жалынды жастық өмір әр белесін
Бабымен өткізіп ең жайнап тасып.

Бұл жолда талай күдір қия беттен,
Сыр бермей майталманым сырғып өткен,
Жас өрлеп, табылса да жасаған жыл,
“Қарттыққа, қажыр қайтып, тағзым етпен”.

Дейтуғын ішкі жігер маған мәлім,
Бос ойлар жан емеспін білмей әлін,
Бойдағы өсіп толған шебер ойдың,
Төгетін кезіңдесің асыл нәрін .

Алдында ең асыл ой алғыр талант,
Шебер тіл теңіз ойға қақтыр қанат.
Оянды өлкең бүгін, өркен жетті,
“Қайда деп, Ғабит аға” тұр ғой қарап.

Қандыра күткен қауым ой құмарын,
Шыңдалған көркем сөздің ойда барын,
Төріне әдебиет төкші сырлап,
Жосылып жатсын ғажап әсем сарын .

Орнықты омырауыңа ұлы бейне,
Жарасты қамал жасқа зейнет-зейне.
Елеулі еңбегің мен алған жүлден,
Келісті, құтты болсын, тақ, мерейле!
1962 ж.

Есдәулет ҚАНДЕКОВ

АЛПЫС ТҮГІЛ ЖҮЗГЕ ЖЕТ!

Мерекең құтты болсын, Ғабит інім,
Топ жарып, той бастайтын келді күнім.
Сыяды мақтауыма қалай айтсам,
Еңбекшіл, ер азамат, елдің ұлын .

Ойласам, кім жетпейді алпыс жасқа,
Әркімнің әр нәрседе орны басқа.
Жүзге жасы келсе де, ешкім білмей,
Талайлар құр қол болып кетті босқа.

Советтің шын ұлысың өзі оқытқан,
Қырансың жер шарына қанат қаққан .
Жолынан Лениннің адаспаған
Ақ ниет ааматсың бала шақтан .

Білімнен сусын қанып шарбат іштің,
Мінсіз сөз шеберлікпен талай піштің.
Қарағым, алпыс түгіл жүз жасқа жет,
Жаңа өмір – коммунистік жолға түстің.

ШАШУ

Толқындай бейне зал іші,
Қаншама жастар жиналған!
Дарынға мұның бәрісі
Гүл ме деп қалдым сыйланған .

Осы ғой, Ғабе, аяулың,
Бәрі де сенің өз ұлың –
Сіңлісі сұлу Баянның,
Інісі ерке Қозының.

Алпыстың тұрсың өрінде
Арқалап жүгін ғасырдың.
Бірақ та, Ғабе, көңілде
Қарттықты сенен жасырдым.

Ғабеке, сендей нар ұлын
Айнытпай әлем таниды-ақ.
Өзінің ұлы дарынын
Силапты дархан табиғат.

Жыр жаздым, міне сол үшін,
Балауса жігіт шағыңда.
Алда да, Ғабе, мол ісің,
Қарттық жоқ әсте дарынға!
1962 ж.

Ғафу ҚАЙЫРБЕКОВ

МҰНАРА ТУРАЛЫ ОЙ

(Ғабит Мүсіреповке)

Түркістанның аспанында тұңғиық
Жерге балқып түсетіндей күн күйіп.
Сардалада ыстық сағым көтерген
Хожа Ахмет мұнарасы тым биік.

О, мұнара, ой саласың сен маған,
Ұлы ескерткіш әлдеқашан орнаған .
Қайран өнер, қайталанбас шын өнер
Ғасырлардың қанатында самғаған .

Сенен ұшқыр, сенен мәңгі кім болмақ,
Тұрсың асқақ көз сиқырлап, ой арбап.
Бұл далаға құдіретті таланттар
Талай келіп-кеткендігін баяндап.

Адамдар көп талпынатын жоқты іздеп,
Өнбес іспен өз өмірін өткізбек.
Өкінеді ол “өнерпаздың аты мен
Бояуының түрін тапқан жоқпыз!” деп.

Табылар ма жердегі жоқ ғарыштан,
Оралар ма жайлауына жан ұшқан .
Таптырар ма, тағы қайта келер ме
Бір-ақ туып, бір-ақ өлген данышпан!

Тұрмын бұл сәт өзіме өзім өкпелеп,
Мен мезгілді тоқтата алман өтпе деп.
Сендей ғажап мұнараның кірпіші
Болу үшін қанша қайрат, от керек!

Жолдар, жолдар, көп ашылған жол алдан,
Бәрі саған, бәрі сүйіп оралған .
Мұнаралар, мұнаралар жердегі
Бір кірпішің болсам менде жоқ арман!
1964 ж.

Кенен Әзірбаев

ҒАБИТКЕ

Келдің бе Москвадан, кербез інім,
Кең пейіл, терең ойлы, бір сөзді інім.
Арнайы шақырғаным, қонаққа кел,
Ойымда боп жүресің әр кезде, інім.

Болысқан біздерге іні, жастарға аға,
Партия, халқың берді әділ баға.
Төрт тіреу әдебиетте атанып ең,
Мерт болып Мұхтар кетті, амал бар ма!?

Тұлпардың бір аяғы сынғандай боп,
Сұңқардың оң қанатын жұлғандай боп,
Айрылдық, арамыздан кетті Мұхтар,
Ай маңдай, айна көзін жұмғандай боп.

Ғабиден мен Ғабитсің атың ұйқас,
Әрі дос, әрі құрдас, әрі жолдас.
Қаламдас қайраткерлер халық сүйген,
Қарасып, қадіріңмен енді сыйлас.

Болса тең жекжат, құрдас, айнымас дос,
Селеудей кейбір жолдас тамыры бос.
Заманда әділ, шындық, ақ ниетпен,
Жүріңдер, күліп-ойнап көңілің қош.

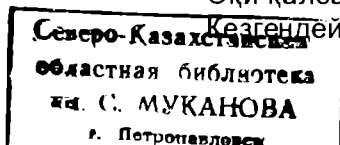
Үш інім қонаққа кел, жұбайыңмен,
Алдыңнан құшақ жая шығайын мен .
Келетін жас көктемді қарсы алғандай,
Қарсы алып домбырамды бұрайын мен .
1965 ж.

Ефим ЗОРЯ

ҒАБИТ МҮСІРЕПОВКЕ

Ол нағыз ер сегіз қырлы, бір сырлы,
Сыбызғыдай сыр ұқтырған мың түрлі.
Оятады қалғып кеткен сезімді,
Небір ғажап сөздерімен сиқырлы.

Оқи қалсаң сен "Оянған өлкесін",
Кезгендей боп кең өлкенің өр төсін,

Шабыт құсы көңіліңде шарықтап,
Өмір жайлы өзің де күй шертесің.
Аударған Ш.Мұхамеджанов.
1966 ж.

1970-1979

Дихан ӘБІЛЕВ

ШЕРУ ТАРТЫП БІР КЕЛЕМІЗ

Ғабе! Сіздің жетпіске келмей нанғым,
Сонау жастық шағыңа барлау салдым.
Барлап-барлап, бүлдіршін күніңдегі
Жыл іздерін жоталап қайта оралдым.

Таптым сонда: өмірге құштар адам,
Жас үні жалған дауыс ұстанбаған .
Көркем ойдың жылқұсы көктемінде-ақ,
Өзінен өзгелерге ұқсамаған .

Содан бері қаншама өтті жылдар,
Содан бері сіз жазған қанша сыр бар.
Әрқайсының өрнегі бір алуан,
Әрқайсында алынған бір-бір шың бар.

Іні өспек ағасына қарай-қарай,
Үлкендігін сататын бар ғой... талай...
Өнегелі ағаны "Аға!" дейміз,
Өнегесіз жасы үлкен... жәй бір ағай.

Аға деп әуел бастан саған сенгем,
Үлкендік ойың жомарт, сөзің мерген .
Қаламым асау тайдай мүлт басқанда
Қаталдығың өзінен қайырым сезгем.

Ақ бұлтта ақ түйғындай көсілетін,
Арманын туған елдің өсіретін
Ардағы, Азаматы кең даланың,
Жөні жоқ жылдар саған “өшігетін”.

Жасымыз, кәріміз бар – бір кемеміз,
Бақыт қой, шеру тартып бір келеміз.
Ғабеңнен қарттық белгі таба алмайсың,
Ғабеңнен қарттық мінез іздемеңіз!

1972 ж.

Ғали ОРМАНОВ

ҒАБЕҢЕ

Төңкерілген еті ауыр жетпіс жасқа,
Талайлар келді, Ғабе, сізден басқа.
Жетпісінде жігіттік мүсіні бар,
Сымбатыңыз сүйкімді қас пен досқа.

Қалпыңыз бар таразы қаршығадай,
Қалың етін қайырып аршығандай.
Және жібек мінезді сақтағансыз,
Терісі тар шалдарша қалшылдамай.

Ғабе, қазір тұрғанда сол мүсінмен,
Сіз бір талмас қырансыз өрісі кең.
Өзіңізге қызықты өмір жолы,
Бақыт таба беріңіз жер үстінен!

1972 ж.

Жарасбай НҰРҚАНОВ

ҒАЖАП АДАМ

Үстінде қылау тұрмас қылап кісі,
Қашанда қалыбында бипаз ғана.
Ұнатып, келсе өзінің ұнатқысы,
Көзіне іле бермес жиһазды ана.

Сырдай ғып сирек айтар кәміл ойын,
Оған жат өсек, ғайбат, сырттан егес.
Түсірмей ғұмырда өз абыройын,
Басқаның бетін бекер жыртқан емес.

“Ру” деп ұрындырып, жұлқыстырмай,
Сипатын сынай сүйген ұлтымыздың.
Астарлы сөз орамы күміс қындай,
Ұстайды лыпылдатып күлкі жүзін .

Паң тартып небір дөйге мойын бұрмай,
Дүмбілез, даңғойларға қабақ бермес.
Сезді екен селт еткізер ойын қылдай, –
Жассынып, жатсынбайды талапкерді еш.

Сақтантып салақтықтан, халтурадан,
Қояды әлсін-әлсін пікір толғап.
Ашынып айтқанда сын ал турадан,
Сезесің темір қысқыш, кірпі қолғап.

Өнердің шыңын алған үлкен шынар,
Ұната бермес әрі мақтағанды.
Той былай, толғанып ол жүрген шығар,
Рәсім, тәртібіне мәттағам-ды.

Ту етіп туған жұрттың ар -намысын,
Әр сөзді жанын қинап жазар әман .
Даланың дара біткен ардағы шын,
Біздің бұл Ғабең деген – ғажап адам.
1972 ж.

Ғауһар АДАМБАЕВА

ҒАБЕҢЕ

О, Ғабе, асқар белдей дарынды аға,
Еліңе аямадың барыңды, аға.
Қартаймаңыз жаныңыз жас боп мәңгі
Жетпіске келген мынау шағыңда да.

Өнердің асқақ қарап кіл шыңында,
Халқымның қалаулы ұлы тұрсың мына.
Әр уақыт қастерлейміз еңбегіңді,
Жалынды сөзің жанға, нұр шұғыла.
“Оянған өлке” менен “Қыз Жібегің”,
Жаныма құйды сезім, ізгі лебін .
Жасай бер, жақсы аға, және жетпіс,
Құрметпен құттықтайды Сізді елің.
1972 ж.

Ақылбек МАНАБАЕВ

ӘСЕМДЕП МӘҢГІЛІКKE СОҚТЫҢ САРАЙ

Тулатып толқындарды тасқындаған,
Шыңына шеберліктің бастың қадам.
Соқпағын аша берді алдыңыздан,
Соны ойлар ешкімге жон бастырмаған .
Сермедің ту биікке құлашыңды,
Қыранға самғау ғана ұласымды.
Халқымнан айналайын аялаған,
Түлетіп өзіңіздей шын асылды.
Тереңдік мұхитына бойлап батып,
Өнердің өрісіне ой қаптатып,
Даңқтың тұғырына бет қойдыңыз,
Шабыттың шаңқан бозын ойнақтатып.
Жыл жылжып, айлар-дағы алмасты көп,
Әз аға атандыңыз – алғашқы лек.
“Күсен” мен “Қос шалқарлар” шалқи ағып,
“Оянған өлкелерге” жалғасты кеп.
Кектенсек Қодарларға мұз жүректі,
Ақаннан аңғарамыз ізгі лепті.
Аққуы адалдықтың деп білеміз,
Көркемдік көгіндегі Қыз Жібекті.
Қиналдың, қиялардан өттің талай,
(Ер жүрек, жалынды әке – отты ұрпақ-ай)
Зергердей тілдің ғажап өрнегімен,

Әсемдеп мәңгілікке соқтың сарай.
Ақылға зәру албырт кезіміз ғой,
Жатады жанашырлық сөзіңізде ой.
Біз неткен бақыты зор жастар едік,
Байсалды ағасы бар өзіңіздей.

1972 ж.

Момын ӘШІРБЕКОВ

АРДАҚТЫ ІНІМ ҒАБИТКЕ

Арналған бұл құттықтау, інім, саған,
Ардақты қадірімен білінсе адам,
Қазақтың мәдениет майданында,
Кісі едің қатты қайрат, күш жұмсаған .
Қашанда ер жасы ғой жетпіс деген,
Еңбегің бәріне аян елге істеген,
Бір бөлек ағалығың тағы да бар,
Көп жанның қисық ісін тегістеген .
Ардақтап отыр бүгін халық сені,
Өнердің бойындағы шалқып селі,
Тірілді қаламыңнан қайта туып,
Қыз Жібек, Қозы-Көрпеш, Ақан Сері.
Талантың асау толқын, қалың ағын,
Қолыңа қазынаның бәрін алдың.
Кешегі Мұхтарменен тізелесіп,
Көтердің театрдың шаңырағын .
Қасиетті Қарағанды риза саған,
Өмірін бердің шертіп ол жасаған,
Өнердің болдырмайтын жүйрігісің
Еліне Құлагердей олжа салған .
Әңгіме сан хикая, сұлу сымбат,
Қазақтың өр тұлғасын соқтың сомдап,
Жарқырап жас жігіттей жүрсің қазір
Партия, үкіметің, елің қолдап.
Ал міне келіп тұрсың ер жасыңа,
Армансыз аялаған ел қасыңда.
Халықты өзіңдей-ақ жақсы көріп,
Сыйласа өзіңдей-ақ сыйласын да.

СӨЗ ЗЕРГЕРІ

Қиянат ордасы боп байтақ далам,
Кез бопты ел намысын бай таптаған .
Қайғыдан табиғаттың өңі сынық,
Абыржып адам жаны жай таппаған .

Жұтумен жан өртеген күйік демін,
Азалы күйкі өмір сүріпті елім.
Ал сондай қасіретті күн өткенін,
Мына мен бұла өскен біліп пе едім.

Жас жуып көздер қанмен боялғанын
Ақыры дархан өлкем ояңғанын,
Ғабеке, шежіре боп жыр еттің сен,
Жүргенде шалқып тасып ой – арманым.

Өзгерді қайта түлеп өңір бүгін,
Тым биік сенің өткен өрің бүгін .
Алдымда асқар тауым өзің болып,
Келесің көтересің өмір жүгін .

1972 ж.

Тұманбай МОЛДАҒАЛИЕВ

ІНІЛІК ІЛТИПАТ

(Ғабит Мүсіреповке)

Бала ойнын ойнап бітпей жүргенде,
Жастық тойын тойлап бітпей жүргенде.
Өнер сені өрге бастап әкетті,
Үлкен кісі бола қалдың бір демде.

Сол күннен-ақ сені ерекше сүйді елің,
Көкірегіңнен көрген емес күй кеміп.
Кездейсоқ бір ұшырассақ өзіңмен,
Біз тұрамыз жас келіндей именіп.

Айтпағанда арғысы мен бергісің,
Біз сақтаймыз кішіліктің белгісің,
Өз әкесін көре қалса жетім ұл,
Бірден барып құшақтайды дермісің.

Сол әкедей көрінесің әрқайда,
Айтқызбай-ақ түсінесің бар жайға.
Бір үлкеннен жасқанбаса үйінде,
Балдай бала бақытсыз боп қалмай ма.

Жолдар әлі шақырады тым алыс,
Сол сапарда саған ылғи бұрады іш.
Бас бәйгені шаппай алар құлагер,
Арамызда бар болғаны қуаныш.

Сенде жыр көп біз түсініп, біз ұқпақ,
Ел жүрегі – жазғы теңіз, жүзіп бақ.
Саған қарап көзіміз де толады,
Алатауды тұрған жандай қызықтап.

Сенің жаның найзағаймен көрші еді,
Жылдар ма екен өмірдің дәл өлшемі.
Кім жастығын жоғалтпаса тірідей,
Шамшырақ қып ұстар болар ол сені.

Ел алдында асқақ тұлғаң зорайып,
Бара жатыр мерей, даңқың молайып.
Сені көрген бұл көзіміз бақытты,
Ал өзіміз қайдан жетім болайық.

1972 ж.

Қадыр МЫРЗАЛИЕВ

ҰСТАЗ

Дегендей бір өзің тап, өзің ізден!
Аға ақылын оқимын көзіңізден .
Талай қазақ келеді сөзге алдырмай,
Көкжалдықты үйреніп өзіңізден .

Жабы мінген желбуаз езіңізден
Нағыз жүйрік қарасын озып үзген .
Талай қазақ бәйгенің алдында жүр,
Тұлпарлықты үйреніп өзіңізден .

Үміт күтер ағаның кезі бізден,
Біз шалқимыз шабыт ап сөзіңізден .
Талай қазақ қияға ұя салған,
Қырандықты үйреніп өзіңізден .

Алтын іздеп көмескі жезімізден,
Қошқар күтіп момақан қозы бізден .
Талай қазақ жетпісте жалындап жүр,
Жігіттікті үйреніп өзіңізден!..

1972 ж.

Фариза ОҢҒАРСЫНОВА

АҚ ТІЛЕК

Мен жас едім,
албырт көңлім теңіз боп тыншымаған,
(теңіздей тебіренбеген құрсын адам!)
Қанат қаққанда ақбуырыл айдын төсінде
Дауылпаздарға қол соқпай кім шыдаған!..

Мен жүрем Сізді
сан сәйгүлікке жеткізбес тұлпарға жорып.
Қазақтың аспанындағы сұңқардай көріп.
Жердегі пысықтарға пысқырмай жүрсіз
Қыран жырларымен
көз жетпес шырқауға қонып.

Мен сенбеймін –
Сіздегі дарын бұлағы сарқылар дегенге,
Махаббат оты суыр деп халқына дегенде.
Жасай бер, аға, қашан да қыранша самғап,
Өзіңді сүйген еліңнің даңқына бөлен де!

1972 ж.

ШЕБЕР

Менде бір сезім бар,
аңғарам –
Шеберді беріліп сүйетін .
Құдіреттің ісіне таңданам –
Болатты, еменді иетін .

Халықта даналық ой толы,
Тайсалмай тартады сынын да.
Шешеннің, шебердің жүрегі,
Ортақ деп айтатын бұрын да.

Дарынның қатайтар қанатын,
Біздің жер бір ғажап жаз екен!
Ойымен өрнегін салатын,
Шебердің нақ бірі Ғабекең.

Сонау бір түнерген жылдағы,
Өлкеге ойыңды бұрғызды.
Сарбазын көтерген қырдағы,
Батырға ескерткіш тұрғызды.

Шеберді сыйлаймын шынымен,
Шеберлік – сирек бақ, өшпес сыр.
Тілеймін құттықтап, жырыммен,
Жаса, деп тағы бір жетпіс жыл .
1972 ж.

Адам МЕКЕБАЕВ

ШУАК

Наркескен жүзі майрылып,
Намыстан жандар оққа ұшқан .
Қанаты ердің қайрылып,
Балауса гүлдер от күшқан .

Заманда туған ағасың,
Запыран удан дәм татқан .
Зарыққан қазақ баласын,
Шындықпен кейде тамсантаң .

Маңдайдан меруерт төгіліп,
Жүректі үнсіз тілшелеп,
Кітаптар жаздың егіліп,
Көп жайды елім білсе деп.

Кетпеу де керек тайғанап,
Жетерлік сыр бар сырласса.
Өзекті өртер жай да көп,
Ойлы жан кешер мұң басқа.

Ойланбау күнә бұл күнде,
Ойлының жолы қиын-ды.
Көктейтін енді бүрдің де,
Шуақпен шығар түйіні.

Сен де бір, аға, шуақсың,
Жүретін жүрсе қайда арман .
Кең дала құйған қуаттың,
Күшімен нұрға айналған .

Кездірсе түнде қилы арман,
Толғанып таңдар атыпты.
Болашақ ұрпақ қиналған
Әкелер үшін бақытты.

1972 ж.

Қази ДАНАБАЕВ

ТОЙ КҮНГІ СӨЗ

Жетпіс жас! Жүзінде – мына белес.
(Уақыт әжім салса кінәлі емес)
Ғабекең қартаю ма, көңілі әлі,
“Тулаған толқындардай” тынар емес.

Қуат бар тіліңізде от алатын,
Қалың жұрт құрмет тұтып атар атын.
Халқыңның сізге деген ықыласы –
Жібек пен Төлегеннің махаббаты.

Нәрленсе шешен тілмен боялды да ой,
Ұйықтаған ару өлке оянды ғой.
Қызыл тіл құдіретімен ортамызға,
Қозы мен Баян, міне, оралды ғой.

Құса боп өткен бір кез жанды бүгін,
Шығардың сахнаға жанды қылып.
Қазақтың даласында Ақан даусы,
Әлі де үзілмей тұр жаңғырығып.

Көңілде толғадым да көпке ұсындым,
Халқыңды өзгеден де көп түсіндің.
Нық басып биігіне бір-ақ шықтың,
Ғабеке! Жеткізбейтін жетпісіңнің.

Мәре – алыс, халқың үшін – бағытыңыз,
Дарынның қайнар көзін ағытыңыз.
Деніңіз сау, тойыңыз тойға ұласып,
Шарықтап шалқи берсін шабытыңыз!
1972 ж.

Ғафу ҚАЙЫРБЕКОВ

ҒАБЕҢЕ

Қаратаудың бойында алғаш рет,
Алғыр қиял құсымен жалғасып ек.
Алдымызда ақ жазық дала жатты,
Біз келеміз иекті тауға сүйеп.

Алайықшы, қарағым, бір сәт үндеп! –
Дедіңіз сіз. Тұрған кез бір жауғым кеп.
Айқай салдым, шақырып “Елім-ай!”ды,
Жалт қарады Қаратау “мынау кім?” – деп.

Зымырадық содан соң, киік аттық,
Тыныш жатқан даланы құйындаттық.
Төмендегі киік те, көкте қыран,
Тыңдай қалды, біз достық күйін тарттық.

Сол күйменен тоқсан үй түндік аштық,
Жатты жайсаң өлеңдер күйге ұласып.
Алтын теңіз боп кетіп аяқ асты,
Сол толқында жоғалды ылғи ғашық.

Ал, содан соң бұл бала қалмай соңнан,
Шыға берді жыл санап оң мен солдан .
Жүр! – дедіңіз. Жүрудің мәнісін мен,
Сізден ұғып, шығармай жүрдім қолдан .

“Өмір – сапар, жүре біл!” дегенді ұғып,
Сан жолдарға саяттап бірге шығып.
Аға-іні бір қосқан шаңырақтан,
Уық босап, көрген жоқ, ірге суып.

Алтай бардым, Аралды қызықтадым,
Мәскеу келдім, аспанның сызып бәрін .
Көкшетауда көкіректі көлге малып,
Ақ қайыңда айқасып жүз ұйықтадым.

Жетісуда, “Ешкі өлмес” бауырында,
Арманды ақын Сараның ауылында,
Бәрінде де сізбенен бірге болдым,
Қаумалаған қазақтың қауымында.

Не айтайын мына той тасығанда,
Соған қарап, алқынып, асығам да.
Мен де бір сөз дегім кеп, дей алмаймын,
Өз-өзімнен жасқанып, басылам да.

“Аса жақсы көргенде бірді біреу,
Сезім тасып, болады тілді күрмеу!”.
Деуші еді бір қариялар, рас екен,
Қиын екен айтатын сөзді білмеу!

“Пәлен, түлен жасады, сөйтті” деп мен,
Неғылайың, естисіз оны көптен .
Сонау маңдай сызығы кем айтпайды,
Өзіне ұқсас өмірдің жолын өткен .

Кейде пенде мініне қысылар көп,
Ылғи байқап, бағатын кісі бар деп.
Көптің өзі қысылса ағам бар деп,
Мен ойлаймын дүниеде не арман бар деп.

Қиялдаймыз, даңқыңды берсін бізге деп,
Мақтанамыз, өнердің иесі бізде деп.
Осы тарих, осы өткен өмір жолы,
Біз ойлаймыз бәрі де есіңізде деп.
1972 ж.

Сағи ЖИЕНБАЕВ

САҒАН ҚАРАП...

Сен көрінсең,
кетеді кеңіп дала,
Мәз болады жүзіңді көріп қана.
Саған қарап өссін деп мына біздер,
Бір құдірет өзіңді беріпті, аға!

Бір керемет, әйтеуір, күші мықты,
Табиғаттан айнытпай түсіріпті.
Саған қарап сеземіз сұлулықты,
Саған қарап өлшейміз кісілікті.

Айбынымыз біздердің, өз ағамыз,
Өзің жайлы шертеді дала да аңыз...
Егер құлын көңілді кірбің басса,
Саған қарап сілкініп тазарамыз.

Аймалайды бізді бір сезім құшақ,
Сәулеге орап жүресің көзіңді сап.

Өзің құсап киініп кейбір інің,
Шылымды да шегеді өзің құсап.

Өлең-жырмен қаумалап келдік, міне,
Өзің құсап ұғамыз ерлікті де.
Саған қарап өлшейміз кеңдікті де,
Саған қарап өлшейміз елдікті де!
1972 ж.

Өмірбай СӘУІРБАЕВ

ҰРПАҚ СӨЗІ

Ағалар жолы.
Әр басқан менің қадамдарым мен ойымда.
Алдыңда тұрмың,
Алдымен туған күні кеп.

Айтар ем бүгін,
Мүшелді сенің тойыңда,
Халқымның мықты азаматтарының бірі деп.
Жетпіске келу оңай ма?!

Өткіздің бастан,
Қанша көктем мен
қанша жыл...
Күндерің есте тер төккен .

Сонда бір арман,
Сонда бір бақыт аңсадың,
Ол мұраттарың –
тапжылмай тапқан еңбекпен .

“Оянған өлке” –
ырысы елдің орнаған –
Алатау тектес тұлғалы.
Ұрпақтарыңның бүгінгісі мен ертеңі!

Өміріне қуат алады.
Даланың мен бір ұлы едім,

Жанымен сүйген
Әдебиет жыры –
әлемін.

Ғабендер еккен бағы бар,
Ауылдан келіп,
Отырған беріп сәлемін,
Құттықтауларын кейінгі жастың қабыл ал!
1972 ж.

Ісләм ЖАРЫЛҒАПОВ

ҒАБИТ АҒАҒА

Мен – азамат әншейін,
емес ақын;
Болмасам да ұқсауға бар ғой хақым.
Аяңшыл ат тайпалған жорға болар,
Жорғалардың жанында жүрсе жақын .

Тәуекел, жаздым Сізге осы хатты,
Болғанмен басы қатты, соңы тәтті;
Ел науқасын Сізге айтпай, кімге айтамын,
Дерттерінен емдегіш жақын-жатты?

... Күн көргіш өнері бар, кәсібі бар,
Алдар, арбар,
домбытар тәсілі бар;
Жаудай даттап өзгені, мақтауға өзін
Ұйымдасқан ұрушыл нәсілі бар.

Ез біткенді қорытар жындары бар,
Аңқауларды алдайтын ымдары бар;
Қарғағанын күйелеп,
ал қалғанын –
Асқар тау деп көтерер сындары бар.

Сатып алып топ жияр пұлдары бар,
Ақ биікте қолдаушы сұмдары бар;
Жарылқағыш әм құртқыш көрінгенге,
Сый дәметкен жолбике құлдары бар.

Ел қамы емес,
бас қамы мұңдары бар,
Мыстан шал жымысқы жас мұңдары бар;
Қасқырсынып жортуыл жасап келіп,
Қояншылап тығылар жымдары бар.

Нар үстінде тырбиған аласалар,
Аласа деп ойлайды өзінен нар;
Көктен қораш көрінген жердегілер
Оларды да көре алмай болады дал .

Орташалар ит әуре болам деп нар,
Атаққұмар келеді шатаққұмар;
Жамап-жасқап бірдеңе жазса болды, –
Ұлымын деп ісінер білімі аздар.

Есек, тұлпар жарықтық емес қой пар,
Қарға – бүркіт,
қарақұс – болмас сұңқар;
Ұлылықтан бойында бір белгі жоқ,
Үлкендікке күйкілер тым-ақ іңкәр.

Шын үлкеннің бітімі сирек келер,
Жан семіртер халқына қорек берер.
Халқы сүйген перзентін әлем де елер,
Келешек те табынар, ерек көрер.

Ғабең
асыл жаралған сом боп сондай,
Сормандайға бітпейді анау маңдай;
Қазақ емес, дүниеде аз-ақ туған
Ұлы зергер,
суреткер ғажап қандай!

Қоңыр қозы маңырақ үні балдай,
Жетпісте де күші көп, әлі нардай;
Туған елдің бағына көп жасағай –
Қозылары ержетсін жетім қалмай!

1972 ж.

АҒАҒА

Дәуір жырын қадалтса жанға қалам,
Сан ынтығың, сақайтты арда далаң.
Ауыр жүгін арқалап келемісің,
Ұлы топтың соңына қалған ағам.

Елің бірге ертеден бір өзіңмен,
Еріндірме ерлерді күле жүрген.
Керім күнде келісті ой айта бергін,
Кербез тауға бітетін мінезіңмен.

Әнің қанша жүрекке нұрды ап кірген,
Жарылғанша қызығын тыңдап күлгем.
Ғалым жанша әуенін мүшелемей,
Дарындарша дарынды жырлап білгем.

Толғасын да жыршының байыпты әні,
Қорғасындай бір ойдан айықпайды.
Жолдасымдай біресе көрінесіз,
Жұлдыздай боп біресе ғайыптағы.

Тұрағымды мен дағы мадақ қылам,
Бір әнімді салғанда санап қыран.
Құлағымды қалқайтып Жоңғардағы,
Мұзбалақты Сіз ғой, деп қарап тұрам.
1972 ж.

Орынбай АЙМАҒАМБЕТОВ

АРНАУ

Жетпіске келіп Ғабе-аға,
Отырсың той төрінде.
Көп жаса деп тілейміз,
Мына нұрлы өмірде.

Қолтаңбаң жатыр, Ғабе аға,
Талай том боп баспада.
Мақтаны өзің халықтың,
Жарқын көңіл, жақсы аға.

“Тулаған толқындардан” да,
Таптың өзің өткелді.
Роман, повесть, пьеса,
Жазып бізге көп бердің.
Келіп “Оянған өлкеге”,
Шахтерлермен бір жүрдің.
Алдымызға жайып сап,
Шежіресін жүз жылдың.

Қазақтың қызыл солдатын
Қан майданда шыңдадың.
Өшпейтұғын ерлікті,
Шебер тілмен жырладың.
Қас батыр “Аманкелдіні”
Сахнаға шығардың.
Құшырлана қол соқпай,
Көргенде оны шыдар кім.

Қыз Жібектің дауысы,
Естілді бүгін жыраққа.
Баянның әні әлі де,
Шалынады құлаққа.
Даласынан Сырымбет,
Ақан ән сап тұрғандай.
Ақан Сері – Ақтоқты
Сауық, сайран құрғандай.
Із қалдырып әлі де,
Томдарыңмен баспада.
Ден сау болып, көп жаса
Жарқын көңіл, жақсы аға!
1972 ж.

“ҚЫЗ ЖІБЕК”

“Қыз Жібек” қойылғанда бірінші рет,
Қол соқты жұрттың бәрі күлімсіреп.
Тізіліп өтті алдынан көрерменнің
Жырдағы біз оқыған күллі сурет.

Ән шалқып таудың тасқын бұлағындай,
Ойнақтап ор киіктің лағындай,
Жібек боп сахнаға шықты Күләш
Бұралып айдын көлдің құрағындай.

Тербетіп әр жүректі ән биледі,
Күміс үн барша жұртты әлдиледі,
Қалайық шын Жібекті көргендей боп,
Ғажайып сахнаны сән биледі.

Қалықтап әсем әуен сан құлпырып,
Биікте төмендемей алды тұрып,
Ырза боп өнеріне жас Күләштің
Тыңдаған бүкіл халық қалды тынып!

Көңілге тоқып талай жыр тізбегін,
Сезініп жаздың лебің, күздің лебің,
Осылай көрген едік біздер алғаш
Ғабиттің сахнадағы “Қыз Жібегін”...

Жыл өтті жыл соңынан тізбектеліп,
Біз нелер жазды өткердік, күзді өткердік.
Табысты талай жандар “Қыз Жібекпен”
Алыстан Алматыны іздеп келіп.

Көрдім мен “Қыз Жібекті” мыңыншы рет,
Алдымнан өтті талай сырлы сурет,
Жетпіске келген Ғабит інім отыр
Қасымда баяғыша күлімсіреп.

1972 ж.

ШЫҢ БАСЫНДА

Түйін түйген қазақтың
Сөз зергері,
Ескі менен жаңаның көз көргені,
Құс қанаты қайрылусыз, қайран жылдар,
Қайран өмір өзінше өзгермелі,
Талқысына төзе алмас кез-келгені.

Шын дарындар, өнерге құмары бар,
Шыңыраудан күн тартып шығары бар.
Қыраны бар, ақ иық, болат топшы,
Шын басында қасқайып тұрары бар,
Туған жерден нәр алған шынар бұлар.

Талап қойған өзіне, тасынбаған.
Көбіктеніп, шашаулап, шашылмаған.
Оң жағында Оянған өлкесі бар,
Сол жағында Қайроштай еркесі бар,
Кездеспей жүрген ғажап бір бейнесі бар,
Қыз Жібегі, Ақ тоқты, Серісі бар...

Сахнаға дауылдатып ерте шығар.
Қас-қағымдық ұлы өмір сәттеріндей,
Қасиетті жұлдыздай көп көрінбей,
Шымырлап қайнап шыққан шын дарынның,
Халықтың бақытына туған ұлдың
Баулыған өмір бойы бапкеріндей.

Қуған сайын бұл арман алыстай ма,
Үміт-сағым жанасып қалыспай ма.
Жетпіс деген өнерде – жігіт жасы,
Біздің Ғабен
Жәкеңді ұмытпасын,
Тоқсан жасап толысқан Толстой да.

1972 ж.

ФАБЕҢЕ

Ұл аз ба қазағымда дана туған.
Ақ нұрды шалқар жүрек жаратылған.
О, Ғабе, қарыс маңдай ағалардың,
Ішінде төрің бөлек, дара тұлғаң.
Тіл десек қастерлейтін шын асылы,
Жарқылдап саф алтындай туар сыры,
Жасай бер, ұрпақтардың бақытына,
Қазақтың нар сөзінің шынар шыңы!
1972 ж.

Рахмет АЯПБЕРГЕНҰЛЫ

ЖҮЙРІК

Көргенде бір жүйрігін бұ даламның,
Ерекше мен де достар қуанамын.
Тұр, міне, есік қағып өлең өзі,
Қалайша шабыттанбай тұра аламын?!
Адам жоқ дейтін сені оқымадым,
Әр сөйлем, әр сөзіңнің оты жалын.
Жыр жазбай кеткен шақта шабыт іздеп,
Ғабеңді қайта оқуға отырамын.
Қазақтар мойындамай басқа алыпты,
Басына кітабыңды жастаныпты.
Сиқырлы сұлу сөзге құштарлығым,
О, Ғабе, өзіңізден басталыпты!..

Ұлықбек ЕСДӘУЛЕТОВ

АНА ТУРАЛЫ

(Ғабит Мүсірепов шығармаларын оқығанда)

Ана бар ғой менде де,
Ана бар ғой сенде де,
Ана бар ғой барлық –
барлық Адаммын деп,

Аталатын жұмыр басты пендеде.
Жанымызды жадыратар Ана әні,
Ана ақылы көркейтеді сананы.
Адамдар-ау, ар пәктігін аңсасақ,
Жылатпайық, жылатпайық Ананы...
Оның бізден күтетіні – пәк қылық,
Оның бізден күтетіні – тәтті үміт,
Ырза етейік Ананы біз!
Ол үшін –
Қолымыздан қанат қақсын жақсылық!
Шет қалмас ек шалқар тірлік тойынан,
Тек ананың шығар болсақ ойынан.
Көкірегінен көл ақтарар таулардай,
Ақтарады ол өз мейірімін бойынан.
Басымызда байлық болса мақтанар,
Ол – ақ пейіл, аппақ арман, аппақ ар.
Оны Ананың ақ сүтінен алғанбыз,
Сүтінде оның сәуле де бар, от та бар.
Сүтінде оның басын қосқан: таң нұры,
Тау самалы, жаздың жылы жаңбыры.
Сүтпен бірге бойымызға дариды-ау
Туған жердің бар қасиет, бар жыры.
Сол ақ сүттен қайрап жігер, талабын,
Адамзат нық басады алға қадамын.
Өрлей аққан өрісті бұл өмірде
Үлкен еңбек, үлесі бар Ананың.
Ана – қамқор, Ана – өмір өзегі,
Оның даңқы бар әлемді кезеді.
Жүрегінен бастау алар Ананың,
Адалдықтың, әділдіктің өзені.
Ұрпағының болашағына алаңдар,
Аналардың көкірегінде толы ән бар.
Өмір бойы өпсе жүзін Ана ерні
Қартаюды білмес еді Адамдар.
Бастайды Ана өмір көшін, ел көшін,
Ана сүтін ақтау деген – ерге сын.
...Құй десе жұрт маған бақыт мүсінін
Жасар ем мен тек қана Ана бейнесін.

1972 ж.

ЖАСАЙ БЕР ТАЛАЙ ЖЕТПІС ЖАС

(Ақ өлең)

О, менің ардақ ағам!
О, менің ардагерім,
Көздері әлі күнге нажағайлы,
Ойы бура, сөзі тура,
Ақша бұлттарда таң асқан ақ иығым,
Ақша шыңдарды мекендеген тау серкесі.
Жан жүрегің
Ақша қардан аппақ болған қалпыңмен
Жетпіске келіп қалыпсың -ау!
О, менің ардақ ағам!
О, менің құлагерім!
Ақ жалынды сөздері жан балқытқан,
Ойың боран, сөзің көктем,
Өзің қыран қалпыңмен
Жетпіске келіп қалыпсың-ау!
Махаббаттың аспанын (Қыз Жібек)
Қыз Жібек болып сыңсытқан,
Ақ Баян болып балқытқан,
Ақтоқты болып толқытқан.
Жас қазақ болып ел қорғап,
Ақ арман болып шалқытқан,
Қаламың – бұлақ,
Көкейің – лақ
Қалпыңмен
Жетпіске келіп қалыпсың-ау!
Ардағым менің,
Армандай жырдың иесі,
Ағарып атқан таң тәріздес тілегі,
Қызарып батқан күн тәріздес жүрегі,
Сабырың – самал,
Құшағың – от
Қалпыңмен
Жетпіске келіп қалыпсың-ау!
Сізді әйтеуір алға салған соң,

Салайық алға, ұрыспа.
Жетпістің жүзін қылыштай
Қылпытып берші, жан аға!
Талайлар мұқап, мұқалған,
Іркіт боп тынар – сүт арман,
Жетпістің өзін құрыштай,
Кілкітіп берші, жан аға!
О, халықтың ардагері,
О, қаламның құлагері,
Жасай бер әлі жетпіс жыл!

1972 ж.

Әзірбайжан ҚОНАРБАЕВ

ҰЛЫ СӨЗДІҢ ҰСТАСЫ

Қазақтың тіліне де жан бітірген,
Өзгеше орның бөлек бар бітімнен.
Халқыңмен тағдырдың бір, мақсатың бір,
Туындың тілдеседі алғы күнмен.
Жетпісте тұлпар шығып, жайраң қаққан,
Өнерде оза шауып майдандатқан,
Елімнің тұрсам барлап шежіресін,
Сан ізі қаламыңның сайрап жатқан.
Сонау кез қырау қатқан сыз жүректер
Көз ашты “Баян сұлу”, “Қыз Жібектер”.
Өзіңмен Амангелді атой сап тұр,
Артта қап қиын қыстау – “мұз бөгеттер”.
Көз тастап асуынан армандардың,
Даңққа асып-тасып алданбадың.
Кішілік, ұлылық та бәрі өзіңде,
Халқыңмен нұрлы ертеңді бағдарладың.
Талаптың тең келе ме күшіне түк,
Әр сөзін сұлулыққа мүсін етіп,
Отымен жиырма бестің жетпісінде,
Сөйлеп тұр
Академик Мүсірепов!

1972 ж.

ЕЛТІНЖАЛ

Шығарған Қызылжармен қатар атын,
Тигізген талайларға шапағатын.
Қойынды Қостанайдың бір орман бар,
Ертеден Елтіңжал деп аталатын.

Ол өзі бастан кешті тірлік нәңдей,
Сөйлейді бұтақтары тіл біткендей.
Жазықта мұнарланған көк иірім,
Көліне кең дүниені сүңгіткендей.

Айналып соғатұғын ұясындай,
Кетпейді ертелі-кеш Күн асылмай.
Тұрады ол ойға батып қыр үстінде,
Күндердің өткен-кеткен куәсындай.

Өртеніп самұрықтың қанатындай,
Жатады жанып түзде сары алтындай.
Төгілген зер шашағы Елтіңжалды,
Көтеріп келе жатыр дала тудай.

Су тосып қарлығаштай ауызына,
Шілденің сая болып тамызында.
Жасыл ну жер бауырлап жатқан бұлттай,
Ұқсайды ертегінің аңызына.

Кезінде көні кеуіп, күйі кеткен,
Тұрсын деп ерекше бұл биік, өктем.
Адырға жаны жомарт жаратылыс,
Көз жасын орман етіп құйып өткен.

Таба алмай жазық жерден тіреу берік,
Жаутаңдап жабыққанда жүдеу елік.
Елтіңжал еңесіндей паналатып,
Төсеген көгалынан кілем керіп.

Күн шыға көмкеріліп нұр мен өлке,
Көлеңдеп желбірейді гүлдер ерке.
Жүзеді нәзік муза секілденіп,
Көк орман көкірегінде бір көлеңке.

Сыпсыңдар бір келкі боп сұрыпталған,
Сыр тартып тұрады ылғи бұлттардан.
Жайылған жасыл көзді жапырақтар,
Толқындай іркес-тіркес тұнып қалған.

Шайқалып, лайланып, көл тұнығы,
Елінің кеткенінде еркіндігі.
Күреске күңіреніп жұртты жинап,
Жалаудай көтерілген Елтің нуы.

Қадырын Елтіңжалдың жете ұғынып,
Бір содан тапқан кеште мекенін бұлт.
Көк орман күмбездей боп көзге түскен,
Ішінен көк сағымның көтеріліп.

Өткізіп қаралы күн қанды көшін,
Шерткен жел шерлі күйдей әңгімесін.
Шым-шымдап, шымырлап күй бойға дарып,
Босатқан қарияның жан-жүйесін.

Сол желдің жібектей боп тиіп лебі,
Аймалап айналады сүйіп сені,
Мінгізіп ұшқыр қиял жебесіне,
Арманға шақырады биіктегі.

Мол толғап, зор құлашын жаятын кең,
Сабырлы ол саспайтұғын ой, ақылмен.
Әр іске бар өзінің таразысы
Сұңқардай жем ілетін тоятымен.

Құйғытып өткен жылдар зымыраған,
Әлі де кешегідей бүгін оған,
Елтіңжал ешбір сырын білдірген жоқ,
Аямай арқалатты жүгін заман.

Таңырқар болмаса да тау бұлағы,
Көлдері сусыныңды қандырады.
Көкала көбік атқан толқындардай
Тигенде желдің лебі жаңғырады.

Елтіңжал әрі сұлу, әрі нәзік,
Табады тұрпатынан жаның азық.
Еркіндеп ен даланың құшағында,
Жатады жаңа күннің әнін жазып.

Тастаған тамашасын өмір тізіп,
Алдыңнан ашылады не бір қызық.
Денеңе керемет күш құйылады
Көліне қуаныштың көңіл жүзіп.

Жан-жаққа жапырақтары шашқан арай,
Жұлдызды орман да бір астанадай.
Құлпырған бикештері –
ақ қайыңдар,
Жайнаған жігіттері –
жас қарағай.

Таралып бауырынан жылға-желек,
Даланы жасартады нұрға бөлеп.
Аялап жерді жасыл алақанмен
Өсірген бағбан қарттай қырға желек.

Ну орман шырпылардан шырақ ұстап,
Қарсы алып, қарауылдап шығарып сап.
Тербеліп, жайқалады, теңселеді,
Сағыммен бір жақындап, бір алыстап.

Мақтауды ол жаратпайды көзіне көп,
Таспайды жұрттың шулы сөзін елеп.
Қырдағы тұрған ойлы Елтіңжалды
Ойладым Ғабеннің дәл өзі ме деп.
1972 ж.

ҚАДІРЛЕСІМ, БАУЫРЫМ!

(Ғабит Мүсіреповке)

Қаламдасым,

қадірлесім, бауырым,
Көтердің жүктің алуан түрлі ауырын.
Емендейін иілмедің, тік тұрдың,
Табанға басып қара бұлттың дауылын.

Сен ұлы едің,

Мен қазақтың қызы едім,
Мен моншағы, сен болаттың жүзі едің.
Томдарыңды оқығанда тұңғыық,
Түпсіз терең теңізінде жүземін.

Ой зергері, сөз зергері, шеберім,
Халқыма мақтан, ұрпаққа үлгі өнерің.
Алдымда қалған ағаларым санаулы-ақ,
Әрқайсыңды асқар таудай көремін.

Қыз Жібек, Баян, Ақтотыдай қазақтың,
Қыздарын жаздың құрбаны болған азаптың.
Қазақ қызы саған разы, ағатай,
Самғай берсін,
самғай берсін қанатың.

Сарқылмасын кеудеңдегі бұлағың,
Сарғаймасын жасыл-жайсаң құрағың.
Жүзге дейін сөнбесін деп тілеймін,
Мөлдіреген маңдайдағы шырағың.

Аяулысы, ардақтысы елімнің,
Ақтаушысы үміт пенен сенімнің.
Суынғанын көрмейін деп тілеймін,
Асыл аға, сенің ыстық деміңнің!

1973 ж.

АСЫЛ СӨЗДІҢ ЗЕРГЕРІ

(Еңбек Ері болған қуанышына құттықтама)

Зерделі ата-анадан
Туғаннан “ел” деп шыр еткен;
Тумыста зирек санадан
Халықтың мұңын мұңы еткен;
Қалыспай Сәкен ағадан,
Лениннің туын туы еткен;
Сорларды алып жағадан,
Сорлыны демеп дүр еткен;
Таптасын қорғап жаладан,
Тап жауын ұнтап күл еткен;
Шеберлеп зерлеп жаңадан,
Қара да сөзді жыр еткен;
Сыйқыр боп туып даладан,
Көдені қызыл гүл еткен;
Шамшырақ жанған бабадан
Жарқырап жанға нұр төккен;
Жұлдыздай жайнап сонадан,
Көңілді құстай түлеткен
Асыл сөздің зергері
Ағаға адал ниеттен
Тірлігіңе жұбанам,
Ерлігіңе қуанам
Елімді сүйген жүректен!

1974 ж.

Мыңбай РӘШЕВ

ЖҰЛДЫЗДЫ ҒАБЕҢ

Азаттық туы қолында
Атойлап шыққан батырын,
Жалынды күрес жолында
Алтын таң арай атуын...

Көнелік шақтың көнерген
Сілкіп бір тастап көрпесін,
Шаттыққа шексіз кенелген
Оятып ерен өлкесін...

Мөп-мөлдір махаббатымен
Аңсаған Қозы-Көрпешін,
Баянның асыл атымен
Күңірене көшкен ел көшін...

Сарғайтып сонда сағыныш
Сәлеммен ұшқан алты қаз,
Мерт болған жаудан жаңылыс
Төлеген атты ер сабаз.

Арманға қанат қақтырған
Күрсініп көктем, жүдеп күз –
Сүйгені үшін боп құрбан
Суға да батқан Жібек қыз...

Қаймықпай жауға аттанған,
Қазақтың солдат батыры.
Есімі мәңгі сақталған
Аяулы, абзал, асылы...

Бәрі де бәрі... барлығы
... Туды ғой асыл қаламнан,
Суреткер ағам әйгілі
Жазуға ғана жаралған.

Есімін оның айтады
Оқырман жұрты әр елдің.
Құстардай барып қайтады
Қанаты талмас өнердің!

Есімі оның кім десең –
Мүсірепов біздің Ғабит қой!
Жан салған жүйрік тілге әсем
Сайраған жолы – тарих қой!

Сол Ғабәң аға төсіне
Таққанда Ерлік Жұлдызын,
Құттықтап еркін есіле
Қуанып қалды-ау ұл-қызың!
1974 ж.

Мұқағали МАҚАТАЕВ

ҒАБАҢА
(Ғ. Мүсіреповке)

Ғабеке,
анда-санда Сізді көрем,
Сізді көрсем,
жомарт бір күзді көрем.
Еліктеп өзіңізге есім кетіп,
Көгендеп ақ қағазға тіздім өлең.
Мейіріммен қарайтын Сізді көрем,
Басқалар үміттерін үзді менен.

Заһармен жібітем деп қу таңдайды,
Сеземін өзін-өзі жұрт алдайды.
Жібітсем мен де кейде қу таңдайды
Басымнан Алатаудың бұлты аунайды.
Біреулер келекелеп жыртаңдайды,
Түбінде құртса мені,
құртар қайғы.
Алайда жырларымды жырта алмайды!!!

Мен-дағы үмітпенен туған едім.
Мас болған өлеңіне бір жан едім,
Ғабеке!
Айтсаңызшы мыналарға,
Мен кімнің қазынасын ұрлап едім?
1974 ж.

АҚЫН

(Баллада)

Отыр ақын өлең жазып,
Тұңғыық ой тербеткендей.
Қиялына өнері азық
Болып,
Қиял ер жеткендей.
Жас Ақынның бір терең сыр
Аспанға ойын өрлеткендей.
Білем – күліп келсе егер жыр,
Болады одан шер кеткендей:
Ақынға өрттей шабыт келді,
Жырмен жұртқа танытты елді.

Арнар нағыз ақын адам
Өзін өшпес мәңгілікке.
Жаны жырға жақын адам
Ұқсас жүйрік сәйгүлікке.
Ақын – ағың, ағар талмай,
Болса да кез сан күдікке.
Айырбастау оған ағат
Ел намысын бар мүлікке.
Ақын – бұлақ сылдырлаған,
Күн көркінен нұрды ұрлаған.

Түндер!
Түндер! Ақын ойын
Ән-күйменен әлдилеген.
Ағытылды жыр арнасы
Көп күндерден жанды илеген.
Әне, Арқаның арулары
Шықты көлбеп ән-бименен.
Өмірді олар өрнектесе,
Қалмағандай жан күймеген:

Жас ой – тасқып, түйдектелген,
Мәлдір, таза, сирек келген...

Әне, анау Балқаш көлдің
Толқыны асау тербеледі.
Сол толқынның лөбіне еріп,
Әлде бір жат шер келеді:
Қозы менен жас Баянның
Бақытқа ойы өрлеп еді,
Бар өмірін екі асыл жас
Салтанатқа бермек еді.
Сөнді жанбай – шара бар ма?
Бата түсті жара жанға.

Тартты садақ қатал тағдыр –
Ғашық жандар шерге оранды.
Балқаш жазы қысқа айналып,
Үдетті-ай кеп жел боранды.
Екі асыл тек елден ерек
Жапа шекті – енді оралды..
Ақын делсал – мұң билеген,
Тасқын ойдан сел боп алды:
Әндетті әне ол күңіренді де,
Көкірек керіп жыр келді де.

Жатыр Балқаш күйін шертіп,
Келді Ақын жағасына,
Шердің бұлтын серпетін той
Болатындай дәл осында:
Баян, Қозы басын құшып,
Отыр өзен жағасында.
Өлген жарын қайта оралту
Еместей қыз шамасында...
Еңіреп Ақын кете берді,
Шер көп, тербеп, жетеледі...

Бетін түзеп Жайық жаққа,
Ақбоз атпен бұлаңдаған.
Кетті жүйткіп Ақын тағы,

Жыр көп жебеп, мұң алдаған.
Естілді әсем “Гәкку” әні.
Ән десе Ақын тұра алмаған,
Жырға ол дәйім табынатын.
Жырға ол дәйім жыр арнаған.
Тағы Ақынға шабыт келді,
Өлеңді өзен ағытты енді.

Ойхой, Жібек, кең әлемде
Саған жеткен ару бар ма?
Сүйдің – күйдің. Өршіді арман
Сол арманға дәру бар ма?
Аспан асты төніп түгел,
Қалды мәңгі жаның дауда.
Бар ма елінің енді амалы
Тыңдамауға зарыңды алда.
Тағы Ақын жан жараланды,
Ойға бойлап, дара қалды...

Енді Ақын жүйрігімен
Оқжетпеске жүрді беттен,
Айдыны айдай Бурабайды
Көрді де Ақын күлді ептеп.
Өлең-жырдың Қағбасына
Тағзым етіп, сырды шертпек,
Көк көйлекті Көкше желі,
Күліп келіп, сүйді беттен:
Ақын жаны Арсынға асты.
Қайғым-мұңға ол қарсы басты.

Бурабай – бір жатқан жаннат,
Қалай Ақын тебіренбесін, -
Аспаны әсем көк күмбездей,
Көркі әлемдік жер көргенсін.
Бұл жерді Арқам берген елге,
Деп: “Ақындар өрге өрлесін”,
Мұнда қадам басқан адам.
Шерте де алмас шер пернесін,
Келсе ақындар Бурабайға,

Айтар сырын, жырлап, айға.
Бұл паң дала, кербез де кең.
Мұнда ақындық ұялаған,
Мұнда шалқып, шарықтаған,
Қыран құстай, қиялы адам.
Мұнда келіп жырға жүзсем,
Қиын да емес қия маған,
Мұнда өлеңнен өрнек төккен,
Сәкен сері – зиялы ағам.
Мұнда ақындар, жанып жүрген
Тазартады жанын жырмен.

Бұхар жырау, Шал-жырау да
Мұнда талай самғаған-ды.
Аспанға өрлеп Ақан-бабам
Сұм тағдырын қарғаған-ды.
Үкілі ыбырай таң қалдырған
Паңдығымен паң даламды,
Шөже, Зейнеп әнге қосқан
Тым бұл ғажап сәнді алаңды.
Мұнда Біржан ән-күйменен
Адам жанын әлдилеген.

Біздің ақын осында енді,
Жыр арнасын ағытты анық.
Бурабайды шапты айнала,
Тапқандай-ақ бақытты анық.
Өлеңді әнмен өрлетті өрге
Бір ерекше шабыттанып,
Сол сәт Ақан өте шықты
Ерейменге бағытталып.
Төгіп көзден көк бұршақты,
Құлагер де жұлдызша ақты.

Ақын аң-таң. Тұрды қарап
Құлагерге желдей ескең,
Көрді Ақанды ол күңіреніп,
Кемеліне келмей өшкен.
“Уа, не болмақ есіл Серім”

Ешкімге дес бермей өскен”, -
Деп егілді тағы да Ақын
Өнер үшін өрде егескен:
“Кетті ме әлде Ұрқияға,
Шыға алмай шың-қияға”.

Бұл Ақынның өмірі әсем
Сері Ақанның өміріндей,
Күңкіл сөзді көңіліне
Келе жатыр өмірі ілмей,
Жайсаң жаны – миуалы орман,
Алып Тянь-Шань өңіріндей,
Көрсек Ақан да айтар еді:
“Құтты өзімнің сері інімдей”.

Арқа көркі, асқақ ағам,
Құлаштай шыңға асқан адам.
Ақын – асқар!
Ел бейнесі.
Тұлғасы ұқсас бір ғасырға
Әлі де ол, самғап биік,
Көкірегін нұрға ашуда
Ертеде өткен арулармен
Жалықпады ол сырласуға.

Ал ертең ше?
Заман жүйрік
Қомдануда шыңға асуға,
Сызылып кеп сонда Ақынды
Тыңдар Шолпан, Зурәсі да.
Тұңғыық ой сөз зергері
Ағам да, әрі ол құрдасым да.
Мен бақытты –
бұл ұлы Ақын
Ақыл айтып тұр қасымда,
Жасай берсін Ақын мәңгі!
Ұлы өмір де
жақын қалды.

1975 ж.

ЖҰЛДЫЗДЫ АҒА

Қуаныш тебіренбей жәй шыға ма,
Өзіңе жан құшағын жайсын дала.
Кеудеңе жарқыратып жұлдыз тақтың,
Елімнің қадірлі ұлы, ойшыл аға!

Көшеде кімді көрсем сол күні мен –
Аққан жұрт қуаныштың толқынымын.
Бір-бірін сүйіп жатқан қайран, туыс,
Еріннің балдан тәтті шолпылымен...

“Сүйінші”, “Сүйінші!” – деп тоқталмай-ақ,
Сол күні жүгірумен көп талды аяқ.
Мен-дағы омырауымды сипай берем
Жап-жаңа өзіме әкеп таққандай-ақ!

Халықтың сонда көрдім бір тасқанын,
Көңілдің аршып алды жұрт аспанын.
Ішінен көп жұлдыздың көзі талып,
Сағынып бір жұлдызды көп тосқанын...

Тағылар талай жұлдыз өнер өтсе,
Болмайық отты қуған көбелекше.
Қазақтың талантының тарихында
Бауырлар, бұл жұлдыздың жөні ерекше.

Зор еңбек, ақ махаббат елге деген,
(Ел үшін еңіреп тумас ер ме деген)
Адамдық, азаматтық, кісіліктің
Жолында жанын қимас мен бе деген.

Бір ағаң шықты туы биік ойнап,
Кеудеде қанағаттың күйі қайнап,
Жүректе рахмет оты жанып, лаулап
Өзіндей әділеттің жұлдыз жайнап!

Тұр әне жарасымы, орны бөлек,
Жөнім бар бір кемісім толды демек.
Еліңді сүю үшін жүрек керек,
Жұлдызды тағу үшін омырау керек!
1975 ж.

Серік ТҰРҒЫНБЕКОВ

АЛТЫН ЖҰЛДЫЗДЫ АДАМ (Ғ.Мүсіреповке)

Анық білем
Бала кезден кекілді!
Айтар сөзім Сізге қарап жетілді!
Алыс кеткен алыптардың тобынан
Қалып қойған Алтын Жұлдыз секілді.

Талай соқпақ, талай кезең,
Сан елес...
Бәріне де болдырған жан ол емес.
Өзі Алтын, өзі Жұлдыз адамға
Алтын жұлдыз қосылуы таң емес!

Өтті өткелек, өтті белес,
Сан қырат...
Бәріне де таба білген һәм тұрақ.
Емес жұлдыз жалқы бақыт, жалқы бақ
Сейфулиннің жанарындай мөлдіреп,
Әуезовтің маңдайындай жарқырап.

Қалды мәңгі кеудесінде Ғабекеңнің,
Секілденіп қуанышы, бағы елдің.
Өлшемі ол – тайыздық пен тереңнің,
Өлшемі ол – жоғары мен төменнің.

Орны бөлек дәл өзіңдей ағаның,
Орны бөлек өзің айтқан бағаның.

Әкесіндей байқап сезіп келесің,
Хас өнердің қасы менен қабағын.

Төтеп беріп дауылға да, боранға,
Тарттың алыс ағын суы мол арна.
Ұзақ жолдан өтіп келген адамға,
Енді ұзақ жасамасқа болар ма?!
1975 ж.

Мұзафар ӘЛІМБАЕВ

БАР ОНЫҢ ҒАСЫРЛАРҒА ТЫҢДАТАРЫ (F.Мүсіреповке)

Қаламмен күндіз жортып, түн қатады,
Құндайды, сөз баласын құнатады.
Бар оның тауда шыңы, құмда талы,
Бар оның ғасырларға тыңдатары.

Қинайтын қолға ұстатпай, көзге ілінбей,
Қиын не салмақтауға сөз кеніндей?!
Бір мысқал ауытқымас, ауытқымас,
Бұл зергер аптеканың безбеніндей.

Өнердің тәтті азабын татып түсіп,
Самғатсаң сөз дейтұғын уақыт құсын.
Державин алдындағы жас шәкірттей,
Сынына түскеніңе бақыттысың.

Өсірсең гүл орнына сөз сояуын,
Дегейсің көпті алдадым, көз боядым.
Ағаңнан жегеніңше сөз таяғын,
Өзіме тисін дейсіз өз таяғым...
1977 ж.

БІР ӨЗІ БІР ДӘУІРДЕЙ

(Ғ.Мүсіреповтың 75 жылдығына)

Бермеген ол өнердің бас бәйгесін.
Шабыттың өрге ұшырған жастай құсын.
Халқының қалаулы ұлы бола білген
Бір кешкен жас күлкісін, дос қайғысын.

Қашанда тар кешуде шыңдар ұлын
Кәрі құлақ сақарам,
Таңда бүгін –
Үніңе құлақ тосқан айдай әлем
Оянған өлкеміздің ұлдарының!

Көрмеген ешқашанда бояуы оңып,
Ойының әр толқынын ояу өріп.
Келеді ол дарқан дала жыршысы боп,
Соңынан жылдар легі баяу еріп.

Әр күнге шабыт отын төлегенде,
Жүректерді шуаққа бөлегенде,
Қазақ жыры – аяулы ару Жібек,
Ғабең біздің ұқсайды Төлегенге.

Көлеңкесі – күндік жер,
Саялы алып,
Тамырын Ертеңге де жаяры анық.
Айлапат атшаптырым арналы өзен
Дауылын терең сақтар, баяу ағып.

Қасына ертіп небір асылдарды
Жанында, жанарында жасын бар-ды,
Бір өзі –
Тұтас, дана Дәуір болып
Қарсы алар Ғабең
Келер ғасырларды!

1977 ж.

ҰРПАҒЫҢЫЗ ҒАСЫРЛАРҒА АПАРАР...

(Ғабит ағаға)

Кейіпкерлер.Түрлі тағдыр.Түрлі арман.
Тұратұғын сезімдерден, сырлардан.
Әңгімелер, романдар Сіз жазған,
Мектепке де біздерменен бір барған...
Оқиғалар кеткен шақта басталып,
Қара көзден тырс-тырс жас тамып.
Кітабыңыз оқылатын, Ғабе аға,
Ұйықтасақ та басымызға жасталып...
Біз сізбенен кездесуші ек қырманнан,
Біз сізбенен кездесуші ек қырлардан.
Өзіңізбен басталып-ақ кететін,
Үлкен достық орнымыздан тұрғаннан.
Диқанменен алқаптарда жүрдіңіз,
Шопанменен тау басында тұрдыңыз.
Қайроштарды сөз ететін көбірек,
Жігіттерді қызғандырып құрбы қыз.
Бойымызға шабыт беріп, күш беріп,
Қыруар істер жатушы еді істеліп...
Жігіттерді мазалайтын бәрінең,
Баяндар мен Қыз Жібектер түске еніп.
Бүгін Сізді кездестірдік кең залдан,
Шағыңызда дәуір жайлы толғанған.
Ұрпағыңыз ғасырларға апарар,
Кітаптарды түспейтұғын қолдардан.

1977 ж.

Кеңшілік МЫРЗАБЕКОВ

“КӘЛ, КӘЛ, КӘЛ!..”

(Ғабит Мүсіреповке)

Қыранын шақырғаны ғой “қолыма қон” деп,
Соңыра “сонарды шарлап соныдан іл” деп.
Құс қой ол.

Құстығын жасап қосылмас үшін
торғайдың топтанып ұшқан тобына дүрмек.

Қыранын шақырғаны ғой “қолымнан ұш” деп,
Қадалсаң жонынан бүріп, жұлыннан түс деп.
Баптап-ақ үйреткен шығар,
байызсыз көзге,
Байқауды қияннан шалып, қырымнан түстеп.

Ұш, қыран! Іліп түс, қыран!
Сөз ести көрме:
“Бұл қандай ұрынбас жерге ұрынған құс” деп.
Қай тұста ілеріңді біл – шыңдарын шолып,
Қай тұста түлеріңді біл – шын бағың қонып.

Қолынан ұшырған сені сұңғыла саят,
Ұмытпа, төрелік жасап тұрғанын көріп.
“Кәл, кәл, кәл!”
Бапкерлер айтқан бір-ақ ауыз сөз
Қыранның қалады алтын құндағы болып!
1979 ж.

1980-1989

Оспанхан ӘУБӘКІРОВ

БӘЙТЕРЕК

Ғабе, сіздің тойыңызда,
Қалсын деп ойыңызда,
Бір жұмбақ айтайын.
Шешуін тапсаңыз,
Бір түйем дап-дайын.
– Бағымызда Лашын отыр.
Лашынды кішкене дейін десем,
Алты қанат үйге сыймайды.

Алты қанат үйді кішкене дейін десем,
Алты нарға сыймайды.
Алты нарды кішкене дейін десем,
Аспанмен таласқан
Бәйтеректің басын шалып жейді.
Бәйтеректі кішкене дейін десем,
Ертемен ұшқан тұрымтай,
Кешке соның басына әрең ұшып қонады.
Бұл не деген бәйтерек дейсіз ғой?
... Таппадыңыз ба?
Ол бәйтерек – Сіздің досыңыз
Ғабит Махмұтұлы Мүсірепов деген болады!
1982 ж.

Төлеген ҚАЖЫБАЕВ

ҚЫРАУ ҚАБАҚ ҚЫРАНЫМ

Қара сөздің құдіретін, қуатын,
Сан қопарып сарқылмаған суатым.
Перзентісің қазақ біткен жабылып,
Мұхтардайын ғасырға бір туатын.

Өзің бастап қаламгерлер кемесін,
Сөз-мұхитта құлаш ұрып келесің.
Сұңқар ойдың самғауына ілесіп,
Абай тілін биіктете бересің.

Сені тыңдап, сенен сырды ұғынып,
Келеміз біз шуағыңа жылынып.
Сөзің барда, өзің барда, жан аға,
Қазақи тіл қалмақ емес жығылып.

Қарлығаш боп қанатымен су сепкен,
Қамқор едің, ғажап едің сен неткен.
Заманалар қаптарынан қопарған,
Санадағы мұқалмаған сөз-кетпен.

Ұрпағыңа ұлағатты ұран боп,
Кездеспеген әлі күнге бір ән боп,
Уақыт көшін артқа тастап самғай бер,
Қаңтарда ұшқан қырау қабақ қыран боп.
1982 ж.

Қорғанбек АМАНЖОЛОВ

ФАБЕҢНІҢ ЖҰЛДЫЗЫ

Мөп-мөлдір сезім іздесең,
Елестер көзге мұздай таң.
Зергері сөздің кім десең,
Алдымен, Фебе, сізді айтам.
Алыптар тобы қалдырған,
Дәстүрді сақтап әкелдің.
Ізіне ерген балдырған,
Би-ағаң менен Сәкеннің.
Тулаған өмір толқыны
Өзің де бастан кешірдің.
Жырладың қазақ батырын
Ардақтап Ана есімін.
Өзіңдей талант ілуде
Бір ғана туар жаңғырып.
Қазақтың өнер көгінде
Жұлдызың жанар мәңгілік!
1982 ж.

Сабырхан АСАНОВ

ФАБИТ МҮСІРЕПОВКЕ

Алатау, айналайын ақ басы қар,
сендей тау дүниеде жоқ та шығар.
Тау біткен – табынатын тәңір емес,
таудың да жағары бар, жақпасы бар.

Көз тастап бергі жерден бетегелі,
асқарын әр кез медет етеді елі...
Кейбір сәт көтерілген көңілімдей,
тиместен тұрсың көкке екі-ақ елі.
1982 ж.

ЗАМАНА ТҰР ЖАРҚЫРАП КЕЛБЕТІНДЕ

Өзіменен кел мейлі, келме тілге,
шүкірлік қыл барына жер бетінде.
Қаншама ақыл, қаншама ой тоят тауып,
замана тұр жарқырап келбетінде.

Қара қылды қақ жарып жастай кессе,
мөлдіретіп тамшы – сыр тастайды еске.
Кең дала ма үлгісі, кемел тау ма,
қашан көрсең, қасқайып саспайды әсте.

Кемерінен жатса да асып қайғы,
жасытпайды, ол сені жасытпайды.
Көкірегі – көгалдан соққан самал,
көп кідіріп еседі, асықпайды.

Ырза қылып қазағың, қоғамын да,
қуанышы болды іні, ағаның да.
Жүйрік жылдар жатады жүйткіп өтіп,
кербез қыздай керілген қабағында.

Қиян асып қиялы кетсе ізденіп,
қамқор көзі қарайды кексізденіп:
Көрген жанға көлемін көп байқатпай,
бір ұлылық жатады шексізденіп...

Өзіменен кел мейлі, келме тілге,
шүкірлік қыл барына жер бетінде.
Қаншама ақыл, қаншама ой тоят тауып,
замана тұр жарқырап келбетінде.
1982 ж.

АСЫЛ АҒА

Көңілін өмірде әсте қалғытпаған,
Талантын тамашалап, жан құптаған.
Қайтпайтын алмас жүзді асыл аға,
Өзіңе, өнеріңе шаң жұқпаған.

Жүрегін ақ Баянның, Қыз Жібектің
Тірілтіп, мәңгі өшпейтін жыр ғып ектің.
Оятқан өлкемізді дабылымен,
Өзіңде тегеуріні тұр білектің.

Зердеме сыр құйыпсың, жыр құйыпсың,
Оу, Ғаба, мен қол созған бір биіксің.
Тұнықсың, меруертің мөлдіреген,
Тереңсің, тебіренген тұңғыықсың.

Бергенің берекелі, болды өміршең,
Жеткендей төбем көкке, төрде жүрсең.
Бұрынғы, соңғы-дағы бұл қазақта
Өнерге біткен сөздің зергері сен.

Қалай бер інжу-маржан жолдарыңды,
Жұмсай бер туған елге мол дарынды.
Жасай бер, келер ұрпақ ғасырларға
Көтерсін тудай етіп томдарыңды!

1982 ж.

Хамит ЕРҒАЛИЕВ

ІНІ ЛЕБІЗІ

Артық, кем сөз ауанына ермей біз,
Аға дейміз, Ақын дейміз, Ер дейміз.
Махмұтұлы мәшһүр Ғабе! Іләйім,
Күнде сенің мазаңды ала бергейміз!

Күнде емес-ау, түнгі ұйқыдан тұрғызып,
Телефонға жалаң шапан жүргізіп:
Кеңес керек, ақыл керек! – дейтұғын
Ерке зорлық біздер үшін бір қызық.

Біз шаршамай шаршама! Біз шынармыз!
Бізді өсір! – деп, шаршатқан да шығармыз.
Амал қанша!.. Соққан сайын сұрапыл
Сол дауылға сенше қалай шыдармыз?!.

Өмір – дауыл. Бөлмейді қыс, күзді бұл...
Сұрапылда тағдыр қанша үзді гүл!..
Алыптардан қалып қалған бір дарақ,
Өкпек желде шулап тұрған бізді біл!

Десек те біз Күн мен Жерді тел емдік,
Тамырларға жетпей жатыр тереңдік...
...Қиын соғып тұр-ау бізге сен болу,
Әрбір үйдің бұйырса да төрі елдік.

Сөйлесем де қанша ділмәр қазылып,
Сен тұрғанда қайда маған қазылық!..
Сабыр мол-ау, сараңдаусың ұрсуға...
Тек осыны кешеулемей қазір ұқ!..

Сөз шіркінге бермек парыз сөлді ерек.
“Онсыз өнер, нәрсіз шөптей сем!” дер ек.
Зерек ойлы, зергер тілді ұстазым,
Ұлы мезгіл ұрпағына сен керек!

1982 ж.

Тұрсынзада ЕСІМЖАНОВ

МҮСІРЕПОВ

Тот баса ма томырығып тозғанымда,
Білмедім – Сөз бағы ма, өз бағым ба,
Сіз маған шың басынан еңкейдіңіз,
Қолымды шыңыраудан созғанымда.

Ағаның ақ тілеулі мадағымен,
Күмәншыл жанарлардан адамын мен.
Жаныма Сізді мәңгі жақын тұтқам,
Жатқа айтып “Қыз Жібекті” бала күннен.

Тамызып тек маржанын маңдай тердің,
Жасыңнан ақ қағазды ардай көрдің.
Жыр жайлы пікіріңіз тазалығын
Ақ ұлпа жаңа жауған қардай дермін.

Көңілін кердеңдердің табар жансып,
Көрмеп ем жан адамға жағармансып.
Бос болса махаббаттан көңіл шелек,
Тот басып, айдалада қалар қаңсып.

Махаббат бар кеудеде жатпас қайғы;
Шабытым шамырқана шоқ тастайды.
Жанында жүрегімнің Ғабек жүрсе,
Ешқашан ол жүректі тот баспайды.

Сан рет жүрек ашып кеңескенде,
Ұқсадым мың мәртебе мен өскенге.
Шығанға мен өрмелеп, Сіз ылдилап,
Сырласу тұғырында теңескенде.

Жақын кеп қасымызда халық тұрды,
Жүрегің халық үшін жанып тұрды.
Бір сәт те назарыңнан шығармадың
Халқыңа мазар болған алып қырды.

Сол қырдың ойлайтының – болашағы,
Қиялың қиян-қилы жол асады.
Ертеңнің алдындағы парыз, қарыз...
Еліңнің Берешегі, Алашағы...

Мен сізге таңданам да, шіркін, дедім,
Дәл Сізше шабыттансам іркілмедім.
Мен Сізді мынау жаңа замандағы
Ұл дедім, ұлы дедім, ұлтым дедім!

Сері-ағам, сарқылмасын татар нәсіп,
Ұлттың Сіз ұлысымен сапарласып,
Жортыңыз сан ғасырдың жотасында
Халықтың қасиетімен қатар басып...
1982 ж.

Сырбай МӘУЛЕНОВ

ШЕБЕР

Бабалар өткен ғасырдан
Ағалар жеткен сәлемдей,
Жаңадан және ашылған
Әрқайсы бір-бір әлемдей.

Әрқайсы бір-бір аспандай
Ай, күндерімен жаңарған,
Сөз жұлдыздарын шашқандай
Жинап ап нелер заманнан.

Сол сөздер тау боп тізіліп,
Өзендер болып тіркесіп,
Жұлдызға жол боп сызылып,
Жүреді күнмен бір көшіп.

Шабыт ап ақын сол сөзден,
Ұшырған қиял қияға,
От алып батыр сол сөзден,
Қыз қонған құтты ұяға.

Тербетіп сол сөз әлдімен
Сәбиді алғаш жұбатқан,
Тебіrentіп сол сөз ән-күймен
Біздерге жеткен жырақтан.

Жүзіндей құрыш переннің,
Түбіндей тыныш тереңнің –
Сол сөзді айту бұйырған
Пешенесіне шебердің.

Ғабит атты бүгінде
Ортамызда отыр бір шебер,
Жоғалмас сөзі түбінде
Тілділер тірі жүрсе егер!
1982 ж.

Тұманбай МОЛДАҒАЛИЕВ

ҒАБИТ АҒА ТУРАЛЫ ЖЫР

Айбаттысың арыстандай азулы,
Білмейтұғын тозуды да, азуды.
Сенің атың қазағыңның көгінде
Өңкей алтын әріптермен жазулы.

Ғабит! – деді, Ғабе! – деді ел сені.
Аяулымсың, айбарымсың еңселі.
Қазақ мынау жазушылық өмірін
Соңғы кезде өзіңменен өлшеді.

Жасың да ұлы, жолың да үлкен өңгеден,
Не қызық бар өзің жерде көрмеген.
Сені кейде адам деуден гөрі мен
Құдырет деп атағанды жөн көрем.

Сыр бермейсің, асыл шығар сүйегің
Жан-жағына сәуле шашқан киелім.
“Бейімбет жау болса, мен де жаумын” – деп,
Қасқиып тұрған Ғабитті мен сүйемін.

Жан-жағына шұғыла шашқан киелім,
Арқанды сен қазағыңа сүйедің.
Маң-маң басып Алматыда жүретін
Маңғаз, кербез Ғабеңе бас иемін.

Жайнатасың, сен кімдерді жыр етпе,
Өнеріңе айта алмаймыз бір өкпе.
Ақан Сері болған Ғабит, жас Ғабит
Бар Ғабиттен жақынырақ жүрекке.

Махаббатқа біз де өзіңдей сенеміз,
Шыққан емес теңізінен кемеміз.
Ақтоқтыға ғашық болып біз-дағы
Өмір бойы аһ ұрумен келеміз.

Көрген жоқсың ұлылыққа таласып,
Жүрген жоқсың ұлы жолда адасып.
Ерлігің де, еркелігің кейдегі
Бәрі саған тұрғандай-ақ жарасып.

Кішілерге бере алдың ба қол ұшын,
Мен оншама білмейді екем оны шын.
Қыздар саған ғашық болса Ғабеке,
Сен кінәлі бола алмайсың ол үшін.

Қыздың көзі қызылда емес қыранда,
Қыз біледі, біледі оны бір алла.
Мұның бәрі жазылған ғой Ғабеке,
Баяғыда сен оқыған құранда.

Қайда апарып тоқтар екен мына жол,
Сен де менің сексеніме күә бол.
Игілік те Ғабеке ұқсас дейді жұрт,
Ғабит емес Ігілік қой бірақ ол.

Әлі сені әлпештесін кең далам,
Аянбай-ақ қызмет еттің сен де оған.
Батыл барып қолыңды да алуға
Батпай жүрген бейбағыңыз мен болам.

Әлі сені әлдилесін кең далаң,
Аянбай-ақ қызмет еттің сен де оған.
Сері дейді сені сенген достарың,
Сері Ғабаң, сексенге де келді аман.

Болған емес болғандарға ақыл жүк,
Белдескеннің барлығын да батыл жық.
Жамбыл шыққан биікке де шығыңыз,
Асыл аға, жүзге кел! – деп жатыр жұрт.

Әрқашан да топ жиылған тойға ұқса,
Орда бұзбас қиял қашса, ой бұқса,
Айбатыңнан айдаһар да сескенер,
Қайратыңнан қара жүрек қаймықса.

Қайран Ғабем, сен сексенге келді деп,
Көктем өзі гүл ұсынды мөлдіреп.
Жүрегімнен жыр ұсындым мен-дағы,
Алғашқы рет, бәлкім тіпті соңғы рет.

Інілер де аға көріп марқаймақ,
Қартаярсың, өмір ісі қартаймақ.
Арамызда жарқылда да жүре бер,
Кітап жазып, анда-санда карта ойнап.

Халқың көкке көтерген соң алқалап,
Бұл шыңда да оң-солына ал қарап,
Арамызда алшаң басып жүре бер
Ардың жүгін, нардың жүгін арқалап.

Қонақ болсаң соятұғын тайым бар,
Әлі сені аялайды қайыңдар.
Сексен келді, аман-есен жөнелттік,
Енді, Ғабе, тоқсаныңа дайындал.
1982 ж.

Нұрғожа ОРАЗОВ

ҚҰРМЕТТІ ҒАБЕ!

Іздеп жүрсем ағаларды көп үнсіз,
Сіз Махмет, Мүсірептің көзісіз.
Мен ғана ма бүкіл қазақ табынар
Бұл замандық пайғамбардың өзі Сіз.

Сіз – теңіз, мен тамшыңызбын табынар,
Болмасын тек бақытсыз күн шағынар.
Осынау бір түйгенім ед өмірден
Жыр кітабым – жолдар сыйым қабыл ал!
1982 ж.

ҮЛКЕН ЖОЛДА

Тарихтың үңгіп, шежіре қатпарларын,
Арқалап сиқырлы сөз батпандарын.
Өмірдің көзіндей боп келе жатқан
Өмірдің өзіндей боп атқан жалын.

Ғабесі бұл қазақтың Алатаудай,
Бір өзі теңдесі жоқ дара таудай.
Жеткізген мұратына ұрпақтарын,
Ұшқынды ой, сәулелі сөз жаңа отаудай.

Кетпейді Ұлпан көркі санамыздан,
Аумаған мінезі оның анамыздан.
Өзіңдей нар тұлғаны жаратқан сол,
Айналсақ болмас па еді даламыздан!

“Оянған өлке” қайта тұр жаңарып,
Көркіне туған елдің ырза халық.
Танитын қасиеті қашаннан бар,
Қазақтың мәңгі өшпейтін тұлғаны анық.

Тойыңа шашуым не дегенімде,
Түркістан топырағы ой елегімде.
Жатса деп ойладым мен бар тілегім,
Арналған осынау бір өлеңімде.

1982 ж.

Ғафу ҚАЙЫРБЕКОВ

ҒАБИТ МҮСІРЕПОВ

“Басыңда азат күнің, еркін барда,
Барып қайт бауыр жазып Елтіңжалға.
Елтіңжал еркелетіп, қарсы алмаса
Маған кел, көңіл суып, көп қиналма!”

Деп еді баяғыда Ғабен маған,
Кісі ғой дүние сырын көп аңдаған.
Жабығып әр нәрседен, байқады ма
Кезімді ақыл іздеп, алаңдаған.

Елтіңжал – солтүстіктің орманы екен,
Баратын оған жалғыз жол бар екен,
Әрі алыс, әрі жақын сонау жолдың
Жүрсем деп қай жағынан ойға кетем.

Бардың ба? – деді талай жыл озғасын,
Міндің бе, – деді, астыңа боз жорғасын?
Көрдің бе, – деді, нардай от ағасын?
Кездің бе, – деді, жұпар көл жағасын?

Бақтың ба, – деді, батпас ұзақ кешін?
Тұрды ма айға тосып қыз ақ төсін?
Жүрді ме сұңқар жігіт болып серік?
Ақынды кім жатырқап, кім жат көрсін!

Сұрақты солай жайлап беріп болып,
Қарады кескініме үнсіз шолып.
Мен бірақ еш бір жауап айта алмадым.
Жаутаңдап екі көзім, жағым солып.

“Ну!” – деді ол, е, балақай... Ну, онда сен,
Жүгіңді ертең сәске бу онда сен,
Надеюсь, жаңағыдай жаутаң қағып,
Қалмассың жауап таппай бұған да сен!

Біз тарттық... тарттық содан туу алысқа,
Бақытқа, байлық, дәулет, қуанышқа.
“Қос қанат құсқа біткен бізге бітіп”
Зауладық Ғабен аулы тұрған тұсқа.

Елтіңжал сағыныпты ерке құсын,
Баяғы бала күнгі ертегісін.
Әр қайың кезек-кезек айтысумен
Ұйқысыз жалғастырды ертеңгісін.

Туған жер бар қызығын үйіп-төгіп,
Босатпай құшағынан сүйіп те өбіп,
Әп-сәтте шыға келдік қайта туып,
Су жаңа сүгіреттей жігіт болып...

Құр кеуде басқанменен “білмегенге”,
Көп жайды біз ұғамыз жүре-жүре.
Бақсам мен – Елтіңжалға баратын жол
Ғабеннің жатыр екен жүрегінде!

1982 ж.

Аманқос ЕРШУОВ

СЕКСЕНДЕГІ СЕРПІН

Сексенде серпін көңілмен,
Зеңгір таулардан көрінген.
Жазушы Ғабен қашанда,
Өзектес болған өмірмен.

Жырлаған екен даланы,
Тынбаған әсте қаламы.
Қаланған қара сөздермен.
Қалың томдардың табаны.

Қағазға көзін талдырып,
Ойлары жатыр жаңғырып.
“Оянған өлке” үстінде,
Отауын тігіп сән құрып.

Қыранша шолып Қырымды,
Сезіммен жұтып шырынды.
Зергердің қамқор үнімен,
“Қыз Жібек” болды ғұмырлы.

Көрмеген жүйрік кідіріп,
Өзіңде барлық ірілік.
“Ақтоқты” мен “Баян” да,
Сахнаға келді тіріліп.

Толғана қалса Торғай жоқ,
Оған да өзі қол қоймақ.
Аманкелді шығар кинода,
Ақсұңқар атын борбайлап.

Шабытты келген шақырып,
Бәрі де ойлы тақырып,
Қаһарман “Қазақ солдаты”,
Оралды жауын жапырып.

Созыла берер бұл тізім,
Жырлады халық ұл-қызын.
Отаны сүйіп перзентін,
Омырауға тақты жұлдызын.

Орамды ойлы тілменен,
Талабың болса біл деген.
Академик аға толғанып,
Сөйлейді биік мінбеден.

Осынау тойға сән құрап,
Келеді жақын, бар жырақ.
Сексенге шыққан серпінмен,
Сермейді әлі арғымақ.

1982 ж.

Әбділда ТӘЖІБАЕВ

ТОИДАҒЫ ТОСТ

Сексенге келіп қалдық бәріміз де,
Қалған жоқ қайраттының сәні бізде.
Бұрқырап боранымыз ойнамайды,
Шырқырап естілмейді әніміз де.

Үміт көп әйтсе-дағы әлі бізде,
Қараймыз алдағы үлкен кәрімізге.
Көреміз, қараймыз да Ғабенді біз,
Жүзден де бара жатқан әріні іздеп.

Керегі не жел сөзді желпілдетіп,
Сексен жеңіл кеткен жоқ селкілдетіп.
Сүйсінбейміз қалайша Ғабитке біз,
Жүрген кезде “мизерге” еркін кетіп.

Сөз сенікі, ағатай, сөйле тынбай,
Сексен жасап, бұл күнге жеттің сынбай.
Республикаң аспанға көтеріп тұр,
Алатаудың бұлт аспас бір шыңындай.

Сол үшін біз ішелік, құйыңдаршы,
Бөтен-бөгде сөздерді тыйыңдаршы.
Алдыменен, ағатай, өзің алшы,
Тарайықшы қалдырмай жалғыз тамшы.
1982 ж.

Әбен ДӘУРЕНБЕКОВ

ҒАСЫР ҮНІ

(Ғабит Мүсіреповке)

Көш бойы озған ертегіден, аңыздан
Тың ғасырдың оттары да алаулы.
Бұл ғасырдың маңдайына жазылған
Ерен жарық жұлдыздары санаулы.

Қайта көктеп кәрі емендер құраған,
Қаһар шашқан қар астынан шықты жаз.
Әр ғасырдың даңқын көкке шығарған
Темір қанат қырандары тіпті де аз.

Тау тасқыны оқ жыландай атылған,
Алай-дүлей оқиғалы, дүрмекті.
Жаңа ғасыр айналады атыңнан,
Өткен шаққа, келер шаққа құрметті.

Жанымызды жанып алып жасынға,
Жыр жазамыз қалмау үшін ұятқа:

Бабалардың көзіндей бір асылға,
Тұлпарлардан қалған жалғыз тұяққа.

Ғасыр үні – бейбітшілік ұраны,
Ардақ тұтқан адамзаттың анасын,
Жырлап берді қазақтың бір қыраны,
Жазылмайтын Хиросимо жарасын.

Нұрға толы сексен ғұмыр – сексен жыл,
Өркеш-өркеш бұлттардан ары асқан.
Сырлы аяқтың сымбатына өскен гүл,
Сыр көшсе де, сыны өзіне жарасқан.

Айналсын Жер, тағы айналсын мың рет,
Қазы – тарих аша берсін парақты.
Құсбегіндей баптай білу – құдірет,
Кеудесіне ұя салған талантты.

Сері көңіл, сері жылдар, сері күн,
Заманының ақылы боп, тілі боп,
Тілегі боп, жүрегі боп елінің,
Асыл мұра жасап берді міні жоқ.

Құйқылжыта құстар әнге салады,
Қонды еліне, өзіне де қонды бақ.
Мына ғасыр жіңішкеріп барады,
Кемелденіп келе жатыр ол бірақ.

Жарқын күліп, жалғасады ақ таңы,
Ұлылықтың рухы мәңгі жырлайды.
Өз елінің, ұрпағының мақтаны,
Құдыретті ғасыр үні тынбайды.

Жанымызды жанып алып жасынға,
Жыр жазамыз қалмау үшін ұятқа.
Бабалардың көзіндей бір асылға,
Тұлпарлардан қалған жалғыз тұяққа.

1982 ж.

СҰҢҚАР САМҒАУЫ

Сен мына отты өмірдің маздауысың,
Сұңқардың тас қияға самғауысың.
Тұрсың дара алыптардың легінде
Әр жүрекке жақсылық орнауы үшін.

Талмасын деп үлкен-кіші иығы,
Болған емес жүрген кезің бұйығы.
Әр кітабың әр кезеңде жазылған
Адамдардың санасында ұйыды.

Әдебиет жемінде жайқаласың,
Жан сырыңды бүкпесіз айта аласың!
Зерделі ойың, зергер тілің қашаннан
Таппай-ақ жүр тең келер тайталасын.

Ұлы тұлға жарасқан бейнелі елге,
Қалам-қанжар ілулі керегеңде.
Қаныш аға секілді ғалым болып,
Әуезовше шалқисың сөйлегенде.

Елді сүйген қасиет болса қанда,
Сен тілейсің ақ ниет барша жанға.
Биігіне шықтың бүгін сексеннің
Алатауға ұқсап, заңғар Ғабе-аға.

1982 ж.

Тоқтар ЗІКІРИН

АҒА ТӨЙІ – ЕЛ ТӨЙІ

Торқалы той –
Өз тойым десе елім ғой,
Тебіреніп ой тердім неше күндей...
Отыр бүгін көгімде ең даламның

Ғабит ағам – әдебиет көсеміндей,
Отыр төрде,
Туған жер – таныс бесік,
Жеткенінше жыр жүрек ағыс кешіп...
Сексен жаста жігіттей сері көңіл,
Жат болып та кеткен жоқ алыста өсіп.
Сағыныш бар құба жоң, қара жолда,
Астанаға сияды-ау дана зорға...
Алатау ғой әдемі, сонда-дағы,
Алаңдап тұрады “Жаңажолға”.
Қол тимесе жолсапар, жұмыстардан,
“Жаңажолда” алмаған тыныс та арман.
Көз алдына келеді астықты алқап,
Столында жатады бір үш тал дән...
Туған жерге көрген бе шөп басылып,
Кетсем, – дейді кемеңгер, жолға шығып.
Аңсап өзі жеткенше жаз айында,
Шығармалары жетеді елге асығып...
Журналдардан жетеді, газеттерден –
Сөз зергерге құрметтеп кезек берген.
Алғыс алып жатады Ғабект солдай –
Өзіменен өмірлі өзекті елден.
Жазушы адам – халқына жақын адам,
Жүрегінен жыр сыйлар ақын оған.
Жұлдызды ерім түспейді мәңгілікке –
Сұңқар сөздер самғаған сахнадан...
1982 ж.

Қайырғазы ИСАЛИН

АКАДЕМИК ЖАЗУШЫ

Сексенінде болаттай,
Жайсаң Ғабект ағамыз.
Құшақ жайып бәріміз,
Келсеңіз қарсы аламыз.
Бесжылдықтар балғасын,
Ғабект соққан жұмысшы,
Бөліп беріп мал басын,

Қолдан колхоз құрушы.
Жауға шапқан жарқылдап,
Ғабең – қазақ солдаты.
Өмір бойы депутат,
Қолда қызыл мандаты.
Жан серігі Сәкеннің,
Мұхтардың “ірі інісі”.
Бұл күні жоқ әлемнің,
Сізді білмес бұрышы.
Өлкеммен бірге оянған,
Өзіңсіз үлкен жазушы.
Орындау үшін ұлы істі
Жасай бер, Ғабе, жазушы.
Сексенінде болаттай,
Жайсаң Ғабең ағамыз.
Құшақ жайып бәріміз,
Келсеңіз қарсы аламыз.

1982 ж.

Қадыр МЫРЗАЛИЕВ

ПАРАСАТ ПЫРАҒЫ

Жыл сана,
Жырлар сана...
Парақ сана,
Өнерде жүрмей жатып бар ақсаған.
Шіркін-ай!
Сылтыр кезде сылтымаған,
Мен өзім таңқаламын қарап саған.
Жүректі жетпісте де қартайтпаған,
Көңілді сексенде де ортайтпаған.
Дәл айтқан,
Сәтінде айтқан бар айтарын:
Бір минут кеш айтпаған,
Ерте айтпаған.
Сүрінбей ақ пырағы парасаттың,
Кей кезде жалғыз шаптың,

Дара шаптың.
Сен өттің басқа өтпеген қыл көпірден,
Сан қайттың майданынан ғарасаттың.
Өнерде болған кезде жұрт ақ табан,
Талай ер жалтақтаған,
Бұлтақтаған.
Арынды арғымақтар ағып келіп,
Басында жарқабақтың кілт тоқтаған.
Біреулер сондай кезде кеткен ұшып,
Жел сөзден жылдардың да кепкен іші.
Шырмалып шілтеріне шырғалаңның,
Шыдамай шер шарабын өткен ішіп.
Қалдырып көлеңкеде,
Артта бізді,
Біреулер серт те бұзды,
Ант та бұзды.
Сен бірақ шындық дәмін жоғалтпадың
Берсе де талай қосып қантқа тұзды.
Өнерің – өмірдегі басты ісіңдей,
Қалған жоқ қарт түсінбей,
Жас түсінбей,
Отырсың енді орныңда
Ең бір сәтті
Өзіңе орнатылған хас мүсіндей!
1982 ж.

Жұмабек ҚАЛИАСҚАРОВ

АССАЛАУМАҒАЛЕЙКУМ, ҒАБИТ БАТЫР!

Кездесуге келді аға,
Көпке сәлем берді аға,
Кемелді шақ ғажайып,
Жұрт келбетін көрді аға.
Мәз-мейрам бұл мархабат,
Көңілдің бір хошы екен,
Әр көргенің салтанат,
Ғабит көптің досы екен,

Отырмыз міне, алқалап,
Қызық дәурен осы екен!
Аспаныма қарасам:
Жарқыраған алыстан
Ағаның жұлдыз көзі екен,
Құс жолына қарасам:
Аққулармен жарасқан
Ағамыздың өзі екен!
Кең далама қарасам:
Хош иісті гүлдері,
Ағаның көркем сөзі екен!
Жылқы ішінен таңдасам:
Ғабит мінер тұлпар бар,
Саятқа шығып аңдасам:
Ғабит ұстар сұңқар бар.
Тауға шықтым сейілдеп,
Шың-құзына бойладым;
Тас “тамырын” зейіндеп,
“Бар” деп ноқат қоймадым;
“Асыл тастан” деген соң,
Ұйқасымен ойнадым;
Қыналы жасыл өрнегің,
Табиғат пен Ғабиттің
Қол табы деп ойладым.
Қуаныш сәтте осындай,
Жүрек сөзін арнайың,
Байқоңырдан Марксқа
“Ғабит” кеме парлайың;
Асыл аға ғарышқа
Ағарып атқан таңдайың,
Өлеңіммен құшақтап,
Жырмен сүйем маңдайың!
Гималай биік дейді жұрт –
Басына шығып келгем жоқ,
Мұхитты терең дейді жұрт –
Түбіне түсіп көргем жоқ.
Бірегей әрі ерен деп,
Танысақ кім бар таласар;
Биік деп әрі терең деп,

Ғабитті айтсақ жарасар!
Ғабит туған елінің –
Маңдайының қаспағы;
Жанарында көзінің –
Өлкеміздің жас шағы.
Ой туында тұр аспан,
Коммунизм мұратың;
Көркемдіктен нұр шашқан –
Дарын күшің, қуатың.
Көп әңгімең құштар ғып,
Атырды талай сыр таңың;
“Тулаған толқын”, “Қос шалқар”
Бәсірелеп жыр таңың;
Шайза қыз қайсар, шертарқар,
Күреспен көрді нұр таңың;
“Шұғыланың” назымен
Жүрек сызын жылытамың;
“Қыран жыр” дауылпазымен
Ой тұманын жыртамың;
Ақлимаң ақылды,
Қандай жақсы Ұлпаның!
“Бір адым алға, екі адым...”
Заманы ұлы күрестің,
“Бір адым кейін, екі адым”...”
Ұшқыны ойдың, үлестің,
Тоғысар үркер Айменен,
Тоғысар ойлар ойменен.
Көп геройың өнеге,
Ел дәстүрі салтына,
Кездеспей кеткен бейнені
Кездестірдің халқыңа.
Сынға сын келіп тірелсе
Даралыққа тұрмас па,
Мың салыстыр, жүз өлше,
Ғабиттің жөні бір басқа.
Бар әлемде жеті берен,
Бар деп біліп аңғардым,
Ортасында Ғабит ерен –
Шоқысындай Талғардың.

Оянды өлкең – Азияң,
Оянғанын көз көрді,
Достық болып ел салты,
Ертегідей өзгерді.
Көне Верный – Алматы;
Ғабит өзі сол қалпы.
Сол қалпында қашан да
Партияның солдаты!
Ұлы Горький ананың
Көрсетті күшін әлемге.
Біздің Ғабит ананың
Көрсетті түсін бар елге.
Гвардия жастығын
Фадеев озық болжаған.
Ерлігін елдің солдатын
Ғабит жырлап толғаған.
Күйекбайды көме сап,
Тайшыбекті – табанға,
Майраны қайта туғызып,
Әкелдің ұлы заманға.
“Болашаққа аманат”,
Сырымды көрдік сағынып,
Торғын сұлу қасыңда
Асыл моншақ тағынып.
Күн жүрегін тыңдауда,
Көркемдікке аттанып,
Онегинді жырлауда,
Пушкин өзі шаттанып.
Ғабитті өзім жырлаймын!
Халқым үшін мақтанып!

1982 ж.

Есет ӘУКЕБАЕВ

ЖОЛДАРМЕНЕН СІЗ ЖҮРГЕН (Ғабит Мүсіреповке)

Ғабит аға, сіз жайлы
Жыр жазсам деп, мен қашан,

Өзіңізбен сырласам,
Өзімменен сырласам.
Жолға шығып, Сіз жүрген
Жолдарменен жүріп ем:
Ғасырларға апарды,
Асуларға апарды.
Өткелдерден өткізді,
Майдандарға жеткізді.
Елім қалай ер жетті
Суреттері тебіrentті!
Асқаралы алыпты,
Кім жасайды тарихты,
Кім бастайды халықты –
Азаматтың абзалы,
Әйел жанның ардағы –
Тұлғалары танытты.
Қаламынан зергердің
Жаралғанын жария ғып.
Көкжиекке созылып,
Жатқандай бір дария ағып.
Алқызыл ту көтерген
Ақ таңдарды атырдым.
Жолдарменен Сіз жүрген
Жүріп келе жатырмын.
1983 ж.

Рысты ШОТБАЕВА

ҒАБЕ

Қара сөзден ғауһар теріп,
Бейнеңіз тұр мәңгілік.
Жүзіңізде нұр ойнайды,
Күнде ертемен таң күліп!

Дәуірімнің қасиеті
Қазағымның асылы.
Ғабе, Сізге өкпелемес,
Жиырмасыншы ғасыры.

Әр мекеннің өз өзені,
“Нұра” болып тасуы.
Жетсін сізге толқын өлең
Сарыарқаның шашуы!
1983 ж.

Күләш АХМЕТОВА

ҚАДІРЛІ ҒАБЕ АҒА!

Ақын жоқ әйел жанын жазып біткен,
Ашылмас биіктік пен жазықтық тең.
Қазақтың әйелдерін асқақтатып,
Аға, сіз жырладыңыз нәзіктікпен!
Тыңдайтын сыңғырласа жұлдыз үнін,
Түсінген жапырақтың мұңды ызыңын,
Көк бұлттың көбесінен сәуле іздеген
Халқымның мен-дағы ақын бір қызымын.
Қолыма қауырсындай қаруды алдым,
Қаймығар бұл майданға баруға әркім,
Мен сізге тағзым етіп, алғыс айтам,
Атынан сіз жырлаған Арулардың !
1984 ж.

Жаппар ӨМІРБЕКОВ

ҒАБЕҢ ТУРАЛЫ

Ақылы дария – ойы озық,
Ғабең біздің асқарымыз,
Жетсек дейміз қол созып,
Сол биікке жас-кәріміз.

Дәті берік, байсалды,
Сабыры күшті адам бұл.
Өнерімен ой салды,
Үлгі болған ағам бұл.

Бола тұра өзі ақын,
“Қара өлең, – дейді жазғаным”...
Жүйрік қайда озатың,
Тұрғанда осы жазғаның?!.
1984 ж.

Қалижан БЕКХОЖИН

ҰСТАЗ БЕЙНЕҢ ЕСІМДЕ

I

Ойымнан кетпес мәңгілік
Ұстаз бейнең есімде.
Өнеге сөзің жаңғырып,
Үн қатасың түсімде...

Кітабыңда шалқыған
Кемеңгерлік қасиет.
Інілерге айтылған,
Ұмытылмайтын өсиет.

Есімде менің сақталды,
Маған айтқан ақылың:
Қағып менің арқамды
“Батыл жаз – деп ақыным”.

Кәрі емессің әлі де,
Бізге кіші інісің.
Ақындардың көбіне
Ағалардың бірісің.

Ақындық қой дарының,
Тарихшылсың, сезгемін.
Қазақтың шыққан тарихын
Баяндап маған меңзедің.

Жаз ойыңды дәлелдеп,
Дерегіңді көрейін.

“Жуықта алып келем” – деп,
Кеттім өршіп мерейім.

Жатыр еді емделіп
Емханада ол кісі.
Сырқатына мән беріп,
Сыр бермеді тың түсі.

II

Жатыр едім күбірлеп,
Қиялымды түн билеп.
Жетті хабар дүбірлеп,
“Ғабең көзін жұмды!” – деп.

Ыршып тұрдым төсектен,
Жай түскендей басыма.
Адамдай бір есі кеткен,
Жүгірдім сыртқа асыға.

Келсем жетіп асыға,
Күңіренген ордасы.
Бұлт бүркеніп басына,
Ғазиза – жан жолдасы.

Нөсер соқса айдыннан,
Теңселтеді тауды да.
Иілдік біз қайғыдан
Жеңгеміздің алдында.

Ел-жұртына бас аға,
Ұстазы өнер, дарынның.
Тебіренді астана,
Шертіп жоқтау сарынын.

III

Ағаны тың қонысқа
Аттандырып келіп ем,

“ҚЫЗ ЖІБЕК” ФИЛЬМІНЕН ӘСЕР

(Ғ.Мүсіреповке арнаймын)

Армысың! Ер Төлеген, ару Жібек,
Көп тосып сағынып ем жаным жүдеп.
Эраң эпостайын болмаса да,
Ем тапты елжіреген зәру жүрек.

“Қыз Жібек!” – Сахарадан ән келеді,
Көтеріп кетті көкке мәртебемді.
Төлеген – армандардан айырылып ек,
Жібекжан! Жоғалтып ек сәукелеңді.

Секірме сезімдерді әрең тұсап,
Мен емес, жаяр саған әлем құшақ.
Көзіме көрінуші ед – жігіт қартаң,
Қылықсыз қыздың бәрі әйел құсап.

Ғафу ет! Аққу – қыздар, жайсаң жігіт,
Қайтер ең, айтарымды қалсам бүгіп.
Іздейік махаббатты өле-өлгенше,
Ел-жұртты дәл осылай сарсаң қылып.

Рас те, иланбасаң бұл теріс те,
Жүгін сен жүрегіңе – құр керіспе.
Мен көрген, мен аңсаған түстің бәрін,
Фильмге түсіргендей бір періште.

Көтерген махаббаттың ортақ туын,
Кінәмшіл менің де бар алты аққуым.
Жайықтың жағасына бет түзедім,
Ертістің жалдап өтіп жалпақ суын...

“Қыз Жібек!” Бір көгерттің көсегемді,
(Оқырман олақ айтсам кешер енді).
О, маған Жайық қайда, біреу қайда,
Арнадым он сегізге осы өлеңді!

ӨШПЕС ҒҰМЫР

Жұлдыз жүрек тоқтады...
ауыр қаза,
Ауыр қаза батады қабырғаға.
Қара жерге қимайды аяулысын,
Қала-дағы қайғылы, ауыл да аза.

Жетелейтін, сүйрейтін заманды алға,
Уақыттың заңына амал бар ма?..
Ақырғы рет аялап, ардақтысын,
Қасіреттен жас тұнды жанарларда.

Көңілі – жаз, жаралған жаны күннен,
Ол сөйлесе маңдайдың сәні кірген.
Кемеңгерің еді ғой орны толмас,
Қоштасатын күн туды алыбыңмен.

Қоштас далам,
Ғабеңмен, қоштас далам,
Қоштас ардагеріңмен көш бастаған.
Сені ойлаумен аттанып мәңгілікке,
Мұра тастап барады өшпес саған.

Әрбір сөзі дұшпанға – оқ,
досқа сенім,
Қиындықтан қашан да қашпас ерің.
Қаза болды... Қыраның ұшты алысқа,
Қоштас елім, Ғабеңмен, қоштас елім.

Арттағыға қалдырған шапағат тек,
Ел есінде перзенті жасамақ көп.
Асыл бейне,
дана сөз,
өлмес мұра,
Мәңгі жайнап тұрмақшы махаббат боп.

1985 ж.

СЫНДАРЛЫ СЫН

Аса биік талантты дарынды адам,
Өнерде өз жолынан жаңылмаған.
Әдеби сынға биік талап қойған,
Алдында қамалы жоқ алынбаған.

Сөз асылын іздеуден жалықпаған,
Әдебиет көгінде қалықтаған.
Жазушысы халықтың атанды ол
Дана, ғалым, кемеңгер, даңқты адам.

Өмірі, қызметі, ісі де үлгі,
Жазушылар ұстазы бүгін күллі.
Болсын деп, көркем әдебиет, күресуші,
Мазмұны, идеясы, таза тілі.

Сындарлы сыны қандай дәлелімен,
Жан-жақты бар жанрға көлемі кең.
Қырағы қалт еткенді құтқармайтын,
Алтайдың ақ иығы дер едім мен.

1985 ж.

ІСЛӘМ ЖАРЫЛҒАПОВ

СЫРБАЗ СУРЕТКЕР

Жеті алыптың ақыры – кәрі тарлан,
Өте шықты-ау сенен де өмір жалған!
Боз көдені қырмызы гүл жайнатып,
Көркем сөзге құлпыртып өрнек салған.

Тіл тәңірі кіргізген тілдің жанын,
Тереңдетіп ой-сезім сөздің мәнін.
Қазақ тілін жасаулап, безендіріп,
Көркем сөзге жарасар таптың сөнін.

Теңдесі жоқ ақыным, суреткерім,
Еңбегі зор еліне нарым-ерім.
Ойлы көркем нұрзия майталманы,
Пәк сұлуды бек сүйген жаны серім.

Сексен бесте біткенше соңғы демің,
Кетпей жатты-ау есіңнен қайран елің!
Жақсы көрген жаныңдай ана тілің,
Тайраңдаған жасыңнан сайран жерің.

Меңдесе де тәніңді ажал дерті,
Сөнбей бақты жүректе өмір өрті.
Ұзақ көнбей ажалға шыдап бақтың,
Қоңыр жүзден таймады сабыр көркі.

Көркем сөздің сан сала данасы едің,
Ана тілдің жанашыр панасы едің.
Дүлдүл ойды бұлбұл ең тамылжитқан,
Саңлағы едің қазақтың, санасы едің.

Көркемдіктің сан сиқыр кілтін таптың,
Жас ұланға жақсы үлгі беріп бақтың.
Алатауға жантайып сен де жаттың,
Сені сүйген жүрекке қатты баттың.

Сенен қалған сүгірет десте-десте,
Гүл-гүл жанған, жайнаған шебер кесте.
Қазақ барда өмірі өшпес-өлмес,
Жас қазаққа мектеп қой тұрар есте.

Әл үстінде көп жаттың – жаның дүлдүл.
Үнсіз жаттың көз жұмып – қайран бұлбұл!
Мәңгі ұйқыға ақыры сен де баттың,
Кете барды ішінде талай гүлгүл.

Ұлы ұстазым кемеңгер, ту ұстадың.
Жас талапқа жосылған жол нұсқадың.
Жеті алыптың бірі едің көзі тірі,
Неткен, өмір, осынша тым қысқа едің?

Ағып жатыр ағалар жетпес баға,
Қалып жатыр көк мөлдір бала-шаға.
Аман болғай артыңда туған елің,
Қош бол, саңлақ сүйікті Ғабит аға!
1985 ж.

Ғафу ҚАЙЫРБЕКОВ

ҚОШ, АҒА!
(Ғабит Мүсіреповке)

Езіліп еңсе, санаммен,
Бар ақылым жылап тұр,
Өзенім, тауым, далам мен
Ана тілім жылап тұр:
“Айрылдым, – деп шеберден,
Алтын таспа сөз өрген,
Өзі елді үйретіп,
Үйренетін өзі елден,
Кереметтердің де кетері
Табиғат заңы ежелден”.

Ұзақ та дарқан өмірді,
Кемеліне келтіріп.
Кемерінен асырып,
Өзіңдей кешкен адам аз,
Шапағат нұрың шашылып,
Өнерден соққан мұнараң,
Тарих жүзінде шаншылып.

Тірлікте төр мен босаға,
Тірелген жері осы ара.
Саяхатшысы уақыттың
Атынан түсті, не шара.
Жүгенсіз, ерсіз дүние – ат
Босана шапты, босана.
Босана шапқан сол атты
Ауысып мінер ер сана,

Айтып бір кеткен осы Аға,
Ел алғысын жамылып,
Қазына берген қаншама,
Жасайды атың мәңгілік,
Қош бол енді, қош, Аға!
1985 ж.

Тұманбай МОЛДАҒАЛИЕВ

ФАБИТ АҒА

Бірінші өлең

Анда санда маң-маң басып,
Одақ жаққа келуші едің.
Бізбен салқын амандасып,
Үнсіз өте беруші едің.

Кімді іздедің, кімге келдің,
Жөн сұрауға батпаушы едік.
Ізгі көңіл інілердің
Шын әдебін сақтаушы едік.

Бөлек едің қалған жұрттан
Бас алмаушы ең көңіл өртін.
Ойың биік болғандықтан
Бойың биік көрінетін.

Іздедім деп айта алмаймын
Көрмесем де мен сені айлап.
Өңің жүдеу тартқан сайын
Өкінуші ек өңшең бейбақ.

Бойыңдағы қуат кеміп,
Салқындапсың айналаңа.
Қартаймайтын сияқты едің,
Қартайсаң да қайраң, аға.

Әлде көңіл құрметім бе,
Жеткен ұлы мағынаға.

Мәңгі тірі жүретіндей
Көрінуші ең маған, аға.

Қалдық сөйлесе алмай кейде,
Болмаған соң мына бой тең.
майы азайған шамдай бейне,
Сөніп бара жаттың, қайтем.

Ыстықсың ғой, қайран, өмір,
Күш барында елемедік.
Тағы бір жыл, тағы екі жыл
Тұра тұрса деген едік.

Саған деген сезім ізгі
Өзі бәрін байқар дедік.
Айтсақ деген сөзімізді
Біз үлгеріп айтар ма едік...

Кім біледі, өмір шіркін,
Жеткізеді көп арманға.
Қалдырдың да қазақ жұртын
Кеттің кіріп көк орманға.

Кеттің кіріп ақ сағымға,
Біздің көзден тасаланып.
Жыладым ба, аңсадым ба
Жасым бітті қашан ағып.

Келеді өрік жаңа гүлдеп,
Пайда болды жаңа дөңес.
Іздеп сені барамын деп
Айтуға ауыз барар емес...

Екінші өлең

Бауырыңды жоқтасаң да
Шыққан-ау деп мыңнан зерек.
Әлжаппарға қолқа салма,
Ол Әлжекең бізге керек.

Жерден бақыт іздегендей,
О дүниеде дамыл жоқ па?
Әбу ағам жүзге келмей,
Барады екен деме ол жаққа.

Өмір, шіркін, аяқталса,
Тірі атқарар міндеті бар.
Ғабиденге қонақ болсаң,
Сейітжанды бірге ертіп ал.

Жүруші еңдер өмір бойы
Бір-біріңе жол ұсынып,
Сәбит құдаң қойын сойып,
Күтіп алар қол қусырып.

Қырдан сәлем,
ойдан сәлем,
Ағай еді керегі көп.
Жалғыз жүр-ау,
қайран Сәбең
Мәкем қашан келеді деп.

Ойламаңыз кәрі ме деп
Ғашық әуен неге тынар.
Құсни апам бәріңе де
Шай қайнатып бере тұрар.

Өлімге де сенбей келдің,
Біраз жүрдің ілгерілеп.
Бұл жақтағы жеңгейлердің
Сізді іздейтін түрлері жоқ.

Айналған бір аты аңызға
Төтеп берген қай сынға да.
Қыздай алған апамызға
Кім жетеді дейсің, Ғаба.

Бізден кісі сұрамағын,
Кісіміз жоқ басқа берер.

Жазушының бір Одағын
Сол жақта да басқара бер.
1985 ж.

Аманғазы КӘРІПЖАНӘУЛЕТІ

ЖҮРЕГІНЕ ҒАЛАМ СЫЙҒАН, АРЫСЫМ...

Қалың қауым қаралы,
Күңіреніп қаланы,
Перзентімен жарқ еткен
Қоштасуға қатар түзеп барады.
Жаныңды езе лаулайды екен қарда мұң.
Айналайын күн дидарлы ардағым –
Ғабекеңмен жүздесу –
Болған еді әу бастағы арманым.
Бірақ, бірақ,
Киелі елдің сөнді-дағы маздағы
Тәңір маған жүздесуге жазбады.
Асау ойдың толқындарын тежеп мен
Қоштасуға жеттім соңғы кезекпен.
Зал халыққа,
Шер кеудеге толды ақыр,
Көрсем дейтін Қонаев та сонда тұр.
Ал, арысым екі беті суалып,
Деміккендей аппақ болып қуарып,
Жатты, әйтеуір, сапасыздау болса да
Ұрпағының барлығына қуанып.
Демге келмей тыныс түк,
Данамызбен іштей ғана ұғыстық.
Неткен сұмдық...
Ұлылықтың құлағанда тауы шын
Дін заңы ма? –
Жаңғыртқандай тау ішін
Айқайлатып үрмелі аспап дауысын,
Өлгенде де бермей жатыр тыныштық.
Әруақты мазақ етіп қорлаған,
Дәстүрімде болмаған
Ойлап тапқан кәсіп пе? –

Сүйегін де салып қойған жәшікке.
Бітеу жәшік тұр неге?
Кек алғандай мүрдеге
жасап қойған түрме ме?
Ғарыштарға көгендеген намысын
Жүрегіне ғалам сыйған, арысым,
Қалай сыйдың кіп-кішкентай табытқа?
Табыт – мазақ
Тұншықтырған тамұққа,
Жанарыңнан жарық күнді ағытпа.
Тағдыр қалай тартса солай жүгіндік,
Көзқарасым шығар бұл да бүгіндік.
Бәрібір де
Мезгіл басты мысымен,
Кінәләп та керек емес, түсінем –
Дәстүрлердің заманға сай талғамы
Әруақты құрметтесе болғаны...
1985 ж.

Садықбек АДАМБЕКОВ

АСЫҚПАЙ ӨТЕП ПАРЫЗЫҢДЫ...

Асықпай өтеп парызыңды,
Асықпай кетіп барасың.
Дүние теңізің төңкеріп,
Байсалды көзқарасың.
Ойыңа ұлы тең еді
Табиғат берген жарасым.
1986 ж.

Мұхтар ШАХАНОВ

ЭВЕРЕСТ

Ғұмыр бойы тыным көрмей арпалысқан Ар үшін,
Шыншыл, адал мінезімен жақын еткен алысын,
Күллі қазақ өнерінің арқалаған намысын,
Сенімен де қоштасар кез келгені ме, арысым?

Саған деген қошаметтің ұлан-ғайыр аумағы,
Табытыңа бас иіп тұр қазақтың бар таулары.
Саған сәлем кең далаңнан –
жанарынан жас тамған,
Саған сәлем жас буыннан –
жазылмаған дастаннан.
Қай кезде де туған елге деген ұлы махаббат,
Өз ұлтының даналарын қадірлеуден басталған.
Ғасырына қуат қосқан даңқыңды ешкім бөгемес,
Қазақтың сөз өнерінен бой көтерген Эверест.
Қадірлім-ау, ескерткіш қып сенің ұлы тұлғаңа,
Көк тіреген Алатаудың өзін қойса көп емес.
1986 ж.

Жәркен БӨДЕШЕВ

ФАБИТ МҮСІРЕПОВТІҢ ПОРТРЕТИ

Біреуді мақтап, күндейтін,
Жарамсақ жанды жақтырмай,
Үстіне тозаң ілмейтін,
Сілкініп бейне аққудай.

Тік ұстап бойың,
Қас керіп,
Ұқсайтын нағыз серіге.
Кететін қара тас та еріп,
Тереңнен алған деміне.

Жібектей сөзі кір тұтпай,
Төгіліп тұрған сән еді.
Мысқылы түзу мылтықтай,
Әзілі әсем ән еді.

Жырлауға болды ол хақылы,
Бірлікке үндеп тіріні.
Бояудай жұғып ақылы,
Бататын балдай білімі.

Сексен үш деген жасында,
Майданға түсіп тіл үшін,
Айналып жазғы жасынға,
Суырды қыннан қылышын...

Үзілмей есіп ізгі леп,
Өзіне халқың етті үлгі.
Қолтықтап оны Қыз Жібек,
Театр жаққа бет бұрды.

Ұлпан да күтіп жүр шығар
Баппен сөйлер төресін.
Ақтоқты қалай тыншығар
Ғабеннің көрмей төбесін.

Сайлады оған төрін ел,
Сыбаға сақтап асынан.
Төлеген, Ақан Серілер
Бір елі қалмай қасынан.

Соңында ұзап жол қалып,
Үлгі етіп ұрпақ жүрерге.
Сапарлап кетті соңғы алып,
Болашақ деген бір елге.
1987 ж.

Шөмішбай САРИЕВ

ҒАБЕНМЕН АЛҒАШ КЕЗДЕСУ

“Кімсің?” – дедің жаңа сен,
Жан-жағыңа қара сен,
Ашып айтсам мен саған,
Ғабеннің күйеу баласы ем.

Өмір қандай тамаша ең,
Мен де бір арна саласы ем,
Омаров сынды Ілияс –
Тұлғаның күйеу баласы ем.

Оң етіп жолды лайым,
Жар еткен өзі құдайым,
Ілекеңе туған нағашы –
Көпештің қызы – жұбайым.

Болмаса да дәнеңе,
Қалмасам деймін бәлеге,
Ілекеңнің жан-жары,
Телефон соқты Ғабеңе:

– Үй ішің аман ба?..
... Не болғанын хабарла...
Ілиясқа күйеу бұл бала,
Күйеу бала саған да, –

Деді де айтты бір шаруа,
Бітер деді иншалла,
Ұлы адамды Ғабеңдей,
Оңай емес жұмсау да!

Таңырқадым таң қалдым,
Екі тұлға жандардың,
Ілияс пен Ғабеңнің,
Дос-туысын аңғардым.

Шақыртты екен, а, неге?..
Ойымда жоқ дәнеңе,
Хабар алдым күн өтпей,
Жетсін деген Ғабеңе!

Жүрегімді толғанттым,
Не болса да қолды арттым,
Санаторий “Алматы” –
Қайдасың деп жол тарттым.

Қалай енді жол табам,
Карта көрдім ортадан,
Есік қағып ішке енсем,
Отыр екен төрт адам.

Қолда карта ойда екен,
Бәрі таныс жан ба екен?..
Сәлемімді алар алмастан:
– Мизер! – деді Әлжекең.

Ғабаң басын имеді,
Әлжаппар аға сөйледі.
– Жолың болар, әй, бала,
Мизер анық, құй! – деді.

Түсінбедім басында,
Саусақтарым шашымда,
Жеңіп шықты Әлжекең,
Солай болды расында!..

Көздері тұнық ойлы еді,
Ешкім сөзін бөлмеді,
Ғабиден аға шалқайып,
Келесі жол: – Он – деді.

Жанымды менің толқытты,
Шыныменен қол шықты,
– Келіп тұр ғой ортаға,
Қол шығарғыш бір мықты! –

Деді бірі бұрылып,
Іштей сөзге жылынып,
Қашқым келіп мен тұрмын,
Қалмасам деп ұрынып.

Қол шығарып жапырттым,
Қолдан дәм-тұз татырттым:
– Мына бала кім екен,
Көрейін деп шақырттым!...

Сынап Ғабаң жанары,
Жаным толқып барады,
Сырбаз жүрек сыланып,
Жан-жағына қарады.

Көтеріліп бір саты,
Болмағандай мұрсаты,
– Өзіміздің Ілияс –
Телефон соққан Гүлшаты!...

Селқоссыз ғой Сіз неге?..
Қарау керек ізге де,
Ілиясқа бала болғасын,
Күйеу бала бізге де!

Тасқан теңіз кемері,
Көрдім ұлы кемені.
– Ал Ғабиден, ұнаса,
Батаңды бер! – дегені.

Ұғу қиын жайымды,
Парықты сөзбен пайымды,
Қарсы болмай ол болса,
Батасын қысқа қайырды.

Біреудің құлын, тайымын,
Батасын алып байыдым,
Жүзді өмірде іркілмей,
Содан бастап қайығым!..

Табиғаты табанды,
Төкаппар, ізгі, жанарлы.
Осылай алғаш мен көрдім,
Ғабендей ұлы Адамды!

Байтұяқ ЖАНЫМБЕТОВ

АТАМЕКЕН

Кім білсін ата қоныс, ескі қыстау еркін алды,
Ғабекең бұл жолы бір топ кісі ертіп алды.
Балалық жастық шақ еске түсіп кетті білем,
Түсті өзі алдымызға артқа тастап Елтіңжалды.

Сексен жас сонда, бәлкім, оралмасын ойлады ма,
Ниеті ауа берді осы жаққа той алдында.

– Ана тұста, атамекен жұртым бар, –

деп жол сілтеген,

Ғабекең алып келді шағын орман қойнауына.

Уақыт қой, несібін қойсын балшық үйлер орны қалған,

Тап басты Ғабаң бірақ өз үйінің жонын қалған.

– Болсам да бес-алты жас, әлі есімде, анау тұста,

Екі жылға көшіп келген Сәбиттердің орны бар да.

Еш жерде марқұм соны айтпай кеткен жазғанында.

– Қайсы бір жоқшылықта балалықтың қалғаны да,

Тұрмыз ғой енді оның да жылын беріп туған жерде,

Балақ түріп сақа ойнаған өздеріңдей шалдарың да,

Деп күліп Ғабең ұзақ айналаға қарай берді,

Елестеп балшық үйлер, мүмкін, сәнді сарай көрді.

Туған жер бір сәттей қайтып келмес ұлын сезіп,

Жетелеп қиырларға көңіл толар арай берді.

Кейбіреу дардай Ғабаң туды дерге сенбеді ме,

Дегендей ескі қоныс, қоңырсыған көңдері не?

Толқыған ақынжанды адамның кейпін сезбей,

Жауын осы жауар ма деп қарайды ғой төңірегіне.

Кім білсін ашық еді, шөкімдей бұлт қайдан келді,

Ғабаңды дей алмаймын бірақ ол ойдан бөлді.

Тұрғанда ескерткіштей балшық үйдің қыр жонында,

Жүгіріп қара бала жақындағы сайдан келді.

Құйды, міне, жауын сонда

шөкімдей бұлт шыр айналып,

Жұрт қалды таса іздеуге машинаға ыңғайланып,

Ұялды ма ағасынан Алматыдан ерген ақын,

Ғабаңа мән бермеген айналшықтап тұрды айналып.

– Нұр ғой бұл, – деді Ғабаң, – көгіне жата кетсем,

Ана бала тұрған шығар мені осы ата деп кеп.

Жә, жігіттер енді ана ауыл жаққа жүреміз бе,

Ыстық қой кімге болсын осындайда атамекен.

Бет алдық қалың жұртқа Сәбеңнің асын берген,

Ортада Ғабең жүрді кербез қалпы қасын керген.

Терістік қатаң еді-ау тегін босай қоймайтұғын,

Сол жолы төге салды қос арысқа жасын неден?

1988 ж.

ЗАҒҒАР

Балаған елі шыңға да ең,
Асқардың өзі-ау, шын, Ғабең.
Дарағай, дана тұлғамен,
Асқақтап, асып туған ең.
Алаштың заңғар ұлына
Басын бір иген күллі әлем.

Асқақтатар дара аспаным,
Сарқылмас дана – дастаным.
Шаңқ етер шыңнан асқақ үн,
Тәбәрік етер қас тәлім,
Аңсатып елді асына
Алаштың басын қосқаным.

Ақ тілек айтып сом далаң,
Ақтұйғын қанат қомдаған.
Әлемнен озған шоң бабам,
Әйгілі пырақ – жорғадан.
Қазақтың жасы, кәрісі
Жүректен лүпіл жолдаған.

Тұлпардай баптап тұмарлап,
Балаған дара шынарға ақ.
Таңдап бір қонған шығар бақ,
Атағы кетіп шығандап.
Бас иіп Алаш жатқанда
Орынында жатып бір аунап.

Әрлеумен ғасыр әжімін,
Ғұмырдың өтер жазы мың.

Айғақтап ұрпақ тәжімін,
Әлпештер қазақ өз ұлын.
Ғабеннен тауып қашанда
Қазақы сөздің қазығын.

Өтсе де талай таңдарың,
Сағынар қазақ саңлағын.
Піріңе балап аруағын,
Пайымдар қыран самғауын.
Алаштың бесік, құндағы
Құрметтер болар ардағын.

1992 ж.

Болат ҚОЖАХМЕТОВ

ЖАЗУШЫ ТУҒАН ЖЕРІНДЕ

Бесік болып тербеткен атамекен,
Жүрегінде жазылып жатады екен.
Ат арытып, алыстан келген ұлы тебіреніп,
Оған тіл қатады екен...

Бұл махаббат арманға асық кезден
Басталады, балалық... машық кезден...
Сол махаббат құтайған қымбат ұлы,
Қарайды екен жеріне ғашық көзбен.

“Дала бар ма – Есілдің даласындай?!”
Қала бар ма – Қызылжар қаласындай?!”
Мұндай мекен жаһанда бар ма екен?!”
Шіркін, туған жеріңнің бәрі осындай!

Табаныма тигенде топырағым,
Көкіректі кернеді нөпір ағын...
Жанарыма жасырдым жас күнімді,
Жайқалғанда жап-жасыл жапырағың...

Сағыныштың селіндей ақерке Есіл,
Тербетіп тұр даңғайыр дән өлкесін.

Туған жердің келбетін көшіріпті,
Айдынына түсіріп көлеңкесін...

Дархан дидар даланың көркі – Есілім,
Сен бір күре тамыры – жер төсінің.
Саған деген сарқылмас сағынышты,
Толқыныңмен таратшы, ерке Есілім.

Революция таңында қызыл жалын,
Өңшең өрен: ұлы – от, қызы – жалын.
Күрескерлер атойлап аттанғанда,
Мен де ортада болып ем, Қызылжардың.

Ен даласын Есілге құндақтаған,
Қызылжарым – қашаннан қымбат қалам.
Ұмытылмас сендегі сайран күндер,
Қайран күндер, қымсынбай тіл қат маған.

Ей, Елтіңжал, жасарып, жайна дәйім,
Аққайыңды арудай айналайын.
Айта берсе, алғысым толып жатыр,
Атамекен, атыңнан айналайын”.

Туған жердің дидарын мүсін етіп,
(арда жүрек тосыннан дүсір етіп),
Атамекен атынан мың айналып,
Тебіреніп тұр – Ғабит Мүсірепов.
1992 ж.

Дүйсенбек ҚАНАТБАЕВ

СОЛ БІР КЕЗ

Кешір, Ғабе! Құдірет, заңғар тұлға,
Ғарасатта ғайыптан қалған тұнба.
Ес жия алмай, еңіреп тұрған сәтті
Елестете беремін сол қалпында...

Жұлдыз жүрек тоқтаған... Ауыр қаза,
Ауыр қаза батады қабырғаға.

Қара жерге қимайды аяулысын,
Қала-дағы қайғылы, ауыл да аза.

Көңілі пәк, жаралған жаны күннен,
Әр сөзінен көңілдің сәні кірген.
Кемеңгерің еді ғой,
қайран дала,
Қоштасатын күн туды алыбыңмен.

Өзек жанып, түсті де өрт тынысқа,
Ғұламаның ғұмыры өтті қысқа.
Алақандай қапасқа қарай бердім,
Қарағандай қаралы төрт бұрышқа.

Бар жамандық қашатын қара ниет,
Бар жақсылық артатын соған иек...
Бұлт боп торлап
Басымда тұрды бір ой,
Енді күнің не болмақ, әдебиет?!

Енді қалай айыптан ақталасың,
Кім тазалар Авгейдің ат қорасын?
Әділеттің алдыңда кейінгі ұрпақ,
Ажырата алар ма ақ-қарасын?

Соның бәрі, апыр-ай, қалды артында,
Ақырғы сөз айтылмай қалды алқымда.
Қалды артында өрекіп бір өкініш,
Үзілмеген қалды үміт нар халқында.

Кешір, Ғабе,
хәлімді алабөтен,
Ақиқатқа жүгінген жөн-ақ екен:
Даласы мен Данасы қатар тұрса,
Таразының қос басы болады тең...
1992 ж.

ҚЫЗ ҚАРАҒАЙ

Шыршаны атай берер деп қарағай,
Білмейді айырмасын деп қарамай.
Есенеі бүркеуінде жалғыз шырша,
Атаған Ғабең оны “Қыз қарағай”.

– Шыршаның болады екен жынысы ерек,
Өседі ұлы бөлек, қызы бөлек.
Жас кезімде бар еді осы шырша,
Тегі бұл қыз қарағай болу керек, –
Деп Ғабең жалғастырды сөзін әрі,
Ынта қоя тыңдады жұрттың бәрі.

– Өскенмен жалғыз өзі көбеймеді.
Қамқорлық керек екен бұдан әрі.
Қасына отырғызса ұл қарағай,
Ұрпақ жайып кетеді әрі қарай.
Орманшылар не қарап жүреді екен,
Мұңдының қасына кеп бір қарамай.
Күрсініп Ғабең ауыр тыныс алды,
Айнала көпшілікке көзін салды.

– Сүйе біл, табиғатты қорғай да біл, –
Деп Ғабең сөзін солай аяқтады.
Қыз қарағай тілегі болып қабыл,
Совхозға директор боп келді Тобыл.
Қолынан отырғызды ұл қарағай.
Жаны ашып табиғатқа қарайтын ол.
Ғабеңнің ой-арманы орындалды,
Бірақ та тірісінде көре алмады.
Көрсен егер белгілі ғой қуанғаннан,
Тобылға алғысының арналары.
Бұл игі іс адамдықтың белгісіндей,
Осыны қыз қарағай түсінгендей.
Ырғалып желмен ойнап, басын иіп,
Тағзым ете қозғалды билегендей.

1992 ж.

АҒАНЫ АҢСАУ

Тоқсанға толған күнінде,
Тоғыса алмадың халқыңмен.
Көрісе алмадың, дүние,
Дүрілдеп тұрған даңқыңмен.

Таусылды тағат, амалым,
Даусыңды ғана тыңдатып,
“Жоқ!” деген қиын қамалдың,
Аржағынан үн қатып.

Ғайып боп ғажап кескінің –
Патшадай мүсін, ай маңдай,
Қағасың бұлдыр кешқұрым,
Ауаға жұпар жайғандай.

Қайтара алмай өзіне
Алланың қатал бұйрығын.
Көрінбей қалдың көзіме,
Айбыны асқар биігім.

Халықпен өмір бір кешкен
Даңғайыр, дархан данышпан.
Еңбегіңді айтып түгеспен,
Қадіріңді айтып тауыспан.

Сағындым мұңнан айықпай,
“Қасымда жоқ” – деп, ағам да.
Ескексіз мынау қайықтай,
Қалтылдап тұрған заманда.

Баяны қысқа, ақ дәурен,
Өтерсің сен де біздерден.
Арыстандарды аңсаумен,
Арыстарымды іздеумен...

1992 ж.

ФАБИТ МҮСІРЕПОВ

Қазақтар аспандатса ақиық дейді,
 Төмендетсе жақсыға жағы илікпейді.
 Әйтеуір ес білгеннен еститінім,
 Ғабеңді өз халқы үшін жанұйық дейді.
 Енді-енді тарихымды анық таптым,
 Татыр ұлың болмаса танытпақ кім.
 Бір өзі бір ұлтты әйгілі еткен,
 Бірі еді халқым туған Алып топтың.
 Ол топта Сәбит, Ғабит, Мұхтар еді,
 Айтса айтқандай алыптар мықты-ақ еді.
 Аз халықтан бар-жоғы бір ғасырда,
 Шекспир, Толстойлар шыққан еді.
 Иә, ол өмір сүрді бір ғасырдай,
 Сенің де, менің де жан сырласымдай.
 Ел көшінде көрінді шат-шадыман,
 Кеудесінде білгенге мұң басылмай.
 Көп білеміз Ғабеңе сый болғанын,
 Аз білеміз Ғабеңнің қиналғанын.
 Біз білмейміз сол кезгі аштық-қастық,
 Бір Ғабеңнің басына жиналғанын.
 Тағдыры оның халқының тағдыры еді,
 Тарихы тартылған тандыр еді.
 Көру түгіл, естісек есің кетер,
 Қалай ғана шыдады жан-жүрегі.
 Бізде көп татымы жоқ құнсыз егес,
 Тас болған соң тарыдай құмсыз емес.
 Кейбіреулер айтқандай сал-сері деп,
 Дәл Ғабеңнің өмірі мұңсыз емес.
 Ән болса зар шығатын ариядан,
 Кино болса жүздеген сериядан.
 Қалай аман, ойпырмай, қалған деші,
 Қорқаулар – Голощекин, Бериядан.
 Кімді-кім ол заманда даттамады,
 Кім шашпады бықсыған шоқ шаланы.
 Дін аман қалғанына таңданып ел

Бар деді ол кісінің оққағары.
Біреулер оның күні батты деді,
Апарып абақтыға жапты деді.
Ғабеңді алып қалды сол пәледен,
Алдымен туған жердің ақ тілегі.
Сыртынан талай “досы” сатты деді,
Сол үшін жоғарыдан тақ тіледі.
Ғабеңді алып қалды қарапайым,
Қазақтың аңқылдаған ақ тілегі.
Ол өзі бар халыққа бақ тіледі,
Барғанда Ақалтеке ат мінеді.
Ғабеңді алып қалған қазақтан соң,
Түркі елі – түркіменнің ақ тілегі.
Болды оның туған жерде нақ тірегі,
Орысша он бесінде-ақ от күреді.
Ғабеңді алып қалды Иван Шухов,
Ормандай орыстардың ақ тілегі.
Іздегені жаңұя шаттық еді,
Бала деді біткенше ақтық демі.
Ғабеңді алып қалды айдай сұлу,
Өзінің қыздарының ақ тілегі.
Ол өзінше өшпейтін от тіледі,
Сал-серілік мінезі сәтті де еді,
Ғабеңді алып қалды бар пәледен,
Сұп-сұлу әйелдердің ақ тілегі.
Ана деген Ғабеңе ақ гүл еді,
Әрбірінің басына бақ тіледі.
Алып қалды Ғабеңді соның бірі,
Ұлпандай анасының ақ тілегі.
Не керек, Ғабең біздің аман қалды,
Дәлелдеп жақсылар мен жамандарды.
Тастады тағдыр солай сол тұлғаны
Шайқалтсын,

жайқалтсын деп замандарды.

Өзгерер әлі талай заман түрі,
Өзгермес қалам пірі, адам пірі,
Ғабең аман қалған соң, халқым аман,
Халқым аман тұрғанда Ғабең тірі.

1992 ж.

“ҰЛПАНДЫ” ОҚЫҒАННАН КЕЙІНГІ ОЙ

Анаға айтқан сөзі тәтті шекерден,
Сөйтіп ана ақ парызы өтелген.
Асқақтатып, қазақ қызын ардақтап,
Әйелдерді ту қып көкке көтерген.

Жаралғандай махаббаттың өртінен,
Жауһар сөзге рахаттанып елтігем.
Сағынғанда ауылдағы анамды
“Ұлпанды” оқып көз алдыма келтірем.

Сыр тартқанда ғашығыммен көнеден,
Болған едік Қыз Жібек пен Төлеген.
Сағынғанда ай бейнелі жарымды,
“Ұлпанды” оқып бақ-сезімге бөленем.

Көргісі кеп аңсаған жан анасын,
Іздеуі анық сағыныштың дауасын.
Нағыз ана, нағыз ару іздесең,
“Ұлпанды” оқы, бәрін содан табасың!
1998 ж.

2000-2007

Есләм ЗІКІБАЕВ

ҒАБИТКЕ

Арқаның жазығынан самал есіп,
Тербеген қиялымды дала – бесік.
Ақын болсам, алтынға буланғаным
Ақ иық бабаларға қарап өсіп.

Қасіретті, қасиетті аймақ – шеңберлерім,
“Елімайлап” еңіреген ерлер демін.
Сіміріп жастайымнан жұтып өстім,
Қожаберген, Шал ақын, Мағжан, Сәбит...
Туып-өскен бесікте тербелгенмін.

Құлазыса көңілім шерден менің –
Тірі өлгенім, жөргекте жерленгенім.
Айтқаны нысанаға дөп тиетін
Көз емес, көрдім сөздің мергендерін.

онда мен де жаумын!"

Қопарылып кеткендей сең дүбіле,
Қушыып жүре берген кең дүние.
Ішін тартып ерінің ерлігіне,
Күңіреніп кеткендей енді міне.

нәр алған қос арысын.

Алда дәйім бәйгенің аламаны,
Қара сөздің қайыспас қара нары.
Сарбаздарын самсаған ілестіріп,
Сәбит-Ғабит көш бастап барады әлі.
2001 ж.

ҚАЙРАН, ҒАБЕМ!

(толғау)

Ұлылықтың болған ба шеті, шегі...
Ордалы ой тамырыңды бекітеді.
Айтары жоқ жандардан арқалы ел
Жүзге жетіп жатса да не күтеді?..
Кемедей қозғалатын қайраңда әрең,
Қақтырып сөз қанатын сайран дәурен,
Сенен де өткені ме қас қағымда,
Ғасырдың ғұламасы қайран Ғабем!

Күндер де бірі кетіп, бірі келіп...
Уақыттың күзі жетіп, күні кеміп,
Өрелі ойдың ордасы Одағымда
Орының бос тұрғандай үңірейіп,
Өзіңді ізейді көп күңіреніп.
Сездірмей сыздатса да жанды мұңы,
Байқалмайтын дабыра, шаң, дүбірі...
Толтырып маңғаз қалпы тобымызды,
Жүретін секілденіп ханның ұлы.

Ұққанға сөздің нарқы – мың қаралық,
Ойларың жанды орайды мұңға малып.
Таудан басын алатын тас бұлақтай
Жүректерге жол тартар жылғаланып.
Алыстаса Алатау да шыңдарымен
Көрінер көз ұшыңда тұлғаланып.
Бал қарағай, сал қайың жері тұнған...
Жау келсе, ел шетінде ері тұрған.
Сарыарқа, қасиетіңнен айналайын
Мағжанды, Сәбит пенен Сені туған!

Күй кеуде күмбір-күмбір сырға жақын,
Күннен күмбез көтерген сырбаз ақын.
Ойларымен өлместей өрнек тізіп,
Қасиетті қара сөзбен жыр жазатын.

Алмағайып уақыт та асқынады,
Жасты – кәрі, кәріні жас қылады.
Жаһұт жырлар жеті қат жер астынан
Жарып шыққан асылдай тас тұманы.

Шың-өрде де өрекіп, шалқымай түк,
Тірліктен тілемеген жартылай құт.
Оятып өлкелерді, өркенді елді –
Ойларын кетсем дейтін сарқып айтып.

Кезде де тұйықтарға тірелетін,
Кезде де мың тіріліп, мың өлетін,
Тағдырдың талқысына талай түстің,
Маздатып жандырсам деп жүрек отын.

Жерді оятып, тағы да жырды оятып,
Жалпақ жұртпен бір тұрған, бірге жатып...
Жүректерге нұр құйған әр сөзімен,
Жеткізсем деп еліне күнде бақыт.

Емшісіндей заманның, ғаламның да...
Ел күңіренсе, көкірегін малар мұңға.
Тек өзі құныкердей ар алдында –
Сезінетін тұрғандай ар алдында.

Дүние – дода, бәріне араласқан,
Өлген-тірілгеніне қарамастан,
Жан беріп, жас алысқан, жағаласқан...
Обырдай отыз жеті – көз алдында,
Жанады жер өртеніп, жанады аспан.

Арасында адасып ел даудың көп,
Бірін бірі түтіп жел, келді-ау күндеп.
Көкірегін көлеңкелемей оққа тосты:

“Бейімбет жау болса,
онда мен де жаумын!” – деп.
Аққудай айдындарда жүзіп келген,
Өлместей ой өрбіткен үзіктерден.
Бабадан қалған мирас – мәрт мінезбен
Аямай досқа жанын үзіп берген.

Тарихын ел орнына қойғанда әрең,
Ертеңнің еншісі не? Ойланбап ең.
Қасіретті мол тартқан ұрпағына
Тығырықтан жол тапқан қайран Ғабем.

Жұлдыз дейміз...
Жұлдызды кім алмады,
Алмағайып арман да мың алдады.
Тізгіні басқа қолда әр елдің де
Алды бұлдыр болатын тұман бәрі.

Өзі емес, өзгенің шамын жағып,
Ертеңі арғы беттен сағымданып...
Сырт көзге көсегесі көгергендей,
Өлермендей өзеурең күн кешетін,
Төбедегі төренің малын бағып.

Дәмін татып қуаныш, қайғының да...
Өзің жүздің өзіңнің айдыныңда.
Табаныңның астына мұз төседі
Тайғанақ тұғырыңнан тайдыруға.

Діні, ділі жоқ елдің сиынардай
Пайғамбарсыз, киесіз күйі қандай.
Өзің барда Одақ та көрінетін
Тентегін тыйып ұстар Биі бардай.

Ұлылыққа құшағын жайғанда Әлем,
Пір тұтар тірі сөздің Пайғамбары ең.
Ел төрінде орының қаңырап тұр,
Аңырап тұр, қасиетті қайран Ғабем!
2002 ж.

Күй кеуде күмбір-күмбір сырға жақын,
Күннен күмбез көтерген сырбаз ақын.
Ойларымен өлместей өрнек тізіп,
Қасиетті қара сөзбен жыр жазатын.

Алмағайып уақыт та асқынады,
Жасты – кәрі, кәріні жас қылады.
Жаһұт жырлар жеті қат жер астынан
Жарып шыққан асылдай тас тұманы.

Шың-өрде де өрекіп, шалқымай түк,
Тірліктен тілемеген жартылай құт.
Оятып өлкелерді, өркенді елді –
Ойларын кетсем дейтін сарқып айтып.

Кезде де тұйықтарға тірелетін,
Кезде де мың тіріліп, мың өлетін,
Тағдырдың талқысына талай түстің,
Маздатып жандырсам деп жүрек отын.

Жерді оятып, тағы да жырды оятып,
Жалпақ жұртпен бір тұрған, бірге жатып...
Жүректерге нұр құйған әр сөзімен,
Жеткізсем деп еліне күнде бақыт.

Емшісіндей заманның, ғаламның да...
Ел күңіренсе, көкірегін малар мұңға.
Тек өзі құныкердей ар алдында –
Сезінетін тұрғандай ар алдында.

Дүние – дода, бәріне араласқан,
Өлген-тірілгеніне қарамастан,
Жан беріп, жас алысқан, жағаласқан...
Обырдай отыз жеті – көз алдында,
Жанады жер өртеніп, жанады аспан.

Арасында адасып ел даудың көп,
Бірін бірі түтіп жеп, келді-ау күндеп.
Көкірегін көлеңкелемей оққа тосты:

“Бейімбет жау болса,
онда мен де жаумын!” – деп.
Аққудай айдындарда жүзіп келген,
Өлместей ой өрбіткен үзіктерден.
Бабадан қалған мирас – мәрт мінезбен
Аямай досқа жанын үзіп берген.

Тарихын ел орнына қойғанда әрең,
Ертеңнің еншісі не? Ойланбап ең.
Қасіретті мол тартқан ұрпағына
Тығырықтан жол тапқан қайран Ғабем.

Жұлдыз дейміз...
Жұлдызды кім алмады,
Алмағайып арман да мың алдады.
Тізгіні басқа қолда әр елдің де
Алды бұлдыр болатын тұман бәрі.

Өзі емес, өзгенің шамын жағып,
Ертеңі арғы беттен сағымданып...
Сырт көзге көсегесі көгергендей,
Өлермендей өзеурең күн кешетін,
Төбедегі төренің малын бағып.

Дәмін татып қуаныш, қайғының да...
Өзің жүздің өзіңнің айдыныңда.
Табаныңның астына мұз төседі
Тайғанақ тұғырыңнан тайдыруға.

Діні, ділі жоқ елдің сиынардай
Пайғамбарсыз, киесіз күйі қандай.
Өзің барда Одақ та көрінетін
Тентегін тыйып ұстар Биі бардай.

Ұлылыққа құшағын жайғанда Әлем,
Пір тұтар тірі сөздің Пайғамбары ең.
Ел төрінде орының қаңырап тұр,
Аңырап тұр, қасиетті қайран Ғабем!

2002 ж.

СҰЛУЛЫҚ ӘЛЕМІ

Ғабе, сен бір ғажайып әлем едің –
Сөзің-дағы, өзің де әдемі едің.
Ақ өлеңдей төгілген қара сөзің,
Қара өлеңдей өрілген ақ өлеңің –
Сыңғырлаған сұлулық әлемі едің.

Қазақ тілін қанындай қасқалдақтың
Қасиеттеп, қадірін жастан бақтың.
Арулардың сезімін мөлдіретіп,
АНА деген ұғымды аспандаттың.

Тамыршыдай таныған қыз жүрегін,
Қаламгердің нәзігі, үздігі едің.
Ғашық болып көрмесең Төлегендей,
Ақық болып түсер ме Қыз Жібегің.

Құмда кезген алдына қара салмай,
Маңғаз едің маң басқан сары атандай.
Тамырыңның бүлкілі терең еді,
Асық ақын болсаң да Сері Ақандай.

Қасиетін қастерлеп алып қалдың
Алыптардың, кешегі арыстардың.
“Мен де жаумын!” – деп өттің қоғамына,
Апанында тұрсаң да арыстанның.

Халқың аштан қырылып жатқанында,
Қайтпадың да, тіліңді тартпадың да,
Бірі болып бесеудің, бесатардың
Бір оғындай жауыңды атпадың ба?

Он сегіз жыл арылмай бастан құрық,
Жаншып бақты заманың жасқандырып.
Жан жарасын емдедің тіліңменен
Көкбөрідей оңаша аспанға ұлып.

Етегіне ел сиған кемеңгерім,
Елің үшін еңіреп не көрмедің.
Ғасырлардан озарсың көктей тіліп,
Омырауымен мұз жарған кемем менің.

Тот баспайтын тарихтың көрмесінде
Сөзің қалды, өзің жоқ жер бетінде.
Сен қазақтың басына қонған бақсың,
Жарқыраған жұлдызсың кеудесінде!..
2002 ж.

Кәкімбек САЛЫҚОВ

ӨЗІ СҰЛУ, СӨЗІ СҰЛУ ЖАН ЕДІ

“Гәкку” десек Ғабит еске келеді,
“Қыз Жібек” пен Күләш бірге ереді.
Ақан, Сәкен секілденген Ғабен де,
Керім, кербез, бипаз сылқым сері еді.

Таң қалушы-ек басқанына аяғын,
Жұрт сүйетін маң-маң басқан аяғын.
Көркем жүзін жарқ еткізіп, жалт қарап,
Құмартушы ек серпе салса таяғын.

Шалдық емес таяқ деген салдықтан,
Әлемдегі серілікте барды ұққан.
Сұлу еді көкірегі де, өзі де,
Көркем сөздің бар ғажабын жаңғыртқан.

Паң сөйлейтін
Тілдескендей Айменен.
Оған таныс
Сөз болса да қай белең.
Абайды айтса Мұхтарды да тастамас,
Арғымаққа бірге ергендей тай, дөнен.

Сүюші еді атамекен аспанын,
Ойламайтын сонда жеке бас қамын.

Сегіз Сері, Шал ақынды
Еске алған,
Естіп едім сан әңгіме дастанын.

Бір айтқанын көкейіңе сақтатып,
Кетуші еді мәңгі-бақи жаттатып.
Қызық еді-ау ақылдыны ардақтап,
Ақымақты отырғаны боқтатып.

Аз емес қой аға жайлы айтарым,
Көзі айтатын бойында өшпес сайтанын.
Сұлу көрсе жоғарғы ернін мүсіндеп,
Мүсірепов мырс еткенін байқадым.

Сыр жүйесін келіп отыр келте еткім,
Білімдары еді-ау, шіркін, жер-көктің.
Мен білетін көркем сөздің данасы,
Ғабит аға сұлтаны еді еркектің.

2002 ж.

Несіпбек АЙТҰЛЫ

СОҢЫНДА СӨЗІ ҚАЛҒАН

Жетеді мұратына талпынған жан,
Маздаса өмір оты шалқып жанған.
Келер ме қайта айналып, шіркін, жалған,
Аттанған сол бір бала Елтіңжалдан?!

Кім білсін, Алтынжал ма, Елтіңжал ма,
Жер аты жоғалмайды ел тұрғанда.
Елтіңжал тебіреніп жатқаны анық,
Шыр етіп дүниеге ол туғанда.

Елтіңжал – алтын бесік, күміс құндақ,
Тербетті жергегінен нұр ұшқындап.
Киелі, қасиетті атамекен,
Қашанда туған ұлын тыныс қылмақ!

Алыстан атырабын сағым жуған,
Ой, шіркін, Елтіңжал-ай, сағындырған!
Кіндігін Ғабитінің Қызыр кесіп,
Аспанның ақ сүтіне шомылдырған!

Соңында сөзі қалған ер өлмейді,
Елтіңжал ертелі-кеш елеңдейді.
Қиырға қыз – қарағай мойнын созып,
Оралып Ғабең бір күн келер дейді.

Толтырып айналасын өлең-жырға,
Топ бастап түседі әлі Ғабең мұнда.
Құстары Елтіңжалдың ұйықтамай жүр,
Кеп қалса қайтеміз деп таң алдында.

Көрінсе ай маңдайын жарқыратып,
Құшады қуаныштан халқы бақыт.
Шулайды орман-тоғай шүйіншілеп,
Аспанға анадайдан бөркін атып.

Дәм татпай көптен туған аймағынан,
Қайда жүр, кешікті ғой, қайран ұлан?
Барлауға болашақты кетті ме әлде,
Ғасырдың аман шығып ойранынан?

Айрылып қатарының қаншасынан,
Қырғынды кешіп өтті қан сасыған.
“Бейімбет жау болса егер, мен де – жау!” деп,
Қатерге басын тікті жан шошыған.

Сұмырай судай төккен қызыл қанды,
Тарихтан жасыра алмас ізін мәңгі.
Қаламның ұшыменен Мүсірепов,
Қасірет мұхитының мұзын жарды!

Үрейден үн шығармай тысқа мүлде,
Жүз өліп, жүз тірілдік қысқа күнде.
Ғабеңнің қаһармандық куәлігі –
Бесеудің жазған хаты Сталинге!

Жырлауға жетер ме оны жыр құлашы,
Болмаса Мұхтар, Сәбит тұрғыласы.
Көтеріп ұлттың туын келе жатыр,
Заманның заңғар ойлы сұңғыласы!

Мағжандай демесеңіз атылмады,
Найзағай төбесінде шатырлады.
Алыптар ортасында маңғаз басып,
Әнеки, Елтіңжалға жақындады.

Елтіңжал жүз жасаған ұлын күтіп,
Сайрайды бұлбұлдары құбылжытып.
Тамсанып Ғабең соққан сөз сарайы,
Әлем тұр таңдайының суын жұтып.

Көз салып қолмен төккен өрнегіне,
Марқайып отыр өзі төрде, міне!
Еліне осы жолы есеп беріп,
Кетпекші бір ғасырлық еңбегіне!

Қарсы алып ардақтысын мына ғасыр,
Той өтер Елтіңжалда ұлан-асыр.
Ғаламның Ғабең шертсе шежіресін,
Тереңнен төңкерілмей тұра ма сыр!

Сыртылдап алтын сағат күміс баулы,
Білмейді уақыт бір сәт тыныстауды.
Тапсырды ұлы Ғабең ұрпағына,
Тәуелсіз елдің Туын тік ұстауды!

Білмеймін, Алтынжал ма, Елтіңжал ма,
Жер аты жоғалмайды ел тұрғанда.
Тұсынан Елтіңжалдың нұрын шашып,
Рухы жарықтықтың жарқылдауда.

2002 ж.

ГЕРАКЛ

“Авгейдің ат қорасынан бастайық...”

Ғабит Мүсірепов.

Қор болғаны-ай,
Тепкі көріп –
Өшпес Сана,
Өр Ақыл:
Тым асығыс кеттің өліп,
Қайран Ға-бе –
“Геракл”!

Тірі жүрсең,
Бәлкім,
Бұлай –
Болмас па еді,
Кім білген?!
“Авгей” де – өлген...
... Әркім – Құдай,
“Қораға” еніп үлгерген!

Жер иесінде жоқ Рахат,
Жан шошытқан Азап бар:
Римдіктер –
Өмірі опат,
Жылқымінез – Қазақтар!

Ұқсап Битке,
Бүргелерге,
Андап –
Іште-Құстаным:
Дүрбелеңде –
Кірмелерге –
Қора –
Қазақстаным!

Қазып – Түбін,
Тергеп – Тегін,
Соғады өртеп От-Боран:
Тәуелсіздік жергектерін –
Құрт-құмырсқа қаптаған!

Қоғамы да,
Адамы да –
Обыр – Өңеш Оспадар:
Жүйріктердің Ғаламына –
Билік құрған Шошқалар!

Зәбірлейді,
Зақымдайды,
Тұлпар –
Мәші тәнге есеп:
Бұрынғыша
Ақырмайды –
Кісінейді әңгі Есек!

Аруақ атып,
Шабатындай –
Істің арты насырға:
Не күн туды,
Жабатындай –
Алтын жабу Қашырға?!

Ми-Жұлынға айып таққан,
Ырық –
Бұтқа көшкесін:
Не ғып –
Талант тайып Тақтан,
Тасыр Төрде бөспесін?!

О, “Геракл” –
“Кеңсайдағы”,
Ер еңіреп,
Ез күліп:
Қыр-арқамда

Қамшы ойнады –
Тірлігімнен бездіріп!

Басқадайын қалмаса амал –
Барардаймын соңыңнан:
Даңғой,
Дүмше,
Далбасалар –
Таспа тілді жонымнан!

Тағдырым жүр –
Тақымында,
Дертім қайтсін асқынбай:
Ойдай ықтым –
Ақырында,
Қойдан ыққан Қасқырдай!

Ұлыс-Ұлттың сағы сынбақ,
Не істерімді –
Білмеймін:
Тілден қалдым –
Қарысып Жақ,
Қанден қуған –
Пілдеймін!

Жын иектеп,
Пері соққан –
“Пегастардың” Мекені:
Нәжіс толы
Теріс аққан –
Телегей,
Тоқ етері!

“Алфея” иен “Пинеяны”,
Күшің жетсе,
Бөгеп көр?!
Көрің болар –
Көң Алаңы,
Талап жейді Төбеттер!

Талап жейді...
Қаңқа-Басты –
Әлі-ақ,
Допша тебеді:
Тамұғында қан-қапасты –
Кеңсірігім кебеді!

Күзгі... соңғы жапырақтай,
Жел өтінде жұтадым:
Машһар Күнгі Мехнаттай –
Мең-зең Үрім Бұтағың!

Сенсіз Өмір – Сайран деме,
Бағзы-Бейнет Бөтенбіз:
Кеттің өліп, Қайран Ға-бе,
Өліден де –
Бетерміз...

Құзғын... Қарға... Бақ Таласы –
Қара аспанды Қайғы алып:
“Авгейдің ат қорасы” –
Жат қораға айналып...
2002 ж.

Нұрлан МӘУКЕНҰЛЫ

СҰҢҚАР ҚҰСЫМ, ҒАБЕҢЕ ШЫН ПАРМЫСЫҢ...

(Ғ.Мүсіреповтің 100 жылдығына)

1.

Қазақта қара сөздің хас шебері,
Мәңгілік таңбаланған тасқа мөрі.
Дегдар, сырбаз қалпымен сұлу етіп
Ана атын аңыз етіп басқан еді...

Қазақта қара сөздің лағыл кені,
Қарапайым қалпында сабырлы өңі –
“Оянған өлкесімен” оңтайына ап,
Сайын түз, саһар дала табылды емі...

Ұлықтап бар әлемге Ұлпан атың,
Ойымен әр түйіннен жыр таматың.
Көзімен әр қиырды бір шолатың –
Азияға сермеді бір қанатың,
Европаға сермеді бір қанатың...

Қазақта Ғабит деген аты қалған,
Білетін текті біткен, заты бар жан.
Ұлы Ғабең соңында ұлып қалған,
Біздерге жазған әрбір хаты маржан...

... Ұлы Ғабең – қашан да Ұлы Ғабең!
Ұлы Ғабең – қазаққа Ұлық Әлем...
Сарыарқаның төсінен самғап ұшқан
Сол сұңқарды әлі күн тірі көрем...

2.

Қанатынан жел ескен сұңқар құсым,
Ғабеңбісің, әлде оған шын пармысың?..
Сырбаз құсым, даламның дегдар құсы,
Қияндарға қиналмай шырқармысың...

“Ғабең” дейміз біз атын атай алмай,
Сұңқарым-ау, ұштың ба тақай алмай...
Сарыарқаның төсінде сандаламын,
Көкіректе көл-көсір от оянбай...

2002 ж.

ҒАБИТ МҮСІРЕПОВКЕ

1. АҚ ҚАУЫРСЫН

Қабағына қалғанда қар қонақтап,
Қарадай ел қалатын қалбалақтап.
Қайран, біздің алыптар асыл еді
Жеме-жемде бір-бірін алған ақтап...

Жадыратар халықты жай атымен,
Сал қаламгер саяқсыр саятымен...
Есін енді есінеп жинауда елің,
“Оянған өлкеменен” оятып ең...

Хан мен қара болмаған айырмасы,
Хас жазушы –
Шаңқанбоз шайыр да осы...
Әдемі бір ән елдің әуелеген,
Қайтқан құстай қадірлі қайырмасы...

Әр жолында әуезді жатыр өлең,
Заңғары едің заманның заты кенен.
Еснейдің есесін жауға кеткен
Қайтарып ең Ұлпанның атыменен.

Жазықсыз ел қырылса жас парлады,
Ханға қарсы хат жазды хас тарланы.
Жұдырық боп жұмылған жұрт қамы үшін
Бес саусақтың Сен едің бас бармағы...

Туған кезде өмірдің зобалаңы,
Бейімбетті қорғамай не болады...
Тумаса егер ер болып анасынан,
Жазар ма еді жазушы “Ер-Ананы”.

Ажар қосып атағың Алматыға,
Саф алтынның салмағын салды атыңа...

Байланады бағлан ұл шығармаңа,
Айналады “Қазақтың солдатына”.

Талыменен таранған төңірегі
Қызылжар ел қызығар өңір еді...
Ақ қауырсын сүйкенсе ақ қағазға,
Ақ қайыңның шырыны төгіледі.

Кез болса да соңынан сөз бораған,
Жанарына сұлудың көз қадаған.
Махаббаттың асқарын бағындырды,
Махаббаттың дастанын жазған адам...

Алынғанша елімнің Азаттығы
Аз болмады көрмеген азап күні...
Қасқа залдан қасқайып шығып кеткен,
Жылап қалған кезінде қазақ тілі...

Талап қылмай тартыс пен таласыңа,
Асығатын әрдайым даласына...
Ақсүйек жан ұстаған Ақ қауырсын
Ақ қанат боп келеді Алашына!

2. ОТ

Сағымданса алыстап мұрат деген,
Жетерсің бе желаяқ шырақпенен.
Театрдан шыққанда үзіліске,
Таң қалдырдың... темекі сұрап менен...

Бұл бақыттан есімді жинап әрең,
Апыл-ғұпыл шылымды сыйлаған ем.
Мен осылай кездестім Жазушымен
Жиһаз етіп жазғанын жиған әлем...

Ел құрметтер Ер еді ерек ісін,
Тұтатып та үлгердім темекісін.
Жолықпадым содан соң жолдар соғып,
Жетпеді екен баруға неге күшім?...

Тұлғалардың көңілі тұмадай-ды,
Қимас сезім санамда сыналайды.
Ұлы түгіл бүгінде ұсағың да,
Ірісініп темекі сұрамайды...

Өмір талай мені де сынаған мың,
Талқысына тағдырдың шыдағанмын.
Тұтаттым деп шылымын мақтанамын
Жүректерге от тұтатқан Ұлы адамның!..

3. ҚОШТАСУ

Арманы аппақ аспанменен астасып,
Жүрген жан ем жүрегі ылғи досқа ашық...
Ауылдан бір Алматыға келгенде
Жатты бар ел Ғабеңменен қоштасып...

Қатал тәртіп қалуға тым шыдатпай,
Әуежайға жеттім сырғып сынаптай...
Қоштаса алмай кетіп бара жатқанға
Азаптады ауыр ойлар бірақта-ай...

Қарабауыр бұлтқа айналып бар бүркіт,
Ұшағымды мезгілінен қалды іркіп...
Асылымен жатқанда аспан қоштасып,
Қалған еді қабағына қар бүркіп...

Сол баяғы театрға кіріп сәт,
Ғабеңменен қоштастым мен,
мұны ұқсақ:
Содан кейін ғана әуе ашылып,
Ұлы аруақтан ұшуға алдым рұхсат...

Ұлттың атын, абыройын анықтар,
Біртуарлар болады ғой халықта әр.
Қайтпас сапар шегіп бара жатса да,
Сабақ беріп кетеді екен алыптар!..

2002 ж.

ЕЛТІНЖАЛ

(Ғабең тойында оқылған өлең)

Майдақоңыр пүліштей
Сымға тартқан күмістей,
Сыңғырлаған қоңырау.
Ақ қайыңды ормандай,
Ақша бұлтты армандай,
Тұнып тұрған өмір-ау!

Күн нұрына боялған,
Қаз даусынан ояңған,
Неткен дала, жаным-ау!
Жусан иісі аңқыған,
Қайнар бұлақ балқыған,
Неткен ғажап, тәңір-ау!

Қыз Жібектің нұрындай,
Төлегеннің сырындай,
Баян сұлу көзіндей,
Қозы Көрпеш сөзіндей,
Ақтоқтының назындй,
Ақан сері сазындай.

Көкірегімді кернейді,
Сезімімді тербейді,
Сұлу, сырбаз бір әуен.
Жүрегімді жаулайды,
Жан-дүниемді баурайды,
Кербез, керім ұлы әлем.

Нұрлыбайдың көліндей,
Атантайдың жеріндей,
Құлпырады ойлары.
Жасыл шалғын – жасауы,
Гүлден шашу шашады,
Жанбатырдың жайлауы.

Боржабайдың томары,
Қалың ойға шомады,
Ай туғанда алтын жал.
Бір күдерін үзбейді,
Әлдекімді іздейді,
Қыс түскенде Елтіңжал.

СӨЗ ЗЕРГЕРІ

(Ғ. Мүсіреповке)

Заманның желі соғып, сулары ағып,
Кең далам тоқсан толғау сырға оранып.
Уақыт өткен сайын ұлылардың
Бейнесі көрінеді тұлғаланып.

Жайқалған ақ қайыңдар арасында,
Шайқалған сексен көлдің жағасында,
Сырбаз сөз, сымбатты сөз болып тудың
Қазақтың оянбаған даласында.

Көктемге ол кезде де жаз ұласқан,
Бойыңда сұлу сөзге саз ұласқан,
Түндіктен, туа сала, жұлдыз көріп,
Киелі киіз үйде көзін ашқан.

Қызыл жон қырғындағы батырлары,
Асау той, төптек жиын хақындағы,
Ғажайып әңгімелер өсірді оны
Шалдардың ертегісі, нақылдары.

Жасында қайсар болған, қаймықпаған,
Жүрегі ештеңеден шайлықпаған.
Арапша қаріп танып алты жаста,
Ән тыңдап жеті жаста ой нықтаған.

Біржанның жырын естіп тебіренді,
Ақанның әнін естіп еміренді.
Сол әнге күй қосылып кеткен кезде,
Ғажайып боп көрінді өмір енді.

Отырып қиссашының оң жағына,
Үңілді кітап алып шам жанына.
“Қыз Жібек”, “Көрұғлыны” ұйып тыңдап,
Шомылды қиссалардың маржанына.

...Қалайша өткен тарих көнереді,
Өмірі өрілген бір өлең еді.
Оятқан туған жерді сұлу сазбен,
Сол бала – сөз зергері Фабең еді.

2002 ж.

Зернебек ШІЛДЕБАЙҰЛЫ

ФАБИТ МҮСІРЕПОВКЕ НЕМЕСЕ АНА ТІЛІ ТУРАЛЫ

Еш дауа жоқ өз тілін білмегенге,
Қан қайнады-ау көзіне ілмегенге.
Солар әлі аяқтан шалып жатыр,
Көз алдымда – тұлғаңыз, тіл дегенде!

Өнеге еді әр қадам, әр ісіңіз,
Сізсіз бүгін кеткендей мәнісіміз.
Өңшең қиқым қазаққа дарымады-ау,
Ана тілі туралы дәрісіңіз.

Соны ойласам жүрегім ауырады,
Қашан қазақ дертінен сауығады?
Жұртын алдап байыған құдың бәрі,
Бір-біріне өлердей жауығады.

Көзі тоймас тұрса да қаза жетіп,
Өңменімнен барады азабы өтіп.
Парламент те сенімді желге ұшырды
Ана тілін менсінбей мазақ етіп.

Оған дәлел – көл-көсір, жеткілікті,
Қалаулылар ұмытқан тектілікті.

Бір басының қамына пайдаланар,
Бойындағы керемет ептілікті.

Жиналғандай кіл ездер, қыртқан адам,
Ұлтын сатып, ұпайын ұтқан арам.
Баяндама жасамақ болып еді,
Мемлекет тілінде Мұхтар ағам.

Улап-шулап әдейі естімеді,
Сор қылығы жанымды кескіледі.
Ана тілі әкесін жалмағандай
Қысқаға кек, ұзынға өшті ме еді?..

Ойы шолақ, ақылы келте құлдай,
Көрген жоқпыз таскерең желке мұндай.
Шырылдаған Шерағаң жалғыз өзі,
Жылап шықты кінәлі “тентек” ұлдай.

Мемлекет тілін бұл қолдаушы кем,
“Тар жол, тайғақ кешуде” қорғаушы кем.
Қолбасшыға тән қимыл жасар деп ем,
Мұхтар ағам саңқ етіп өр даусымен...

Әттең, бірақ үмітім ақталмады,
Жеңе алмады қазақы топ қарғаны.
Топ қарғалар депутат болысымен
Сенгіш туған елімді қатты алдады.

Ғабит аға, осындай тілдің жайы,
Бұрын оның оңынан туды ма айы?!
Өзіміздің кәдімгі “қара Ивандар”
Жетіп жүрген жеңіске бізде ұдайы.

Сізге ақтарған қайғым ғой оңашада,
Отырғандай пақырлар “Тамашада”.
Қызығы үшін өз Заңын доп қып тепкен
Осылардан құт қашып адаса ма?

Не боларын білмеймін болашағы,
Отанынан қымбаты – өз ошағы.
Құдай берген бақты олар үркітіп жүр,
Мансап қуып, қасқырша таласады.

Фабит аға, не дейсіз топ қарғаға,
Дейсіз бе әлде соларды көп қарғама.
Бәрі, шіркін, болса деп армандаймын,
Өзіңіздей тілімді жоқтар дана.

2002 ж.

Мүталлап ҚАНФОЖИН

ӨЗІҢ БАРДА

Ғабе,
өзіңді іздеймін сағынғанда,
Сағынғанда ойнайды дабыл қанда.
Елтіңжалды аралап,
аңсап кетем,
Шалқып жүрген күндерді өзің барда.

Тұлпардай шапса да ұзақ алқынбайтын,
Жыр оқушы ем ұшқыны жарқылдайтын.
Жымиып иегіңді көтергенің,
Мен үшін бақыт еді-ау сарқылмайтын.

Япырай, қанаттанып,
көкке самғап,
Кетуші ем, кең дүниені түгел шарлап.
Тау болып тұрушы едің көз алдымда,
Адамдар мақтануға, кейде, таң ғап.

Лепіртіп жіберуші ең жас жанымды,
Жотаммен тірердей ем аспанымды,
Құдиып айға шабар арыстандай,
Білмеуші ем өзің барда жасқануды!

2002 ж.

БІЛГІҢ КЕЛСЕ ҒАБИТТИ

(Ғ. Мүсіреповтың 100 жылдығына)

Білгің келсе Ғабитті,
Елтіңжалды келіп көр.
Ақ балтырлы қайыңдар,
сәлем берер иіп бел.

Сылдыр-сылдыр жапырақ,
сыбыр етер “Ғабит” деп.
Қына белді жас бұтақ
созар қолын елжіреп.

Балдай шырын – қайың сөл,
Ғабең таңдай жібіткен.
Тойып кетсең жидекке
қайың сағыз бөлісем.

Шықтар сүйген құрақ шөп,
Табаныңды қытықтар.
Елтіңжалды келіп көр
Іңкәр жүрек құлпырар.

Жанға тиыш саясы,
Жұмақ дерсің айналаң.
Шабытыңды оятар,
Құстар таңмен сайраған.

Жұпар-шұбат ауасы,
Кеуде сарай ашылар.
Қоян, түлкі ойнаған,
Аңшы ойды қамшылар.

Өлең шөпке керіліп,
Кес-сыбызғы көк талдан.

Жүрсін қыздар егіліп,
Жазғын өлең мақпалдан.

Кел, кел, құтты қонағым,
Рухын Ғабит сыйлаған.
Сен де білем жайсаңсың –
Маржан сөздер жинаған!

Елтіңжалды келіп көр
Ғабең сырын ұғасың.
Шабыт кернеп бойыңды,
Роман жазып шығасың!
2002 ж.

Серікбай ОСПАНОВ

АСЫЛ ҒАБЕ!

Ерекше біткен жанар, саған маңдай,
Жүзіңнен алтын шуақ таралғандай.
Үніңді естіген жан ұмыта алмас,
Естайдың есті әнінен жаралғандай.

Тәнті етсе елді ақыл-парасатың,
Адамдық үлгісі деп қарасатын.
Салдығың, серілігің, паңдығыңа
Сәйкес кеп киім кесең жарасатын.

Айтқаның, жазғаныңнан арқа қозған,
Тілінен сіз едіңіз бал тамызған.
Ісіңмен, ізетіңмен, ізгілікпен
Айнымай отырушы ең қарт абыздан.

Мәрт едің, тұра білдің сертіңде де,
Болмасын көз тойдырар көркің неге?!
Тұратын ақ шуағың елге шашып,
Іштегі сұлулығың бетіңде де!

Бай мінез бітеді екен жанға мұнша,
Қызмет етіп кеттің Арға құлша...

Уақыт өтуші еді сүт пісірім
Қалтаңнан орамалыңды алғаныңша.

Еске алып ерлігіңді жүр еліңіз,
Қалтырап, дірілдемей жүрегіңіз:
“Бейімбет жау болса егер, мен де жаумын!” –
Дегенді айтқан қазақ сіз едіңіз.

Көрініп әр ісіңнен ірілігің,
Әлемге тарап жатыр бүгін үнің.
Таныттың барлық ұлтқа “Ұлпан” етіп,
Қазақтың әйелінің ұлылығын!

Тілімнің сізден таптым бар шырынын,
Көктеді өзің еккен сан шыбығың!
Күлісіп, әзілдесіп қаламыз бір
Кей күндер еске түсіп аңшылығың.

Көп арнау арасында тамшы – жырым,
Ағаны сәл оятып алшы бүгін!
Сағындық, жетер ме екен асыл, Ғабе,
Өзіңе іштегі осы жан шырылым?!
2002 ж.

Темірше САРЫБАЙҰЛЫ

ЗЕРГЕР

Қашадың шекіп сөзге өрнек,
Тілімен туған халқыңның.
Саралап, екшеп, безбендеп,
Күмісін, Мысың, Алтынын...

Сөзіңнен сәуле жарқылдап,
Сезімге шұғыла шашқанда.
Меңіреу мұз бен қар тұрмақ,
Балқыды-ау қара тастар да!

Бықсыды шала шалғайда,
Көмейде қанша кетті дау.

Тамыздан кепкен таңдайға,
Тіліңнің балын төктің-ау!

... Аранын көрдің аштықтың,
Нелерді бастан өткердің,
Куәсі болдың қастықтың,
Бүлк етпес бедеу беттердің...

Жүйкеңді жүрді мұң қажап,
Кенде емес едің қайраттан.
Сендей-ақ болсын бір қазақ,
Сөзінен жұлдыз жайнатқан.

Таймадың тура жолыңнан,
Мансапқа, шенге кішірмей.
Өлгенше кеттің қолыңнан,
Шындықтың туын түсірмей.

Бетті бір түзеп күнгейге,
Қақтың-ау қанат қыраным.
“Кездеспей кеткен бір бейне” –
Кезікті Еркебұланың.

Басталды тойың ас та төк,
Болды аға, кезің аялдар.
Табақтап шашу шашты әкеп,
Ақтоқты, Ұлпан, Баяндар...

Қатайып алды Қарабай,
Туып тұр соның заманы.
Сәлемге түзу жарамай,
Қолыңды селқос алады.

Алдыңнан шыққан алқынып;
– Алдияр! – дейді жас қауым.
Іздеген талай шарқ ұрып,
Сағынып Алтын Бастауын!

Елжірей күткен елің бар,
Шомылып шарапатыңа.
Бусанып жатқан жерің бар,
Бостандық алақаныңда!

Бодандық қалған адыра,
Өзіңде бақыт, ұшпағың.
Ғабенді мінгіз, тағыңа,
Тәуелсіз Қазақстаным!!!!

2002 ж.

Мыңбай РӘШ

ҒАБЕҢНІҢ ЖЕБЕСІ

Бастан кешіп соғыстың ауыр сынын,
Балапандай қатпаған қауырсыным,
Алатауға аттандым, Алматыға,
Құлағыма құйсам деп дәуір сырын.

Жүйріктермен жасымнан жарыса алдым,
“КазПи-ге” кеп Мұхтардан дәріс алдым.
“Сұлушашымен” сусындап жан Сәбемнің,
Ғибраты мол Ғабенен намыс алдым.

Тай-құлындай тебістім Ғафуменен,
Сол болатын мені алғаш ақын деген.
Серағаңнан үйрендім серілікті,
Сұхбаттастым Мәліктей батырменен.

Алшы түсер үйірге асық болдым,
Жақсылыққа жаныммен тасып-толдым.
“Қыз Жібекті” көргенде Ғабен жазған,
“ЖенПи-дегі” бір қызға ғашық болдым.

Бейімбеттің ауылына қонсам дедім,
Қырғи тілді Асқардай болсам дедім.
Қыңырларды түйредім қаламменен,
Несібемді сықақтан алсам дедім.

Ғабең мені алды өзі саясына,
– Бара берме! – деді арзан боясынға.
“Сарбаз бол деп “Араға” берді садақ,
Төрт аяқты бар адам арасында!..”

Ғұмыр көшіп күлкінің кемесімен,
Суырылдым Ғабеңнің жебесінен.
Жәдігөйдің желкесін жұлып түстім,
Жай ойнатып тексіздің төбесінен.

Ғабең берген садақпен көздеп аттым,
Адастырмай ондықтан – көздеп аттым.
Дөп тимеген кезі де болды оғымның,
Оқ емес-ау кәдімгі сөзбен аттым.

Мүсірепов бір өзі – тұтас ғалам!
Еркелетіп: “собака” дейтін маған.
“Собақаңды” естуге зар болдым ғой,
Сен кеткен соң айтпай жүр ешбір адам!
2002 ж.

Нұрғожа ОРАЗ

ТОИ ДҮБІРІ

Дүрліккен,
дала төсін дүбірлеткен,
Көктен кеп
Көптен күткен күнім жеткен.
Көк дөнен құлагерше көсілер деп
Көңілдің көкжиегін күлімдеткен .

Бар қазақ басы көкте бақылаған,
Бәйгегер белдеудегі – ақын адам.
Шабыты қанатындай ақ пырақтың,
Озып жүр алдын орап ақыл одан.

ЮНЕСКО

үйің ескі демей көптен,
Ілтипат жөні бөлек елейді өктем.

– Тойланбақ ана тілдің әулиесі –
Деп бір көш алтын сәуле бұрады ойға.

Ойдағы алтын сәуле – жан тынысы,
Көңілге нұр себеді таң күлісі.
Адамдық ар-ожданнан ауытқысақ,
Сол сәуле сілтенетін хан қылышы!

Ғабең ғой ана тілдің әулиесі,
Алтынмен апталған тіл әл-киесі.
Сын сөзі садақ оғы секілді де,
Тәңірдің ғибратындай тәрбиесі.

Жастарды гүл бақшаға жетелейді.
Адақтап аспандап шық жеке мейлі,
Ғабеңнің ғажап тілін игермесең,
Махаббат мінажатын өтемейді.

Қазақтың
Қап тауындай қазынасы,
Достардың тіл табысар بازیнасы,
Бабалар болашаққа қалдырған сөз,
Жаныңа жылылығы жаз ұласып.

Сол сөздің ұлы шебер зергері еді,
Табылар небір нақыш ел керегі,
Жаныңды бөлеп қойса рахат сөзге,
Жүрегің лүпіл қағып тербеледі.

Сондай бір сырлы,
жырлы сөзді игеріп,
Құлпырған бояуына көз де үйреніп,
Ғабеңнің Ғабиттігі асқақтайды,
Ғұлама әулиелік сөз күйге еніп.

Асырып арадағы алыптардан,
Өз тілін ЮНЕСКО-ға алып барған,
Данышпан дана тілдің иегерін
Сұрай бер енді әлемдік халықтардан.

Тап бүгін мақтанышым бойды шіреп,
“Серпіл!” деп түлетіп тұр ойды тілек,
Бір өзім бар қазаққа қызмет етіп,
Тұрардай тынысым бар тойда түлеп!
2002 ж.

Серік ТҰРҒЫНБЕКҰЛЫ

СЕРІЛЕРДІҢ СЕРКЕСІ

Қыран сынды жанары көргіш еді,
Ханыңа да, Биіңе тең кісі еді.
Сен шығарсың,
Қазақта,
Кім біледі –
Соңғы Сардар,
Соңғы Сал,
Соңғы Сері!

Аққуынан айрылса қорынар қаз,
Әлі талай алдымнан жолығар жаз...
Сен шығарсың
Қазақта,
Қайран, Ғабе,
Әрі Жайсаң,
Әрі Паң,
Әрі Маңғаз.

Сен шығарсың,
Қазақта,
Алтын адам.
Маңдайы да, бағы да жарқыраған.
Алатауым келеді көз алдыма,
Ағыл-тегіл бұлағы сарқыраған.

Ұқсайсың сен қарағай, қайыңға да,
Сендей дана керек-ау пайымдауға...
Ұлан байтақ, ұқсайсың,
Сарыарқаға –

Сағымды бел,
Самал жел,
Сайын дала!

Бәрі өткінші өмірдің,
Бәрі – жалған.
Әр сөзіңнің таңдайда дәмі қалған.
Бір басында – әлемнің қасиеті,
Тұлғасында – Сәкеннің сәні қалған.

Кім айырып алады
Күнді аспаннан,
Ертелі кеш шапса да тынбас тарлан.
Бірге туған Сәбеңмен сырлас болған,
Мұхиттайын Мұхтармен мұңдас болған.

Қыран сынды жанары көргіш еді,
Ханыңа да,
Биіңе – тең кісі еді.
Сен шығарсың,
Қазақта,
Қайран, Ғабе –
Соңғы Сардар,
Соңғы сал,
Соңғы Сері!

ТҰЛҒАЛАРМЕН ТІЛДЕСУ **(триптих)**

1. Сәкен мен Ғабит

Бұл табиғат бергеннен соң тән-көрік,
Жүріпті ол Сәкенге ұқсап сәнденіп.
Сәкенге ұқсап... асатаяқ ұстапты.
(Таяқ ұстау – сол заманға заң делік...)

Бұл Ғабеңнің қасы қандай, қияқты,
Жанарынан нұр жұлдызы жиі ақты.

Сәкенге ұқсап... сұлуларды көп таңдап,
Әйелдерді жек көрмеген сияқты.

Өтті уақыт...

Өте шапшаң зырқырап,
Бұл өмірден тапқан дейсің кім тұрақ?!
Сарыарқаның самал желі секілді,
Күнде сепкен иісмайы бұрқырап...

Қайраң, Ғабең!

Сейфуллиндей сері еді,
Көп болды да бергенінен берері.
Қалды ақыры кеудесінде көмбе боп,
Дүниенің тарихы мен дерегі.

Болсын мейлі қай зиялы, қай тәуір,
Болсын мейлі аяулы қыз, жайсаң ұл.
Дүрбелеңнен аман қалған бірі жоқ,
Біздің Ғабең аман қалды, әйтеуір.

Сейфуллиндей кетпегенмен атылып,
Аман қалды,
Басы біраз шатылып...
“Еркебұлан” елге қайта қауышты,
Халқы үшін жалын құшқан, аһ ұрып!

“Еркебұлан” –

Ееркіндіктің символы,
Дабылдатқан жаңа заман билігі.
Көк сеңгірде сұңқар сынды самғады,
Сәкенге ұқсап әрекеті, қимылы.

Біздің Ғабең...

Топ ішінде дара әлі.
Биік таудың баурайы ғой барары.
Ал, дәл қазір...
Туған жердің төсінде –
Маңғаз басып барады!

2. Бейімбет пен Ғабит

Осы күні зерделесек, зейіндеп,
Жүрген кім бар елдің қамын жейін деп.
Көрінеді бір таяқтың екі ұшы,
Білгендерге Ғабит пенен Бейімбет.

Екеуі де бірге өсіп, жетілді,
Жетілді де болашаққа бекінді.
Таланы – бір, талабы – бір, жолы – бір,
Бір атаның егіз ұлы секілді.

Кезі бар ма көрмей қалған пенде дау,
Соның бәрін уақыт өзі емдеді- ау.
Депті Ғабең, топ ішінде тайсалмай:
–Бейімбетті жау десеңдер, мен де – жау!

Бұл бір жайдан біразымыз бейхабар,
(Күн тумасын ондай кезді қайталар).
Жалғыз оққа жаны құрбан боларды,
Мұндай сөзді батыр ғана айта алар!

Тас төбеден тұрса-дағы Ай күліп,
Талайымыз айтар сөзден айныдық.
Өз тағдыры қыл үстінде тұрса да,
Қайран, Ғабең –
Көрген емес қаймығып.

Екеуінің айтқан жырын жұрт ұққан.
Әр сөзіне – жан сөзіне ынтыққан.
Би – ағасы, сый ағаға айналып,
Біздің Ғабең
Бейімбетті пір тұтқан.

Өмір деген осылайша өтер дем,
Парызы да, қарызы да өтелген.
Бейімбеттен қалған жүкті қиналмай,
Қайран, Ғабең –
Қара нардай көтерген!

3. Мұхтар мен Ғабит

Айналасы алтын арай, нұрлы әлем.
Тұстас болған талай-талай тұлғамен.
“Абай жолы” шыққан кезде
Ең алғаш –
Әуезовті мойындаған бұл Ғабең.

Мінеп жатса талай сыншы күніге,
Мұхаң риза – Ғабит сынды ініге.
Ғабең сонда жар салыпты,
Ең алғаш:
“ – Жазыпты – деп,
– Мұхтар мықты дүние!”.

Әуезов те – алып тұлға, кең кеуде,
Құр қалмапты өз кезегі келгенде.
Әр сөзінен мүсін құя білетін,
Теңепті оны хас шеберге – зергерге.

Қанат болса ұшпау керек құс неге,
Ұшсын биік!
Төмен қарай түс, деме!
Депті сосын: “Бұл Ғабиттің әр әрпі,
Діттегенге дөп тиетін мық шеге!”

Пай-пай шіркін!
Бұдан артық бағаны,
Асыратын таба алмассың ағаны.
Күндегеннен кім ұтады,
Әйтпесе,
Әрбір жүйрік өз әлінше шабады.

Нағыз тұлпар ұстатпайды жалынан,
Кім бұлтарар табиғаттың заңынан.
Ойлай білсек,
О бастан-ақ,
Ұлылар –
Бірін-бірі шабысынан таныған.

Мұхтар – Ғабит,
Қолтықтасқан қос тұлға,
Жолықса да талай тоған-тосқынға.
Кейде осындай тұлғаларға таңғалам,
Парқын білген –
Дұшпанның да, достың да!

* * *

Өлеңі ортақ,
Жыры ортақ –
Әр елдің Ғабеңі.
Айы да ортақ –
Күні ортақ`
Әлемнің Ғабеңі.

Дана болып ойланған,
Даламның Ғабеңі.
Ғаламатқа айналған,
Ғаламның Ғабеңі!

2002 ж.

Болат ҮСЕНБАЕВ

АЛЫПТАРДЫҢ САРҚЫТЫ

I.

Елтіңжалдан күн боп шыққан арайлым,
Ғабит деген есіміңде бар айбын.
Дандайсымай қондың даңқ-тұғырға,
Жете қалса басы айналар талайдың.

Топты жарып, тайсалмастан жүресің,
Шуағымен жылтты бізді күнесің.
Қазақ деген сөздің баламасындай,
Алаш үшін Ғабит деген ұлы есім.

Ащы мысқыл әжуаға бойладың,
Балталаса бұзылмайды ойларың.

Сөз өнерін биік төрге шығарып,
Өзіңе де төрден орын сайладың.

Ерен дарын, кемел ойшыл, зергерім,
Бипаздықпен салдың өнер өрнегін.
Сара сөздің саңлауына сақ қарап,
Шерттің күйін сезім – тылсым перненің.

Сүйсіндірген сұңқарға тән тұлғамен,
Алыптардың сарқыты еді бұл – Ғабен.
Еркебұлан – ерке жыр, ән сөнбейтін,
Сәкен болып сыр толғады сырлы әлем.

Сұлулықтың су төгілмес жорғасы,
Ғабиттерден басталады жол басы.
Жағалауы жеткізбейтін теңіздей,
Болашаққа мұра еткен олжасы.

II.

Шырайлы мән мен шырын нәр,
Шым-шымдап шықты тұнықтан.
Ойнақ сап сөзің құлындай,
Лебізің – жанды жылытқан.

Зердеңде ойлар ордалы,
Тамсадың ұзақ сөз дәмін.
Қарымды қалам талғамы
Жан-жүйемізді қозғады.

Сұлулық тауып үйлесім,
Бал тіліңменен ұйыттың.
Жүйрік ең бермес жүлдесін,
Жанкешті жазушылықтың.

Мәйегін сөздің тудырып,
Екшедің інжу-лағылын.
Дарынсыздарға қынжылып,
Тілбұзарларға налыдың.

Өнердің ашып тылсымын,
Куәсі еттің ғажаптың.
Қандырған сізсіз сусынын
Сөз еміп өскен қазақтың.

III.

Тудырған туындылар керемет тек,
Келер ұрпақ үлгіңді өнеге етпек.
Жарты түннің еншісі жарты бетте,
Төлтумаңды ұсындың елеп-екшеп.

Буырқанып, алаулап бойда дарын,
Типтік бейнеге айналды толғағаның.
Кәнігі зергерлердей мұқияттап,
Көркемсөзден келісті ой қаладың.

Тағдырың тарту етіп жомарт қалам,
Құпиясын ақтарды ғажап ғалам.
Бояуға бай сөйлемің ширығады,
Көлкілдек сөз, кеуек ой жолатпаған.

Кітаптарың мейімдеп ой-жүгіне,
Көз алдымда толқиды кең дүние.
“Оянған өлке” қалып “Жат қолында”,
Бас шайқаттың
“Ұлпанның” ерлігіне.

Суреткерсің тудырған мінезді өнер,
(Сұқтанып дарыныңа жүр өзгелер).
Қаламың сөзге сараң, ойға жерік,
Қас жауһардай құлпыртып рең берер.

Тұлпардай кермедегі алақыздың,
Дүлділісің дарабоз даламыздың.
Кемелдіктің шығармақ кепіліндей,
Қаламыңнан сөз емес, бал ағыздың.

2002 ж.

АНАЛАРДЫҢ АНАСЫН ӘСПЕТТЕГЕН
(Триптих)

I

Көкіректе кек бұғып қалмақ па құр,
Жолға шықты жиналып Жалпақ батыр.
Бір кезде кеткен елдің намыс-кегің,
Қайтарсам деген сенім, салмақта тұр.

Зорлыққа бұрған заман бар ынтаны,
Әркімге есесімен қарымталы.
Есені қайтарудың басты жолы,
Санайтын сонда қазақ барымтаны.

Бұлар да шығып еді осы жолмен,
Ежелден сар далада жосып өнген,
Жылқыны бұрып алып қалың үйір,
Көңілге жеңіл жеңіс хошы да енген.

Жолдың ғой болатыны тағы да анық,
Әруақ қолдаса егер бағы жанып.
Қаперсіз жатқан жерден қантөгіссіз,
Қайтқан-ды қалың жылқы қағып алып.

Қазаққа жылқы байлық, күш-қуат қой,
Батырға серік болмас ұшқыр аттай.
Алдырған бар жылқысын арашаға,
Қойғаны-ай бірде-бір жан, тіпті, батпай.

Бұл істің қайран бар ма, сәті түссе,
Барымташы сенер ғой нәті күшке.
Жанайға қарсы алдынан кез келгені-ай,
Тезек теріп жүрген қыз, өкінішке.

Көзінен ұшқын ұшып сан алуан,
Оралып қалай өтсін қас арудан,

Жақындап жете бере ат үстіне,
Іліп ап жөнелген-ді жас балуан...

Шығар деп секем оймен атой-ұран,
Тік көтеріп найзасын шашағынан.
Жарты көш өтпей жатып алыс қырдан,
Көрінді жалғыз қылаң қосарынан.

Тұйғындайын түйіліп, оқтай аққан,
Жұлдыздайын жарқырап таңды баққан.
Орай өтіп қарулы қалың топты,
Бөгей берді жылқыны алғы жақтан.

Өз еркімен келгендей сор кешкісі,
Шығар ма еді әйтпесе өлмес кісі?
Кейкі батыр сойылмен соғып кеткен,
Жылқышының манағы тор бестісі.

Әйел екен, қырау бар баста күзгі,
Қос жанары жәудіреп жас тамызды.
– Батыр, – деді Жалпаққа тура қарап,
Алған жылқың мол олжа, таста қызды!

Мен Анамын
жаратқан адамзатын,
Емізгем жоқ адамның арам затын.
Көз жасыма қалдыңдар, ей, ұландар,
Қызымды бер, жаныма балам жақын.

Найза ұшымен түсіріп жау баласың,
Бай-мырзаңды олжалап, мал саларсың.
Жалғыз қыздың әкесін тағы өлтірдің,
Қандай кешу құдайдан таба аларсың?

Жағаласқан жау емес,
білек түрген,
Құлыны үшін жан кешіп, тілеп тұрған.
Шырылдатып әкетер жалғыз қызың,
Зұлымдыққа бармаңдар жүрек тұнған...

Дегенді от жанары білдірісіп,
Қас қырандай атынан ырғып түсіп.
Екі ұмтылып қызына жетті-дағы,
Бауырға алып аймалап тұрды құшып.

Батыр да қалды сөзден тосырақтап,
Тарылып кеткендей кең жасыл алқап.
Сар төбеден түсе сап, бір тізерлеп,
Отыра кетті жерге осы Жалпақ.

Атойласа түйіліп қабағы сұр,
Айбынынан жау қашқан айналып қыр...
Топқа жалғыз қасқайып шығар батыр.
Сөзге аталы байланып омалып тұр.

Бұл қылықтан кім оғаш табар кінә,
Әлде анасы есіне оралды ма?
“Міне, менің тартатын айыбым” деп,
Сары атты әкеп ұсынды ана алдына.

Өмір өзен өрбиді-ау жырда тура,
Зерде керек, тарихты, сырды оқуға.
Маржан сөзбен дамыған дарын ойда,
Ғабең жазған тамаша бұл оқиға.

II

Зергердің ойы биік, сыры қалың,
Әр сөзден ілтипатпен ұғынарың.
Ананың анасының ұлылығын,
Көкейге құйып берген ұлы дарын.

Татырар ойдың осы дәмін де өзге,
Алтыннан құйған мүсін дарын сөзде.
Шырылдап жалғызы үшін отқа түскен,
Қапия, Нағималар тарын кезде.

Тағдырдың салмағына дара сынбай,
Сапарды күтіп жүрген баласындай.

Жүрегін хаттарымен жібітетін,
Ақлима бәрінің ғой анасындай.

Өмір жолы таусылмас мәңгі майдан,
Одан бірақ мүбәрәк болды қай жан?
Қас шебердің қолымен мүсінделген,
Әмина мен жігерлі Айгүл, Айжан.

Ұлпан,
Ұлпан,
Ол оның атқан күні,
Бір басына жетерлік артқан мұңы.
Аналардың анасын жалау еткен,
Бұл – Ғабеннің биіктен тапқан шыңы.

Атсыздарға ат беріп, жанын ұққан,
Үйсіздерге үй беріп, жан жылытқан.
Аналардың анасы, біле білсек, –
Табынатын құдірет мәңгі Ұлпан.

III

Болмысынан болар тұлға сыр ұғып,
Адамдықтың асқақтатар жыры ғып.
Шың басына көтере алсаң ұлыны,
Міне, соның өзі нағыз ұлылық.

Айтар болса, көңілінен сыр ұғып,
Өнерліден өрен шығар бір ұлық.
Ұлыларды тани білу бір ерлік,
Ал, көтере білу нағыз ұлылық.

Ақтық оймен ақтап сезім – арынды,
Жайып салсаң ақтарып шын барынды.
Таланттың да таңдай біліп талғамын,
Міне, осылай ұққан ләзім дарынды.

Сөз өнерін саф алтынмен даралай,
Бойлап өскен шыңға биік қарағай.

Терең оймен өрнек салған оюлап,
Ғабең мұнар таудай тұлға дарағай.

Өріс тауып өнегемен өссе өнер,
Алғы күнге асыл қазына көш келер.
Бар уақытта қол жеткізген бар табыс,
Ғабеңдердің тұлғасымен өлшенер.

2002 ж.

Кеңесжан ШАЛҚАР

ҒАБИТ-ҒАЗАЛДАР

Бірінші жыр

Қызылжардан күтіп алды бұларды,
Ішінде бар есектер мен құланы.
Бәріне де базар болды Мұқанов,
Мүсірепов баппен шеттеп тұрады.

“Тапқандаймыз сіздерменен бақ молын!...”
Деп бастады секретары обкомның.
Бұйрықпенен әрбір сөзін шегелеп,
Мақтан етті өзі отырған тақ төрін.

Қос жазушы жәйлі еді айтпағы,
Айта алмады.
(Білмеген соң айтпады.)
“Ұлы” сөзін қисынсыз-ақ қыстырды,
Шын ұлылар “ұлымын” деп айтпады.

Сөз сөйледі балдыр-батпақ жәй ұзын,
Қандырмады ешкімнің де айызын.
Қонақтардың ұшуы үшін бастады,
Белорустің ұшуымен “Айысын”...

Тостты алдымен Сәбең сөйлеп көтертті...
(Белгілі ғой келер кезек Ғабеңдікі екені).

... күн ыссы екен, өртенерміз-з мынау ме-е-н,
Нұрлы болсын туған жерді-ің ерте-ең-і.

Ел мен жерді аман қылсын Құдайым,
Бәріміз- зден аулақ болсы-ын уай-йы-ыым!
Мен сағындым ауылымның ауас-с-ы-ын,
Со-л үшін-е
Мен ауаны жұта-а-йы-ын.

Деді Ғабен бастап айтып сөздерін,
Қыз-келіншек алмай тікті көздерін.
Шаң көтеріп машиналар жосылды,
Преснов ауданына көз көрім...

Екінші жыр

Сәбит!, – деді: –
Осы ауданда туған едік екеуміз-з,
Көтеріліп көкжиекке жетеміз.
Қожаберген жырау туған бұл жерде,
Соны неге ұмытып біз кетеміз!

Преснов кім?
Аудан аты болатын,
Алтын көріп жұрттағы елдің қоласын.
– Онда біздің бірімізге қойылсын, -
деді күліп
– Сонда тыныш боласың!

Сәбе, – деді, Ғабит созып дауысты,
Аралап кеп ақ қайыңды бау ішін.
– Толыбайда-й сыншы туға-ан бұл жерде-е!
Сонда Сәбең ұқты ойдың аңысын.

– Дұрыс, Ғабит! Бұл ой бұрын болмаған,
Бұдан былай осы жайды қолға алам.
Саған Құдай бойды емес, ой берген,
Батырсың сен Бейімбетті қорғаған.

Тек асықпа.
Барлығы да болады,
(Айымжанның көлі-дағы толады).
Жыршы бабам,
Сыншы бабам даңқы артып,
Пресновтар біртіндеп-ақ солады.

Үшінші жыр

– Ей, Ғабит! – деді Сәбең жымыып кеп,
Шоққайыңды паналап жүр киік деп.
– О-о-нда-а со-оға-ан барайық
мелкашты алып,
Күйдіргенше көңілді құр күйік о-от!

Сөйтіп көңіл көтеріп қайтайық біз,
Солтүстіктің көлдерін шайқайық біз.
Сайран күйін тартайық күмбірлетіп,
Сап-сары боп аңырсын қайқайып күз.

Барып екі жазушы баспалады,
Қолдарынан мелкашты тастамады.
Шүріппе әлі басылмай аялдауда,
Мылтық даусы болған жоқ, аспан “әні”.

Қос талантын көргенде бусанды маң,
Қайыңды алқап қарайлап тұр сағынған.
Ық жағынан таяды екі “мерген”,
Киік әлі тұрған жоқ жусауынан.

Сәбең айтты: – Тұра тұр, мен атайын!
Ғабең айтты: – С-с-ен сабыр ет, мен а-а-тайын!
Бұрымдары салбырап “аңшыларға”,
Биіктіктен қарайды көне қайың.

Барлығы да өзінің мекенінде,
Барын салып тіршілік етеді де.
Ақша бұлт пен асқарын құшағына ап,
Аспан көзін төңкерді екеуіне.

Ғабең алып кезекті сығалады,
Болу үшін олжалы, сыбағалы.
Көздеріне қап-қара көзі түсіп,
Шүріппені басуға шыдамады.

— Киікті атып ө-ө-з-з-імді жаралы е-ете-ем,
Көдерін-ай!
Қап-қара шаралы ее-ке-е-н!
Мен атпаймын! Сәбит-ау, сен де аат-паа,
Жүре берсін Сұлулық далада кең!
2002 ж.

Бақыткерей ЫСҚАҚ

СӨЗ ЗЕРГЕРІ

Сиқырлы сұлу сөзбен сыр ақтарып,
Кеудеме сәулесі мол шырақ жағып.
Кітаптың жетелейді парақтары
Көктемнің қызғалдағы сияқтанып.

“Тулаған толқын” қуып тарау-тарау,
Күсеннің жүрегіне орнады алау.
Ең алғаш кірді ауылға өз қолыңмен,
Бесінші түлік болып “Талпақ танау”.

“Қос шалқар” көмкерілді гүл, егінмен,
Жиыrmасыншы ғасырдың білегімен.
Сескенбей жауыңды да жеңе білдің
Қайратты “Ер ананың” жүрегімен.

Ақтарып тарихтың сан қабатын,
Көрсеттің Қыз Жібектің салтанатын.
Сары майдан қыл тартқандай шеберлікпен,
Жыр еттің Қозы-Баян махаббатын.

Оқысам көңілдегі құмар қанар,
Оянған өлке ішінде жүр ағалар.

“Қазақтың батырындай” биік сенің
Кестелі, маржан сөзден мұнараң бар.

Қашаннан ұлы есімдер – елге жыр, ән,
Қарайды жалғыз ғана күнге қыран.
Жарқырап омырауда алтын жұлдыз
Отырған секілді өзі
Еркебұлан.

Қазақпыз – Ұлылыққа бас иетін,
Ұлпанның Елге жайдың қасиетін.
“Жат қолында” тұрса да ен байлығым
Ата-Баба қалдырдың өсиетін!

Асы мол дастарқаннан ырыс таптым,
О, менің қас зергерім,
Парасаттым.
Тәттіні тоймай жейтін жас баладай,
Балыңнан алғам талай алашапқын.

ҒАБИТ АҒАНЫҢ ЕЛІНДЕ

Жер шары бүгін таң қалды,
Елтіңжалың әнге ұйып.
Жазира, орман, алды-арты
Қызылжар жатыр шалқиып.

Маңдайдан шашың салбырап,
Шөліңді басқан бұлақ бар.
Жалт-жұлт нұрмен албырап,
Самалға билеп құрақ, тал.

Болат жол ұшқан ен дала,
Көк байрағын көтеріп.
Есілдің бойы кең қала,
Байлығын жатыр Ел көріп.

Жас дәурен өткен Орынбор,
Қашан да өнер мектебі...

Шығарды талай дарынды ол,
Ай менен Күндей көктегі.

Төгілген Күн мен Ай нұры,
Құшағын ашты алыс жер...
Қазақтың Елі – әйгілі
Тоқтар мен Талғат – ғарышкер!

Ақ бидай толы алаңың,
Егемен Елім алғалы.
Боранын байлап даланың
Атағы жерді шарлады...

Есілген Есіл, жан-жаққа,
Өзіңнің жүрген жерлерің.
Жайнатып қойған бау-бақша
Елім! – деп,
Өскен – Ерлерің!

2002 ж.

Төлеген ҚАЖЫБАЕВ

ЗАҢҒАР

Ғұлама жылдар судырай жауып парағын,
Сіз бенен бізді әкетті бөліп нар ағын.
Көз ұшында барады заулап бір заңғар –
Ғабендей дара, алашқа ардақ дарағым!

Толқынды толқын қуалай соғып жардайын,
Келемін ұшып қанаты сынған қаздайын.
Тұңғыық ойлар тоғысқан тоқсан тараулы,
Ұстыны бекем ұстаздан көзді жазбайын.

Сырбазды қалпы, сұқтанбас тәрки тірлікке,
Түнекті тіліп ағады жұлдыз – бір нүкте.
Жете алмай келем, жете де алман сірә да,
Арамыз алшақ – айлық па, әлде күндік пе.

Қаттаған қалап қазақы тілдің қалыбын,
Келтірген сұлу сымбатты сөздің әлібін.
Кірпияз мінез, тәкаппар біткен тектілік,
Алты алаш зорға тудырып алған алыбым.

Теңіздей тербеп ғаламат шалқар көлеммен,
Жауһарлы сөздер
жұлдыз боп жауды төбемнен.
Сіміріп бойға, сіңірдім ойға десем де,
Кәусәрлі сөзге сусындай алмай келем мен.

Кестелі тіркес есіліп жібек төгілген,
Кілем бе дерсің өрнегі тоқсан өрімнен.
Қазақи сөздің зергері болған зерделі,
Ғабендік мұра алдыма орын төріңнен?!

Билікте болмас бұғалық түссе бас дәйім,
Кеңесің болса келелі сөзді бастайын.
Қазақтың тілін қашаумен қайра тудырған,
Қырлары мінсіз миллион карат тастайын.

Бітімі бөлек, сымбаты мінсіз сұлулық,
Соқтырмас сірә тектіге қалай мұрындық.
Бәйгелі жолдың бәсіндей ұлы баба-сөз,
Ғабенмен кеткен қазына деп те ұғындық.

Қуатын сарқып қылаусыз сөзді суарған,
Алыпты ғана алысқа бастар ұлы арман.
Анамның тілін арым деп ұққан бір асыл,
Қазақи баққа Ғабен боп қана туа алған!

Қиялмен шолып әлемнің алыс алабын,
Басталды сенен даналық сырлы бар ағын.
Миллион шақырым
желіп бір өткен шалдықпай,
Сырласың болған қолыңда қалды қаламың.

Бұлың да бұлың белдерден асқан бұл ағаң,
Ұрпаққа – ұран, қанатты қыран – ұлы адам.

Түркінің тілі, бабаның үні өзі боп,
Тарланбоз текті табытқа сыймас ғұламам!

Төлкектің тартып мазағы менен азабың,
Ұл еді Ғабең қалқан боп қорғар қазағын.
“Бейімбет жау ма, мен-дағы жаумын ендеше,”—
Депті ғой қайран қылыштай қиғыр сабазым!

Ерлердің ісі елінде естен шығар ма?
Сен-дағы жұртым, ұлыңды естен шығарма.
Тағзым Сізге абыз боп өткен әулием,
Қазақтың сөзін шығарып кеткен шығанға!
2002 ж.

Оразақын АСҚАР

ҚАЗАҚ БАТЫРЫ

“Зытып келем. Зытып келем.
Артыма қарай-қарай зытам.
Зытып келе жатқаным – қашып келем,
Артыма қарай бергенім – қорқып келем”.
Басталуы бұл “Қазақ солдатының”,
Ойлап көрші, азырақ ал да тыным,
Бас кейіпкер Қайроштың бала кезі,
Жалғыз қашып келеді далада өзі.
Көз жіберсек Ғабеңнің ой түбіне,
Қорытылған бұл бүкіл Қазақ Елі.
Осыдан соң қалмайды көрмегені,
Жеңісі тек — жойылып өлмегені,
Ұлы Отан соғысы басталғанда
Сталиннің бар көңіл бөлмегені.
Намысына кетті арлы тиіп елдің,
Бауыржан боп сондықтан көнбегені.
Рейхстагке ту тігіп Қошқарбаев,
Әлемге аян қазақтың ерлегені.
Қашып жүрген Қайрош та батыр болып,
“Өмірдегі орыным – төрде!” деді.

Қуғын-сүргін көп көрген қазағыма,
Тарихта қай қатер төнбеп еді?!
Бәрін жеңіп жетті ақыр дербестікке,
Іске асып Ғабенің көздегені.

2002 ж.

Тұманбай МОЛДАҒАЛИЕВ

ФАБИТ АҒА ЖҮЗГЕ КЕЛДІ

Сонымен, Ғабит аға, жүзге келдің,
Ғұмыр кештің бақытын іздеп елдің.
Отанды отты жырға бөледің сен,
Батанды соңыңа ерген бізге бердің.
Аяулы Ғабит аға, жүзге келдің,
Сен өлсең ел арманын іздеп өлдің.
Көгерсең елмен бірге көгердің сен,
Ту қадап биігіне ізгі өнердің.
Би ағаң құттықтады елден бұрын,
Нұрымен сипап өтті кеудеңді күн.
Өнердің аспанында еркін ұшар
Керді жұрт кереметтің келгендігін.
Кеудеңнен көтерілген алау да асқақ,
Жетпеді дегеніне қарау жасқап.
Мұхтар да тұлпарыңның тұлғасына
Сүйсініп қарап еді-ау сонау баста-ақ.
Өз ұя жас қыранды көп бөгемес,
Оралмай кетсе және өкпелемес.
Ғабиттің жүрегінен туған жырға
Сәбит те сәлем бермей өткен емес.
Бүгін біз атыңды айтып дулап жүрміз,
Бітпейтін мерекеміз, думан жырмыз.
Жас Қозы өзің едің, Ғабит аға,
Баян да қиялыңнан туған жұлдыз.
Орнына қойып жатыр заман бәрін
Уақыттың озғандығы оған мәлім.
Қодар да, Қарабай да дүниеде
Өзіңнің жек көретін адамдарың.

Көп еді-ау айтылмаған арманың да,
Бұлбұлың сайрайды елдің бар бағында.
Сахнадан саңқылдады Ақан серің
Өзің сері бола алмай қалғаныңда.
Ұлыны ұға ала ма мұз жүректер,
Жалғайтын жаңа, ескіні Сіз бір өткел.
Алыстап Ақтоқтылар кете барды,
Жолықпай жолға түсті Қыз Жібектер.
Махаббат үшін туған сұлу жігіт
Жүректің қартаймасын ұғындырып,
Бөледің жақсылыққа дүниені,
Сесіңмен жамандықты ұрып жығып.
Жеріңе ертең барар, бүгін бардың,
Өмірдің мұңын да алдың, жырын да алдың.
Жігіт боп Алматыда өмір кештің
Көзінің жауын алып сұлулардың.
Үйреттің бүкпей басты тік ұстауды,
Үйреттің өзіңді-өзің дұрыстауды.
Шал болып таяқ ұстап жүргеннен де
Ұнаттың, тауға шығып тыныстауды.
Жарасқан көктем сайын гүлдеу баққа,
Кінә ғой жігіт болып мінбеу де атқа.
Бір күні кетіп қалдың сен де тауға,
Сәбит пен Ғабидендер жүрген жаққа.
Тіршілік бір ұзақ жол бәрі бекет,
Тоқтамай біздерден де әрі кетед.
Өзің айт алғы сөзді, асыл аға,
Тойыңның отырғыздық төріне әкеп.
2002 ж.

Сәкен ИМАНАСОВ

ҒАБИТ АҒА

БІРІНШІ ӨЛЕҢ

Қалпыңда бірде кердең, бірде менмен,
Ұқсамай өзгелерге күнде көрген.

Қайда да биігірек тұрушы едің
Айнала биікпіз деп жүрген елден.
Құйылып көмекейден дара тілді әң,
Кісі едің Кісіліктен жаратылған,
Ерлік – от алдында да сен жүріп ең,
Зеңбірек аузында да әр атылған.
Ұқтырып ұлтыңа тән ерлік барың,
Бұққанда ұлық біткен, сен бұқпадың,
От-жалын өзегіңнен өрт шығара,
Ішіңе жия келіп шер ғып бәрің,
Бұйырып маңдайыңа үзіп бақыт,
Шығардың соның бәрің сыздақтатып.
(Көлкіген сорпа-судың арасында
Әр сөзің тұрушы еді-ау тұздық татып).
Жетті ме, жетпеді ме баққа қолың,
Далаға кетпеді тек атқан оғың,
Қыжырттың қазақты да қаншама бір
Туысқа тарпаң, асау, жатқа момын.
Серілік селдіреп-ақ қалды ма деп,
Ақаннан жұқты ма әлде салдық әдет, -
Әйтеуір, дұшпаның да, ішітарың да
Жүгінбей кеткен емес алдыңа кеп.
Еншіңе елден ерек тиіп ерлік,
Шарт сынар шағыңды да жиі көрдік.
Ағатай, жан едің-ау
Жасағанның
Біз үшін бере салған сыйы дерлік.
Берсе деп қысылғанда өзіңіз дем,
Қауышам күніге бір сөзіңізбен.
Дарасыз, Қайран Ғаба,
Сондықтан да
Барасыз бұл-бұл ұшып көзімізден!..

ЕКІНШІ ӨЛЕҢ

Отын барып үрлеймін деп өзгенің,
У боп бойға тарады ма өз демің?
Сал-серісін жырлап кеттің қазақтың,
Қыз да құшқан, құздан ұшқан кездерін.

Кесек бітер кемеңгердің ойымен
Сен өзің де серілікке бейім ең.
Басыңа бақ қонғанын да біледі ел,
Кездеріңнің болғанын да кейіген.

Дәуіріңнің тақылдаған таңдайы ең,
Оққа төсер маңдайы едің, ардай ең,
Іріп-шіріп бара жатқан заманға,
Жасарыңды білмей кеттің қандай ем.

... Туды, Ғаба, Сіз аңсаған күніміз,
Сізден де асқақ естіледі үніміз.
Қатардан да қалған жоқпыз, тек қана,
Ғабит бола алған жоқпыз біріміз!
2002 ж.

Қажытай ІЛИЯСҰЛЫ

ҒАБЕҢНІҢ ҚАЛПЫ

(Ғ. Мүсіреповке)

Тумысы – маңғаз, келбеті – кесек, маңдайлы,
Қимылы – кербез, тынысы – күй талғайды.
Көзілдіріктің қара күреңін кимесе,
Басқасын тіпті тегін берсең де алмайды.
Дүниенің ұсақтығынан бейхабар,
Біреуге мал, ал біреуге жан қайғы.

Қиғаштау қасы болымсыз ғана түріліп,
Нәрлі ойыңа еңсерілсе, бұрылып.
Ары қарай жауабында жататың,
Төгілген зердей, жеті қат жерде ірілік.
Мысқылмен күлдіргенде маңайың,
Кететіндей өлген адам тіріліп.

Киініп мұздай, шашын тік жарып шекеден,
Жұпары аңқып, мұрыныңды жарса не етер ең?!
Шаршы топтан суырылып сөйлесе,

Бағытыңнан бұрылып та кетер ең.
Жазушылар қолдап, қоршап алатын
Ғабенді күнде келгендей-ақ Меккеден.

БІР АУЫЗ СӨЗ

(Ғ. Мүсірепов рухына)

Жақсының еркі жаманға тиген мезгілде,
Ел-жұртын тонап, есіріп алған ез мүлде.
Кесегін – ұсақ, шешенін – қырты билесе,
Адамның қалай азатындығын сездің бе?..
Көкіректегі сау болса, қарашықтары,
Шарасына не сыйдырмасын көз күнде?!

Жазадай жайсыз, қазадай қатал бәленді,
Менсінбей өткен еркекті тыңда, ал енді!
“Бейімбет жау ма?

Мен де жаумын”, – деп салған
Кімге теңерсің жүрегі түкті Ғабенді.
Өлім мен өмір ұстараның жүзінде,
Ғабенше ойлап, Ғабенше көрсең әлемді.

Өсірген жері, көсілген төрі нұрланғыр,
Тазалығының мысалы ғой бұл – мыңнан бір.
Арыстанның аузында тұрып сөйлейтін,
Ерлердің жаны ар-намыс үшін хұрбан дүр.
Жұртынан барып, құлқына бағып толғанса,
Құнығатындай, құйылатындай жырдан-жыр.

Билігі барды әспенсіткенде тоқтығы,
“Биіктейді” екен аласаның да шоқтығы.
Бәйге алғандар мен
қайғы алғандарды ойласақ,
Сұм заманның да, бұл заманның да көп міні...
Арманың бар ма, әділқазылар тобынан,
Білінбей тұрса, Ер Ғабеннің жоқтығы.

2002 ж.

ЗЕРЛІ СӨЗДІҢ МЕРГЕНІ

Қазағым, қызың сұлу, ұлың мықты,
Толқытқан төрт мұхит пен құрылықты.
Даланың даналарын әлем танып
Құрметпен беті бері бұрылыпты.
Әдебиет әлеміне келген жастар
Мұхаңның мұхитына шомылыпты.
Ғабеңнің орманында ойға батып
Сәбеңнің жайлауында жылыныпты!

Ғабеңнің сөзі жанды гүлдей болар,
Жарқ етіп бұлттан шыққан күндей болар.
Әлемде асып туған қаламгердің,
Қайсымен қатар қойсаң бірдей болар!

Ғабең мен Сәбең туыс, егіз еді,
Ақыл-ой, сезім-күйдің теңізі еді.
Толыбай, Қожаберген түп-тамыры,
Алашқа сері атанған Сегіз еді.
Осынау ұлылардың дара туғаң
Солтүстік топырағы негізі еді.
Алақандай ауылда бәрі бірдей,
Апырмай, қалай туған дегізеді!

Ежелден Солтүстігім жел өтінде,
Елестей ескі күндер ел есінде.
Қазаққа үйірілген қара бұлттар,
Алдымен Солтүстікке төнетін де.

Ызғырық Солтүстіктен жел еседі,
Бұлт көшіп, жер көгеріп, ел өседі.
Көрешегі көп елдің көзін ашып
Сенгені келешек пен кеңес еді.
Кеңес те кейін қалып, азат елдің
Алдында тұр бөлекше белес енді.

Тамыр мен тегін сақтап қалған халық
Еңсесін тіктеп жүрпен теңеседі!

Тоқтаусыз зырылдайды мәңгі жалған,
Шығады өмір-үміт тағы да алдан.
Бұл жерде Есенейдің ерлігі мен
Сыңсыған Ұлпан қыздың әні қалған.
Батырдың саусағынан сусып кеткен
Тізгінді түсірместен қағып алған.
Айтады ескі аңызды ел жүйелеп,
Елдің сөзін Ғабендей ер жүйелеп.
Арманда ер Есеней өткен кезде,
Ұлпан қыз қалған екен елге ие боп.
Ұлпанның осы күнгі кей сіңлісі
Басына жүрген жоқ па сөз күйелеп.
Сүйеніш болмақ түгілі азаматқа
Күйдіріп жүрген жоқ па көзге үймелеп!

Қарамай хан-қараның қаһарына,
Көнбеген көгенделіп, маталуға.
Ғабеннің қаламынан қайта туып,
Аттанған мәңгіліктің сапарына.
Қыздары қазағымның көз тартады,
Әлемдік арулардың қатарында!

Қазақтың еркін өскен ат жалында,
Даласы оранғанда от жалынға.
Өлкесі оянғанға қуанса да,
Жырлаған кете ме деп жат қолында!
Көсемсіп күн ашықта қойқаңдаған,
Талайлар дауыл соқса байпаңдаған.
Сол кезде жаны күйген жап-жас Ғабен
Сеніммен алған беттен қайта алмаған.
Бейімбет жау болса егер, мен де жау деп,
Тажалдан тура келген тайсалмаған.
Патша келсе қозғалмас теңіз-мінез,
Тереңнен тебіренбей шайқалмаған.
Қазақтың тілі жайлы қысым көрген
Заманда ешкім ашып айта алмаған.

Алаштың аруағы үшін айбат шегіп
Түбінен тасқұлақтың айқайлаған!
Қазаққа қара сөзді бесік етіп,
Түнегін тас кеуденің тесіп өтіп,
Ескіrmес есті сөзін оқығанда,
Естілер ойға батқан есі кетіп.
Алаштың аспанында жасай бермек
Мәңгілік мұзарт шыңдай Мүсірепов!
Мемлекеттің мәйегі,
Ұйтқысы болған ұлтының
Ұяты болған жұртының.
Ғабең сөздің зергері.
Мүлт жібермес мергені.
Қазына болды халқына
Көргені мен тергені.
Елесі болып өткеннің
Есінде елдің сақталар
Өлшеусіз еткен еңбегі!

Сөзінің аумас орайы
Шебердің шыққан қолынан
Он екі өрім қамшыдан .
Тұңғыық түпсіз теңіздей
Танылған дәмі тамшыдан .
Сыны кетіп көрмеген
Соқса да дауыл қарсыдан .
Тайпалта тартқан тарапқа
Тайсалмай қатал талқыдан .
Сарапқа түссе шын асыл
Төмендемес нарқынан .
Жасқанып сірә көрмеген
Патша мен паңның парқынан .
Ай-әлемнің алдында
Асықтай түскен алшыдан .
Үлгісін көріп ұлылық
Өркендер өскен артынан .
Ғабеңдей ұлды тудырған
Айналдым дархан халқымнан!!!

2002 ж.

ҚОС ЖҰЛДЫЗ

(Баллада)

Жазира, жаздың майда бір кеші еді,
Шалғынмен жүрген адам гүл кешеді.
Сарыарқа самалымен сусындаған,
Көңілі-ай, жас сәбидей күнде өседі.
Тумаса осынау жерде Сәбит, Ғабит -
Тап мұндай сұлулықты ел білмес еді.

Жәннат жер қайда да көп көзді арбаған,
Жаныңды соның бәрі қозғар ма әман.
Қаншама асыл жайында шежіредей -
Аңыз боп айтылардай сөз қалмаған.
Бабалардан жалғасып балаларға -
Басынан талайладрдың озған ғалам.

Ірім бе деп ойлаймын, пірім бе деп...
Сыйынсам, көтерердей жырымды ерек.
Екеуі екішыңындай Алаатудың -
Елестету, сірә да, мүмкін емес,
Қос шырақтың бірінен бірін бөлек.

Айыра бастағаннан ақ-қараны,
Жазғандарын келеміз жаттап әлі.
Сәбиті бар елміз деп, Ғабиті бар,
Бар қазақ ұлдарымен мақтанады.
Айбынды екі арысы, екеуінсіз,
Ашылмай қалар ма еді бақ-таланы...

Арқаның жел тербеген дала гүлі,
Көзді арбар көркем өлең - тау адыры.
Көктемдегі көшкіндей көз алдымда,
Тоғысып жатыр жөңкіп бар ағыны.
Айналып оралғандай бала күні -
Отырды ойға батып, қайран Ғабен,
Қас-қағымдай екен-ау, қандай қысқа,
Сексен менен сегіздің аралығы.

Алыстағы сағымдай мұнарланып,
Біртүрлі шұбарланып бара ма үні?..

Байқап ем келген бойда-ақ, бағана мен
Сағыныш сарғайтты ма сананы әрең...
Қаншама қауышса да қаламенең,
Көңілі қалғып барып оянды ма,
Адасып тапқандай-ақ Ананы әрең,
Балаға қандай ыстық Ана деген,
Данаға қандай ыстық дала деген!
Қызығып кереметтей келбетіне,
Аққудай айдындағы тербетіле...
Жұлдыздың жанарымен қарады әлем.

Шарқ ұрып сан қиялдың жетегінде,
Шарлаған алыс-жақын шет елінде,
Енді ұқты таңданудың бекерін де,
Меккеге күнде барып қайтса-дағы,
Өткізген бір сәтіне жетпейді екең,
Қасиетті ата-баба мекенінде.
Шын ұққандай құдіреттің не екенін де!
Ол бәлкім, ойлады ма осы сапар,
Қоштасып ақтық рет кетерін де.

Әсіре әшекейге төзбес әмаң,
Айтулы маңғаз қалпы, сөзге сараң.
Сол кеште ақтарылды-ау жұрт көзінде,
Біз білмес шыға келді өзгеше адам.

Қоймайтын жамандыққа жаны ұялай,
Сыр тербеп отырды бір қариядай.
Ай, жұлдыз аспандағы құлақ түрді,
Жұрт кейде күңіренді, жылап-күлді...
Армансыз ағылды-ау бір дариядай,
Сырдың кеші ұласып жыр кешіне
Көрінді сән ұядай, ән ұядай.

Ақтарылды Сәбең мен Мұхаң жайлы...
Қай кеуде көр болмаса тұтанбайды.

Көгілдір сөгілгендей көбесінең,
Гүлдің де мөлдіреген бүрі ашылды,
Көмілген көмбелердей мұра сынды.

Емен де бүршік жарды, арша көктеп.
Артта алыс жылдар қалды жұмбағы көп,
Құбылып көңілдерді дел-сал еткен.
Қанша жаз содан бері, қанша көктем...
Қоштасып отырды ма туған жермең,
Шет жайлап өмір бойы аңсап өткен.
Тағдырының тылсымын іздейтіндей,
Әр жаққа алып ұшқан әр себеппен.

Аялап сал сезімін құсбегіндей,
Сексенде серпін атып, күш кемімей,
Ұшқындап ойларынан от өргендей,
Бал сезім жерден басын көтергендей,
Бір сөзі бір сөзінен түскен үдей.

Қызығын тіршіліктің шеттеп көріп,
Із-түзсіз бәз біреудей кетпепті өліп.
Тірлігінде-ақ айналған аты аңызға,
Жүргендей әлі күнге ортамызда,
Ауыл көше, сәулетті мектеп болып...

Аспанмен астастырып биіктігің,
Әр сөзінен даланың жиып гүлін.
Қойғандай Кеңсайға емес, қалың елі,
Қастерлеп жүрегіне сүйікті ұлын.
Ғабеңнің оттай ыстық құшағына,
Бәріміз жүргендейміз сыйып бүгін.

Жасаған қиянаты жоқ біреуге,
Қиянат - осы өмірден деу де.
Қара сөзден кеткендей қамал соғып,
Алауы басылмайтын отты кеуде.
Данадай даңқы биік Көк тіреуде!
Тебіренбей жүре алар ма ел дегенде ер,

Еміренбей тұра алар ма ер дегенде ел
Сәбең менен Ғабеңді қатар туып,
Ән-бесікте аялап тербеген жер,
Тербеген жер, көңілімде көлбеген жер!

Мұнартып көз алдымда өрден сағым,
Тұрардай ауып әр кез елге аңсарым.
Ғабеңді өз анадай тербеген жер,
Мені де тербейтіндей келген сайың,
Ай жүзі ажарланып көрген сайың.

Сәбит, Ғабит! Бірі - іні, бірі - ағадай,
Ғасырмен қатар туған ғұламадай.
Екеуін тербеген жер - Алтын бесік,
Екеуін өсірген Ел - Ұлы Анадай!

Тілден терең, тұңғыық теңіз жоқ деп,
Егіз туған жандардай, егіз көктеп...
Ел мерейін көтерген бірге жүріп,
Өнерге де өлместей егіз боп кеп.

Жинасам сол Анаға ғалам жырың,
Сыйласам жер-жаһанның тамам гүлін.
Төбіреніп, жас баланың күйін кешем,
Аз болып көрінердей маған бүгін.

Ақын ба толқымағаң, шалқымаған...
Шабыттана бермейді әр күні адам.
Қос жұлдыздай туа ғап бір мезгілде,
Қазағымның көгінде жарқыраған.

Ақ сарайдай алдымнан ашылатың,
Ақша нұрдай әр қырдан шашылатың,
Дос түгілі, дұшпан да бас ұратың,
Сәбит, Ғабит ғасыры десек еді,
Қос жұлдыз қатар жанған Ғасыр атын!

2002 ж.

ҒАБИТ МҮСІРЕПОВ АҒАМЕН СЫРЛАСУ

Қаламынан нәр тамызған, бал тамызған қаламгер,
Қасиетінді жыр етейін шабытыңды маған бер.
Қазағымның қара сөзін қазанында қайнатқан,
Құдіретіңе құлдық ұрып, береді ғой бағаңды ел.

Жоқ-ау, сірә, кең ойыңа, өн бойыңа тағар мін,
Уақыт, шіркін, өткен сайын, көктем сайын жаңардың.
Қос бармақпен қаламды ұстау оңай болып тұрса да,
Оңай емес қаламменен қамын ойлау заманның.

Тұлпар - ойды, сөз - бәйгеден қалмадыңыз қаңтарып,
Жазушылық асулдрдан саспадыңыз жалтарып.
Ғабит аға, өзіңізді мақтамаймыз дәріптеп,
Өзіңізбен мақтанамыз, біздегі осы шарт анық.

Өзіңізден оқып шықтық әңгімелер желісін,
Секілді олар мәуелі бақ мәңгі берер жемісін.
Әсіресе ана жайлы небір ойлар аңғартар,
Ана деген жан екен ғой тәрбиелер ел ішін.

Зейнолла аға сіз туралы пікір айтқан тауып тым,
Көкейінен жол тапты ғой сол бір пікір халықтың.
Мұхтар аға Ұлы Абайдың ұлылығын танытса,
Ғабит аға, сіз Ананың ұлылығын таныттың.

Бұл қазағым әрқашанда кемеңгерге кенде емес,
Кемеңгерсіз бұл заманда өркениет өрлемес.
Ана жайлы сізден оқып абзал ойлар жүйесін,
Адамшылық шарбатына бұл қазағым шөлдемес.

2002 ж.

АЛТЫН ҚАЛАМ
немесе Мүсірепов мұражайындағы
толғаныс

Алтын қалам,
Жан серігі-ең Фабаңның жарқылдаған,
Келген сайын кенелем қуанышқа,
Секілдісің қалдырған тарту маған.
Алтын қалам,
Тұрақтапсың осында қалпыңда аман.
Мұңаямын қимастық сезімменен,
Сыр қалды-ау деп сияңда сарқылмаған.

Алтын қалам,
Алтыннан да ардақты нарқың маған,
Мәңгілікке бет алды маржан сөздер,
Күәсісің сезімге сан тулаған.
Алтын қалам,
Кездерің де аз шығар шарқ ұрмаған,
Алыптардың көшіне мен де ілестім,
Ақ параққа із салдым там-тұмдаған.

Алтын қалам,
Ойларыңды оқимын саңқылдаған.
“Жүз ойланып, күніне мың толған” деп,
Қоярдайсың Фабаңның шартын маған.
Алтын қалам,
Оңашада ой бақсам, жан сыздаған,
Сүйенемін қауырсын қаламыма,
Көкірегімнен көшеді сансыз ғалам.

Алтын қалам,
Өмір-өзен алға асар тартылмаған.
Көзіндей боп Фабаңның сан ұрпаққа
Сыр шерте бер осынау қалпыңда аман...
Алтын Қалам!

2007 ж.

ФАБЕҢ ФИБРАТЫ

(Ғ. Мүсіреповті оқығанда туған ойлар)

Оймақтай ой, сүйем сезім әуресі,
Тәңір өзі кешсін кетсем сәл ағат,
“Сөзге сөздің түскен кезде сәулесі, -
Дейді Фабең, - жарық шашсын ғаламат!”.

Бізге тылсым бір құдірет күштен бе,
Аспан мен жер кетер кейде астасып.
“Сөзге сөздің көлеңкесі түскенде, –
Дейді Фабең, – қара түнек баспасын!”

Айға қолың жетер, жетпес – мәңгі соз,
Өмір өзі толтырады олқысын.
“Әдебиет - ең әуелі жанды сөз, -
Дейді Фабең, - өр өзендей толқысын!”.

Бәрін екшеп, бағасын бер бүгін дәл,
Жанға дәру жақсы сөз де жылу, құт.
“Көркем ойдың ұлылығын ұғыңдар, -
Дейді Фабең, - ойландырсын сұлулық!”.

Қара тасқа қарағанда түнді сез,
Тіршіліктің түйткілі көп, сұрағы.
“...Бояулы сөз, теңеулі сөз, үнді сөз, –
Дейді Фабең, – бейнелеудің құралы!”

Дала жырын таулар үнсіз тыңдасын,
Көлігі жоқ болса егер көшке сын.
“Бозаңданып, тілдің қыры сынбасын, –
Дейді Фабең, – сөздің мөрі өшпесін!”

2007 ж.

*Ғабеке, анда-санда Сізді көрем,
Сізді көрсем, жомарт бір күзді көрем...
Мұқағали.*

(Ғ. Мүсіреповке арнау өлеңінен).

Мұқағали мұң шаққан жоқ мұндарға,
Мұңсыз мұндар ұлы ақынды тыңдар ма.
Ғапыл дүние сырын кіммен бөліссін,
Ғабең-сынды сөз зергері тұрғанда.

Өз үйінде Ғабең сырбаз қалпында,
Радиядан өлең тыңдап, ән тыңдап
Отырғанда Мұқағали кіріп кеп,
Жыр оқыды алдаспандай жарқылдап.

Сәлем берді қара сөзге қанатты,
Қара сөз де қабаққа мұң қамапты.
Оңашада ой бөлісті қос алып,
Талант қана таниды ғой талантты.

Жыр оқыды толқын-толқын тізбектеп,
Жыр оқыды Ғабеңді өзі іздеп кеп.
“Айналасы өлең сөзді ұқпаса,
Асыл сөзден ақын күдер үзбек” -деп.

Мұңын шақты Мұқағали Ғабеңе,
Онда тұрған құпия жоқ дәнеңе:
Сөз қадірін түсінгендер азайып,
Өлең сөзден өше ме деп өңеге...

Мұқағали өлеңдерін бағалап,
Ғабең ылғи сүйсінетін қабағат.
Дәл мынадай екеуара ой кешу,
Дидарласу - әлем ашты ғаламат.

“Үлкен ақын Мұқағали дау бар ма?
Уитменді қалай шебер аударған..
Қара өлеңнің қасиетін шын ұғып,
Дантеменен шыққан екен заңғарға” ...”

Ғабең жиі “Беломорды” тұтатты,
Өзі жонған қолына алып бұтақты..
“Аққулардың...” қолжазбасын парақтап,
Арасында “Браво!” деп тіл қатты..

Өлең оқып, Мұқағали өр, асыл
Өрнек ашып өзгеше бір жарасым.
Ғұмыр мәнін өлшеп қойған ақынға,
Ғабең сонда ұзақ сынай қарасын.

Мұқағали сырын төгіп, жырын да,
Бата күтіп отыр, бәлкім, ырымдап.
Шым-шым ойға батты өзі, жүретің,
“Шалға келіп жолықсам” деп, бұрын да.

“Сөзден сарай соққан асыл қазынам,
Саған ауыр тимесе екен بازیнам.
Кештеу келіп, мазаласам, кешіргің,
Ғашық едім сиқыр сөздің сазына!..”.

Екеуара ұғысқандай қабақтаң,
Екеуін де Алла ерек жаратқан.
Сөзге сөздің көлеңкесін түсірмей,
Көздегенін мүлт жібермей, дәл атқан...

Сөйлер сөзің,
Аңдап басқан қадамың,
Көңілімен танитұғын адамын.
Ғабең сонда бір-ақ ауыз сөз айтты:
“Мұқағали, мұқалмасын қаламың!”.

Түсінікті Мұқаңның да күй, халі,
Тіршілікте дүнияға сыймады.

Отты жырдың ордасы бол дегендей,
Ғабең оған Алтын қалам сыйлады!

Бұл баллада - жыр-тағзым деп санаңдар,
Ұлылардан ұлағат ал, жарандар.
Қарасазда - музейінде Мұқаңның
Жарық шашып тұрған Алтын қалам бар!

2011 ж.

МАЗМҰНЫ

Ә. Қайырбеков. Арнау сөз.....	3
-------------------------------	---

1950-1959

Ә. Сәрсенбаев. "Вагондағы би".....	5
М. Әлімбаев. "Өзің қанат қақтырдың".....	6
Ә. Оңалбаев. "Мүсірепов Ғабитке".....	7
Б. Аманшин. "Ақын шаттығы".....	9
М. Сарикова. "Ғабит ағаға".....	9
Қ. Шаңғытбаев. "Түркістан".....	10

1960-1969

С. Мәуленов. "Қаратау".....	12
С. Бегалин. "Әдебиет төрінде".....	13
Е. Қандеков. "Алпыс түгіл жүзге жет".....	14
Е. Зікібаев. "Шашу".....	15
Ғ. Қайырбеков. "Мұнара туралы ой".....	15
К. Әзірбаев. "Ғабитке".....	16
Е. Зоря. "Ғабит Мүсіреповке".....	17

1970-1979

Д. Әбілев. "Шеру тартып бір келеміз".....	18
Ғ. Орманов. "Ғабеңе".....	19
Ж. Нұрқанов. "Ғажап адам".....	19
Г. Адамбаева. "Ғабеңе".....	20
А. Манабаев. "Әсемдеп мәңгілікке соқтың сарай".....	21
М. Әшірбеков. "Ардақты інім Ғабитке".....	22
С. Хангелдин. "Сөз зергері".....	23
Т. Молдағалиев. "Інілік ілтипат".....	23
Қ. Мырзалиев. "Ұстаз".....	24
Ф. Оңғарсынова. "Ақ тілек".....	25
Ә. Жәмішев. "Жақсы ағалар".....	26
С. Машақов. "Шебер".....	27
А. Мекебаев. "Шуақ".....	27
Қ. Данабаев. "Той күнгі сөз".....	28
Ғ. Қайырбеков. "Ғабеңе".....	29
С. Жиенбаев. "Саған қарап...".....	31
Ө. Сәуірбаев. "Ұрпақ сөзі".....	32
І. Жарылғапов. "Ғабит ағаға".....	33
Ж. Жақыпбаев. "Ағаға".....	35

О. Аймағамбетов. "Арнау"	35
М. Әшірбеков. "Қыз Жібек"	37
Ж. Боранбаев. "Шың басында"	38
М. Айнабеков. "Ғабеңе"	39
Р. Аяпбергенұлы. "Жүйрік"	39
Ұ. Есдәулетов. "Ана туралы"	39
Е. Ибраһим. "Жасай бер талай жетпіс жас"	41
Ә. Қонарбаев. "Ұлы сөздің ұстасы"	42
С. Мәуленов. "Елтіңжал"	43
М. Хакімжанова. "Қадірлесім, бауырым!"	46
І. Жарылғапов. "Асыл сөздің зергері"	47
М. Рәшев. "Жұлдызды Ғабең"	47
М. Мақатаев. "Ғабаңа"	49
Х. Абдуллин. "Ақын"	50
Ғ. Қайырбеков. "Жұлдызды аға"	55
С. Тұрғынбеков. "Алтын жұлдызды адам"	56
М. Әлімбаев. "Бар оның ғасырларға тыңдатары"	57
Қ. Жұмағалиев. "Бір өзі бір дәуірдей"	58
Р. Өтегенов. "Ұрпағыңыз ғасырларға апарар"	59
К. Мырзабеков. "Кәл, кәл, кәл!.."	59
О. Әубәкіров. "Бәйтерек"	60
Т. Қажыбаев. "Қырау қабақ қыраным"	61
Қ. Аманжолов. "Ғабеңнің жұлдызы"	62
С. Асанов. "Ғабит Мүсіреповке", "Замана тұр... "	62
Ә. Абайділданов. "Асыл аға"	64
Х. Ерғалиев. "Іні лебізі"	64
Т. Есімжанов. "Мүсірепов"	65
С. Мәуленов. "Шебер"	67
Т. Молдағалиев. "Ғабит аға туралы жыр"	68
Н. Оразов. "Құрметті, Ғабе!"	70
Ө. Сәуірбаев. "Үлкен жолда"	71
Ғ. Қайырбеков. "Ғ. Мүсірепов"	71
А. Ершуов. "Сексендегі серпін"	73
Ә. Тәжібаев. "Тойдағы тост"	74
Ә. Дәуренбеков. "Ғасыр үні"	75
М. Садыханов. "Сұңқар самғауы"	77
Т. Зікірин. "Аға тойы – ел тойы"	77
Қ. Исалин. "Академик жазушы"	78

1980-1989

Қ. Мырзалиев. "Парасат пырағы"	79
Ж. Қалиасқаров. "Ассалаумағалейкум, Ғабит батыр!"	80

Е. Әукебаев. "Жолдарменен сіз жүрген"	83
Р. Шотбаева. "Ғабе"	84
К.Ахметова. "Қадірлі Ғабе аға!"	85
Ж.Өмірбеков. "Ғабең туралы"	85
Қ.Бекхожин. "Ұстаз бейнең есімде"	86
М.Ибраев. "Қыз Жібек" фильмінен әсер	89
Д. Қанатбаев. "Өшпес ғұмыр"	90
М. Ахметов. "Сындарлы сын"	91
І. Жарылғапов. "Сырбаз суреткер"	91
Ғ.Қайырбеков. "Қош, аға!"	93
Т.Молдағалиев. "Ғабит аға"	94
А. Көріпжанәулеті. "Жүрегіне ғалам сыйған"	97
С. Адамбеков. "Асықпай өтеп парызыңды"	98
М. Шаханов. "Эверест"	98
Ж. Бөдешев. "Ғабит Мүсіреповтің портреті"	99
Ш. Сариев. "Ғабеңмен алғаш кездесу"	100
Е. Жанымбетов. "Атамекен"	103

1990-1999

З. Әкімжанов. "Заңғар"	105
Б. Қожахметов. "Жазушы туған жерінде"	106
Д.Қанатбаев. "Сол бір сәт"	107
Ж. Базарбаев. "Қызқарағай"	109
Ғ.Қайырбеков. "Ағаны аңсау"	110
Н. Исахметов. "Ғабит Мүсірепов"	111
С. Қамшыгер. "Ұлпанды" оқығаннан кейінгі ой"	113

2000- 2011

Е.Зікібаев. "Ғабитке", "Қайраң, Ғабем"	113
Е.Асқаров. "Сұлулық әлемі"	118
К. Салықов. "Өзі сұлу, сөзі сұлу"	119
Н. Айтұлы. "Соңында сөзі қалған"	120
Иран -Ғайып. "Геракл"	123
Н. Мәукенұлы. "Сұңқар құсым"	126
Қ. Иса. "Ғ.Мүсіреповке: Ақ қауырсын. От. Қоштасу"	128
Б.Жақып. "Елтіңжал", "Сөз зергері"	131
З. Шілдебайұлы. "Ғ Мүсіреповке немесе Ана тілі туралы"	133
М. Қанғожин. "Өзің барда", "Елтіңжалда"	135
А. Арықбаев. "Білгің келсе Ғабитті"	137
С.Оспанов. "Асыл Ғабе!"	138
Т.Сарыбайұлы. "Зергер"	139

М. Рәш. “Ғабеңнің жебесі”.....	141
Н. Ораз. “Той дүбірі”, “Ана тілдің әулиесі”.....	142
С. Тұрғынбекұлы. “Серілердің серкесі”, “Тұлғалармен тілдесу”.....	145
Б. Үсенбаев. “Алыптардың сарқыты”.....	150
Қ. Рамазанов. “Аналардың анасын әспеттеген”.....	153
К. Шалқар. “Ғабит – ғазалдар”.....	157
Б. Ысқақ. “Сөз зергері”, “Ғабит ағаның елінде”.....	160
Т. Қажыбаев. “Заңғар”.....	162
О. Асқар. “Қазақ Батыры”.....	164
Т. Молдағалиев. “Ғабит аға жүзге келді”.....	165
С. Иманасов. “Ғабит аға”.....	166
Қ. Ілиясұлы. “Ғабеңнің қалпы”, “Бір ауыз сөз”.....	168
Б. Әлімжанов. “Зерлі сөздің мергені”.....	170
Е. Зікібаев. “Қос жұлдыз”.....	173
Ж. Райымов. “Ғ. Мүсірепов ағамен сырласу”.....	177
С. Қажі. “Алтын қалам.....”.....	178
Ә. Қайырбеков. “Ғабең ғибраты”.....	179
“Алтын қалам”.....	180

ҒАЖАЙЫП ҒАБЕҢ

Ғабит Мүсіреповке арналған жырлар
(1950-2011)

ҒАЖАЙЫП ҒАБЕҢ

**Ғабит Мүсіреповке арналған жырлар
(1950-2011)**

**Редакторы Г. Жетпісқызы
Техникалық редакторы Р.Отарова
Компьютерде терген Ж.Таева**

**Терімге 15.01.12. жіберілді.
Басуға 05.03.12. қол қойылды.
Пішімі 84 x 108 1/32. Офсеттік қағаз.
Есепті баспа табағы – 12,00.
Таралымы – 650 дана.
Тапсырыс 23**

